

De Nederlandse conjunctuur

2007, aflevering 3

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers, Utrecht

Inlichtingen

Tel.: (088) 570 70 70
Fax: (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax: (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

E-mail:

infoservice@cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2007.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn incl. administratie- en
verzendkosten.
Abonnementsprijs: € 49,35
Prijs per los nummer: € 13,55
ISSN 1566-3191

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Verklaring der tekens	4
Redactioneel	5
Summary	7
1. Macro-economisch beeld	9
2. Bestedingen	12
2.1 Consumptie groeit 1,7 procent	12
2.2 Groei overheidsconsumptie stabiel	13
2.3 Sterke investeringsgroei houdt aan	13
2.4 Warme winter beïnvloedt buitenlandse handel	14
2.5 Inflatie loopt verder op in tweede kwartaal 2007	15
3. Productie	16
3.1 Goederenproducenten: krimp door lagere aardgasproductie	16
3.2 Commerciële diensten: topomzet in horeca	18
3.3 Niet-commerciële dienstverlening: bescheiden groei overheid	19
4. Arbeid	21
4.1 Werkzame beroepsbevolking blijft toenemen	21
4.2 Vacatures licht gedaald	21
4.3 Werkloosheid verder afgenomen	21
4.4 Cao-loonstijging neemt af	22
5. Internationaal	23
5.1 EU-27 beleeft sterkste groei in jaren	23
5.2 Huizenmarkt dempt groei Verenigde Staten	24
5.3 Deflatie in Japan terug	24
Artikelen	26
Bijstellingen ramingen economische groei 2004	26
Overschot van het Rijk op hoogste niveau in 10 jaar tijd	30
Gemeenten voegen 1,1 miljard euro toe aan eigen vermogen	34
Tabellen/ Tables	38
Conjunctuurinformatie op de CBS-website	54
Verwante publicaties	57

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
●	= niet aangepast aan jaarcijfers NR
□	= in overeenstemming met voorlopige jaarcijfers NR
■	= in overeenstemming met nader voorlopige jaarcijfers NR

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited
–	= nil
–	= (between two figures) inclusive
0 (0,0)	= the figure is less than half of the chosen unit
a blanc	= category not applicable
2005–2006	= 2005 to 2006 inclusive
2005/2006	= the average of the years 2005 to 2006 inclusive
●	= not adjusted to annual figures NA
□	= adjusted to first preliminary annual NA figures
■	= adjusted to second preliminary annual NA figures

In case of rounding the total may not completely match the sum of the added numbers.

Afsluitdatum gegevensverwerking voor tabellen en persbericht: 5 juli 2007.
De tekst van deze publicatie is tot 23 juli 2007 bijgewerkt.

Zie voor overzicht van alle publicaties www.cbs.nl

Closing data of data processing for tables and press release: July 5th 2007.
The text in this publication has been updated until July 23th 2007.

See www.cbs.nl for a complete listing of all publications

Deze derde aflevering van *De Nederlandse conjunctuur* van 2007 bevat de uitkomsten voor het eerste kwartaal van 2007. Hieruit blijkt dat de gunstige economische ontwikkeling uit 2006 duidelijk doorzet in de eerste maanden van 2007.

De Nederlandse economie is in het eerste kwartaal van 2007 sterk gegroeid. Het bruto binnenlands product (bbp) nam toe met 2,5 procent. Deze groei is behaald met een werkdag minder dan een jaar eerder. Het milde winterweer in het eerste kwartaal drukte de economische groei doordat de gasproductie een kwart lager was.

De investeringen groeiden in het eerste kwartaal van 2007 harder dan gemiddeld in 2006. Zowel in machines en computers als in bouwwerken is aanzienlijk meer geïnvesteerd.

In het eerste kwartaal van 2007 liet de arbeidsmarkt een rooskleurig beeld zien. De werkzame beroepsbevolking is gegroeid en de werkloosheid is verder afgenomen. Het beroep op bijstandsuitkeringen nam verder af en is sinds 1981 niet meer zo laag geweest.

Artikelen

In het eerste artikel wordt een overzicht gegeven van de verschillende ramingen die het CBS voor het verslagjaar 2004 heeft gepubliceerd. De bijstelling voor het jaar 2004 is vergeleken met eerdere jaren relatief hoog. Toegelicht wordt welke bijstellingen hebben plaatsgevonden en wat daarvan de oorzaak is geweest.

Het tweede artikel geeft een overzicht van de ontwikkeling van de gemeentefinanciën in 2005. In dat jaar ontvingen gemeenten circa 200 miljoen euro minder van het Rijk, maar door toename van de eigen inkomsten stegen de baten harder dan de lasten. Het eigen vermogen van Nederlandse gemeenten groeide met ruim 1 miljard tot ruim 25 miljard euro.

In het laatste artikel staat het vorderingensaldo van de Rijksoverheid centraal. Dit saldo liet in 2006 een sterke verbetering zien als gevolg van hogere belastingopbrengsten. Het vorderingenoverschot liep op van bijna 0,5 miljard euro in 2005 naar ruim 4 miljard euro in 2006.

De redactie

Short term indicators

	Unit	2005	2006				2007	
		IV	I	II	III	IV	I	II
Economic growth								
Netherlands	% volume growth	1.9	3.5	3.1	2.8	2.7	2.5	.
Germany	% volume growth	1.1	3.2	1.5	2.7	3.7	3.3	.
EU-27	% volume growth	1.9	3.2	2.5	2.9	3.5	3.4	.
US ¹⁾	% volume growth	3.1	3.7	3.5	3.0	3.1	1.9	.
Japan	% volume growth	2.7	3.0	2.1	1.4	2.2	2.6	.
Expenditure and foreign trade								
Imports of goods and services	% volume growth	3.3	9.6	7.7	6.8	8.3	6.5	.
Exports of goods and services	% volume growth	3.1	9.0	6.8	5.9	6.5	6.2	.
Consumption	% volume growth	1.3	2.5	2.9	2.4	2.4	1.7	.
Government	% volume growth	1.0	2.0	2.0	1.9	2.9	2.1	.
Households	% volume growth	1.5	2.7	3.3	2.6	2.1	1.4	.
Gross fixes capital formation	% volume growth	2.5	4.8	5.8	6.7	11.2	8.9	.
Businesses	% volume growth	1.8	5.4	6.2	8.1	13.1	9.3	.
Government	% volume growth	5.9	1.4	3.5	0.5	2.9	6.7	.
Surplus of the nation on current transactions	in % GDP	.	.	.	.	.	.	.
Production (value added)								
Producers of goods	% volume growth	−0.1	3.5	1.1	0.7	0.8	−1.9	.
Producers of commercial services	% volume growth	3.2	4.1	5.2	4.7	4.4	5.2	.
Producers of non-commercial services	% volume growth	1.2	0.4	0.7	1.8	2.3	2.2	.
Prices, wages and interest rates								
Consumer price index	% change	1.8	1.1	1.3	1.3	1.0	1.6	1.8
Producers' prices manufacturing industry: output	% change	5.9	6.6	6.7	4.4	1.8	1.5	.
Producers' prices manufacturing industry: input	% change	10.9	14.0	13.2	8.4	4.8	2.1	.
Crude oil, North Sea Brent	\$ per barrel	57.29	62.33	70.24	70.77	60.96	58.52	68.58
US dollar	euro	0.84	0.83	0.79	0.78	0.78	0.76	0.74
Monthly contract wages	% change	1.0	1.9	2.1	2.2	2.1	1.5	1.6
Call money	%	2.1	2.4	2.6	2.9	3.4	3.6	3.9
Assets and financing								
AEX All-share index ²⁾	% change	6.3	9.5	−4.2	8.7	5.3	5.2	9.0
Savings	% change	5.0	4.7	4.9	4.5	5.4	4.8	.
Consumer credit	% change	−12.6	1.5	−2.5	3.7	7.3	0.3	.
Labour market								
Paid employment in full-time equivalents	% change	0.0	0.9	0.9	1.2	1.7	.	.
Hours worked by temporary workers	% change	12.7	21.4	17.6	14.7	17.4	16.7	.
Registered unemployment	%	6.0	6.2	5.5	5.4	5.0	5.3	.
Vacancies	x 1,000	157	185	210	201	208	224	.
Sentiment								
Producers' confidence manufacturing industry	level (%)	3.3	4.5	5.3	8.3	8.5	7.0	8.1
Consumer confidence	level (%)	−21.0	−11.0	−1.0	5.0	5.0	13.0	15.0
Calendar and season								
Shopping days		78	77	74	79	76	77	74
Working days		64	65	62	65	63	64	61

¹⁾ Changes derived from seasonally adjusted series.

²⁾ Change on previous period.

Summary

Dutch economic growth was 2.5 percent in the first quarter of 2007 compared with the same quarter in 2006. The mild winter weather in the first three months of the year tempered economic growth as gas production was one quarter down. Consumption by households and exports both grew by less than in 2006 as a result of lower gas consumption. Exports of Dutch products increased just as fast as last year, in spite of the decrease in gas exports. Fixed capital formation even rose by more than average in 2006. The labour market was positive. The employed labour force grew and unemployment fell further. The number of income support benefits dropped further and is at its lowest level since 1981.

Spending: lower gas use curbs consumption

Households spent 1.4 percent more in the first quarter than in the same quarter last year. This is only half the average growth in 2006. The main reason for this is the substantially smaller amount of gas used because of the relatively warm winter. Households did spend more on durable consumer goods such as clothes, furniture and consumer electronics. The volume of government consumption was 2.1 percent higher.

The real growth of exports of goods and services was 6.2 percent on the first quarter of 2006. This is slightly less than the average in 2006. An important cause was the lower gas exports. Re-exports did rise substantially again though. Imports grew by more than exports: 6.5 percent. This is related to the recovery of fixed capital formation and the hefty growth in spending on durable consumer goods. In spite of lower gas exports, exports of Dutch products grew by just as much as last year.

Production: hefty rise for construction and manufacturing

Commercial services, manufacturing and construction showed formidable growth rates in the first quarter of 2007, varying from 4 to 7 percent. Production growth in the first quarter did differ between the different sectors of industry. Natural gas production was one quarter lower because of the decrease in sales at home and abroad. Construction benefited from the mild winter, however, and from the increased demand for construction products. This sector booked the highest production increase in nine years: 7.2 percent. Manufacturing is also doing well. A production

growth of more 4 percent has not been measured since 2000. The metal industry in particular did well.

Manufacturing companies expect to invest 19 percent more than in 2006. This makes them a lot more optimistic than last autumn, when they expected investment to rise by 9 percent in 2007. The favourable expectations for 2007 are expressed by all sectors of manufacturing. Companies in the metal and electrical engineering industries are most positive. They expect to invest about 35 percent more than in 2006.

Commercial services also had a lot more work. Trade, business services and temp agencies in particular produced more. In agriculture and in non-commercial services production growth was more modest.

Labour market: employed labour force continues to rise

The employed labour force numbered nearly 7.2 million people in the first quarter of 2007, an increase of 54 thousand on the preceding quarter. The largest increase was for 45-64 year-olds. As a consequence of ageing and increasing labour participation, the over-45s are accounting for an increasing share of the active labour force. The number of employed persons has been rising continually since the summer of 2005.

The number of vacancies fell slightly in the first quarter of 2007. After correction for seasonal effects, there were 212 thousand vacancies at the end of March 2007. This is 10 thousand fewer than in the previous quarter. The slight fall comes after a period of more than three years in which the number of vacancies rose continuously. The decrease in the first quarter of 2007 was mainly reported in commercial services. At the end of March 2007, there were 122 thousand vacancies in this sector, which includes trade, financial institutions and business services. This is 8 thousand fewer than in the previous quarter. The number of vacancies fell only slightly or not at all in other sectors of industry.

At the end of March 2007, 297 thousand people aged under 65 years were claiming income support. This is the first time since 1981 that this number dipped below 300 thousand. The number of benefits fell by just over 9 percent compared with twelve months previously, the equivalent of 30 thousand benefits. More than half of this decrease, 16 thousand, were benefits for people who had received income support for longer than one year.

Staat 1
Conjunctuurindicatoren

	Eenheid	2005	2006				2007	
		IV	I	II	III	IV	I	II
Economische groei								
Nederland	% volumegroei	1,9	3,5	3,1	2,8	2,7	2,5	.
Duitsland	% volumegroei	1,1	3,2	1,5	2,7	3,7	3,3	.
EU-27	% volumegroei	1,9	3,2	2,5	2,9	3,5	3,4	.
VS ¹⁾	% volumegroei	3,1	3,7	3,5	3,0	3,1	1,9	.
Japan	% volumegroei	2,7	3,0	2,1	1,4	2,2	2,6	.
Bestedingen en buitenlandse handel								
Invoer goederen en diensten	% volumegroei	3,3	9,6	7,7	6,8	8,3	6,5	.
Uitvoer goederen en diensten	% volumegroei	3,1	9,0	6,8	5,9	6,5	6,2	.
Consumptie	% volumegroei	1,3	2,5	2,9	2,4	2,4	1,7	.
Overheid	% volumegroei	1,0	2,0	2,0	1,9	2,9	2,1	.
Huishoudens incl. IZW huishoudens	% volumegroei	1,5	2,7	3,3	2,6	2,1	1,4	.
Bruto investeringen in vaste activa	% volumegroei	2,5	4,8	5,8	6,7	11,2	8,9	.
Bedrijven	% volumegroei	1,8	5,4	6,2	8,1	13,1	9,3	.
Overheid	% volumegroei	5,9	1,4	3,5	0,5	2,9	6,7	.
Saldo lopende transacties met het buitenland	in % BBP	.	.	.	.	.	.	.
Productie (toegevoegde waarde)								
Goederenproducenten	% volumegroei	-0,1	3,5	1,1	0,7	0,8	-1,9	.
Producenten van commerciële diensten	% volumegroei	3,2	4,1	5,2	4,7	4,4	5,2	.
Producten van niet-commerciële diensten	% volumegroei	1,2	0,4	0,7	1,8	2,3	2,2	.
Prijzen, Cao-lonen en rentestanden								
Consumentenprijsindex	% mutatie	1,8	1,1	1,3	1,3	1,0	1,6	1,8
Producentenprijsindexcijfer industrie afzet	% mutatie	5,9	6,6	6,7	4,4	1,8	1,5	.
Producentenprijsindexcijfer industrie verbruik	% mutatie	10,9	14,0	13,2	8,4	4,8	2,1	.
Aardolie, North Sea Brent	\$ per barrel	57,29	62,33	70,24	70,77	60,96	58,52	68,58
Amerikaanse dollar	euro	0,84	0,83	0,79	0,78	0,78	0,76	0,74
Cao-lonen per maand	% mutatie	1,0	1,9	2,1	2,2	2,1	1,5	1,6
Daggeldrente	%	2,1	2,4	2,6	2,9	3,4	3,6	3,9
Vermogen en financiering								
AEX All-Share herbeleggingsindex ²⁾	% mutatie	6,3	9,5	-4,2	8,7	5,3	5,2	9,0
Spaartegoeden	% mutatie	5,0	4,7	4,9	4,5	5,4	4,8	.
Verstrekt consumptief krediet	% mutatie	-12,6	1,5	-2,5	3,7	7,3	0,3	.
Arbeidsmarkt								
Arbeidsvolume van werknemers	% mutatie	0,0	0,9	0,9	1,2	1,7	.	.
Aantal uren van uitzendkrachten	% mutatie	12,7	21,4	17,6	14,7	17,4	16,7	.
Werkloze beroepsbevolking	%	6,0	6,2	5,5	5,4	5,0	5,3	.
Aantal vacatures	x 1 000	157	185	210	201	208	224	.
Stemming								
Producentenvertrouwen industrie	niveau (%)	3,3	4,5	5,3	8,3	8,5	7,0	8,1
Consumentenvertrouwen	niveau (%)	-21,0	-11,0	-1,0	5,0	5,0	13,0	15,0
Kalender en seizoenen								
Koopdagen		78	77	74	79	76	77	74
Werkdagen		64	65	62	65	63	64	61

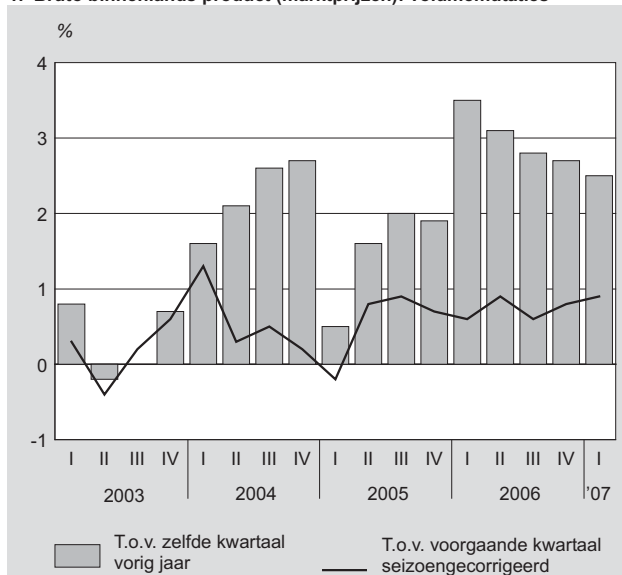
¹⁾ Veranderingen afgeleid uit seizoen gecorrigeerde tijdreeks.

²⁾ Veranderingen t.o.v. de voorgaande periode.

1. Macro-economisch beeld

De Nederlandse economie is in het eerste kwartaal van 2007 met 2,5 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. Het milde winterweer in het eerste kwartaal drukte de economische groei doordat de gasproductie een kwart lager was. De consumptie van huishoudens en de uitvoer groeiden vooral vanwege het lagere gasverbruik minder dan in 2006. De uitvoer van Nederlandse producten groeide ondanks de daling van de gasexport bijna even hard als vorig jaar. De investeringen groeiden zelfs sneller dan gemiddeld in 2006. De arbeidsmarkt liet een rooskleurig beeld zien. De werkzame beroepsbevolking is flink gestegen en de werkloosheid liep verder terug. Het beroep op bijstandsuitkeringen nam verder af en is sinds 1981 niet meer zo laag geweest.

1. Bruto binnenlands product (marktprijzen): volumemutaties

De Nederlandse economie is in het eerste kwartaal van 2007 met 2,5 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. Deze groei is behaald met een werkdag minder dan in het eerste kwartaal van 2006. Zowel de consumptie van huishoudens als de uitvoer groeide het eerste kwartaal van 2007 langzamer dan in 2006. Dit komt vooral door

het scherp gedaalde gasverbruik. Door het uitzonderlijk milde weer viel de productie van aardgas ver terug in het eerste kwartaal van 2007. De gasproductie kwam een kwart lager uit dan een jaar eerder. Dit drukte de economische groei in het eerste kwartaal aanzienlijk.

Ten opzichte van een kwartaal eerder groeide de economie in het eerste kwartaal van 2007 voor seizoeninvloeden gecorrigeerd met 0,9 procent. Het CBS is overgeschakeld op een nieuwe methode (Annual Overlap in plaats van Over the Year) voor het berekenen van de kwartaalontwikkeling. Deze methode volgt de korte termijn ontwikkelingen beter. Het CBS sluit hiermee aan bij de berekeningsmethode die door de meeste andere EU-landen wordt gebruikt en voldoet daarmee aan de wensen van Eurostat op het gebied van internationaal vergelijkbare groeicijfers van de economie.

Bestedingen: lager gasverbruik drukt consumptie

In het eerste kwartaal hebben huishoudens 1,4 procent meer besteed dan in hetzelfde kwartaal van vorig jaar. Dit is slechts de helft van de gemiddelde groei in 2006. Belangrijkste oorzaak is het fors lagere gasverbruik door de relatief warme winter. Huishoudens gaven flink meer uit aan duurzame consumptiegoederen zoals kleding, woning-inrichting en consumentenelektronica. Het volume van de overheidsconsumptie was 2,1 procent hoger.

De investeringsgroei was in het eerste kwartaal hoger dan gemiddeld in 2006. De investeringen namen in het eerste kwartaal met 8,9 procent sneller toe dan gemiddeld in 2006 (7,2 procent). De investeringen in machines en computers namen toe, en ook in bouwwerken is meer geïnvesteerd.

De reële groei van de uitvoer van goederen en diensten was 6,2 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2006. Dit is iets minder dan gemiddeld in 2006. Belangrijke oorzaak was de teruggelopen uitvoer van gas. De wederuitvoer steeg echter opnieuw fors. De uitvoer van Nederlands product nam ondanks de daling van de gasexport even hard toe als vorig jaar. De invoer groeide met 6,5 procent

Staat 2
Bruto binnenlands product

	2005				2006				2007
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
mld euro; prijsniveau 2000									
Oorspronkelijk bbp	108,8	112,5	107,7	115,0	112,8	115,9	110,5	118,0	116,1
Kalendereffecten	0,6	-0,3	-0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,6	0,3
Gestandaardiseerd bbp	109,4	112,2	107,4	115,3	112,8	115,9	110,5	118,6	116,4
Seizoeneffecten	0,3	-1,7	4,1	-3,0	0,2	-1,9	4,2	-3,1	0,2
Conjunctuurrelevant bbp	109,6	110,5	111,5	112,3	113,0	114,0	114,7	115,6	116,6

sterker dan de uitvoer. Dit hangt mede samen met het aantrekken van de investeringen en met de robuuste groei van de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen.

Productie: fors hogere productie bouw en industrie

De commerciële dienstverlening, de industrie en de bouw lieten in het eerste kwartaal van 2007 formidabele groei-percentages zien, variërend van 4 tot 7 procent. De productiegroei in het eerste kwartaal liep wel sterk uiteen tussen de verschillende bedrijfstakken. De aardgasproductie was een kwart lager door de sterk gedaalde afzet in binnen- en buitenland. De bouwnijverheid profiteerde echter van de milde winter en van de toegenomen vraag naar bouwproducten. De bouw boekte met 7,2 procent de hoogste productiegroei in negen jaar. Ook voor de industrie zijn het goede tijden. Een productiegroei van ruim 4 procent is sinds 2000 niet meer voorgekomen. Vooral de metaal-industrie draaide erg goed.

De ondernemers in de industrie verwachten dit jaar 19 procent meer te investeren dan in 2006. Ze zijn daarmee een stuk optimistischer dan in het afgelopen najaar. Toen raamden de ondernemers de investeringsgroei in 2007 nog op 9 procent. De gunstige verwachting voor 2007 wordt door alle onderscheiden branches in de industrie gedragen. De ondernemers in de metaal- en de elektro-technische industrie zijn het meest positief. Zij verwachten in 2007 ongeveer 35 procent meer te investeren dan in 2006.

Ook de commerciële dienstverleners hadden veel meer werk. Vooral de handel, de zakelijke dienstverleners en de uitzendbranche produceerden meer. In de landbouw en in de niet-commerciële dienstverlening was de productiegroei relatief bescheiden.

Arbeidsmarkt: steeds meer werkzame personen

De werkzame beroepsbevolking kwam in het eerste kwartaal van 2007 uit op bijna 7,2 miljoen personen, een toename van 54 duizend ten opzichte van een kwartaal eerder. De grootste stijging deed zich voor bij de 45–64-

jarigen. Als gevolg van de vergrijzing en de toenemende arbeidsparticipatie maken 45-plussers een steeds groter deel uit van de beroepsbevolking. Het aantal werkzame personen stijgt al onafgebroken sinds de zomer van 2005.

Het aantal vacatures is in het eerste kwartaal van 2007 licht gedaald. Eind maart 2007 waren er, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, 212 duizend vacatures. Dit zijn er 10 duizend minder dan een kwartaal eerder. Deze lichte daling volgt op een periode van ruim drie jaar waarin het aantal vacatures bijna voortdurend is gestegen. De daling in het eerste kwartaal van 2007 trad met name op in de commerciële dienstverlening. In deze bedrijfstak, die onder andere de handel, financiële instellingen en zakelijke dienstverlening omvat, stonden 122 duizend vacatures open aan het einde van het eerste kwartaal van 2007. Dit zijn er 8 duizend minder dan een kwartaal eerder. In de andere bedrijfstakken daalde het aantal vacatures niet of nauwelijks.

Eind maart 2007 bedroeg het aantal bijstandsuitkeringen voor personen onder de 65 jaar 297 duizend. Het aantal uitkeringen ligt hiermee voor het eerst sinds 1981 onder de 300 duizend. Het aantal uitkeringen is ten opzichte van een jaar eerder gedaald met ruim 9 procent. Dit komt overeen met 30 duizend uitkeringen. Ruim de helft van deze daling, 16 duizend, betreft uitkeringen aan personen die langer dan een jaar een bijstandsuitkering ontvingen.

In het eerste kwartaal zijn de cao-lonen (per uur inclusief bijzondere beloningen) met 1,5 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Ondanks de oplopende spanning op de arbeidsmarkt zijn de cao-lonen minder gestegen dan in 2006, toen de stijging 2,0 procent bedroeg.

2007-II: conjunctuurbeeld nog beter

De Conjunctuurklok van het CBS laat de meest actuele stand van de conjunctuur zien. De meeste conjunctuur-relevante indicatoren maken deel uit van de klok. Aan de bestedingenkant van de economie zijn dat consumenten-vertrouwen, bereidheid tot het doen van grote aankopen, consumptie, uitvoer en investeringen. Ook de groei van het

Staat 3
Bruto binnenlands product: ontwikkeling

	2005				2006				2007
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar									
Oorspronkelijk bbp	0,5	1,6	2	1,9	3,5	3,1	2,8	2,7	2,5
% volumemutaties t.o.v. de voorgaande periode									
Conjunctuurrelevant bbp	-0,2	0,8	0,9	0,7	0,6	0,9	0,6	0,8	0,9

bbp is als indicator in de klok opgenomen. Elk van de indicatoren krijgt, afhankelijk van zijn ontwikkeling, een plaats in één van de kwadranten van de klok. Hierdoor is in een oogopslag te zien in welke fase de conjunctuur zich bevindt. De vier kwadranten betekenen het volgende:

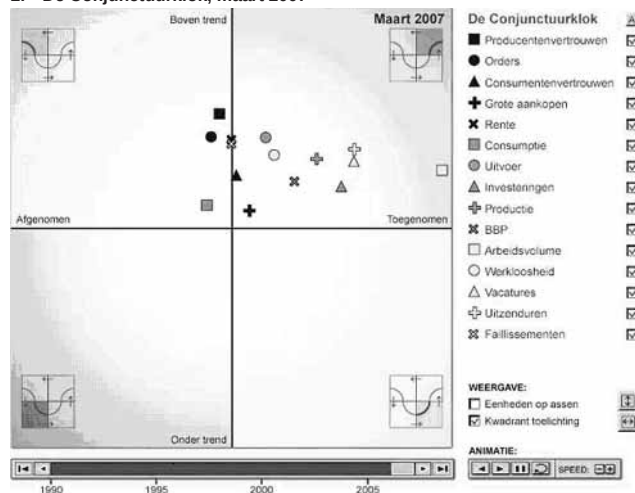
- rechtsboven: de indicator ligt boven de trend en is toegenomen;
- linksboven: de indicator ligt boven de trend en is afgenomen;
- linksonder: de indicator ligt onder de trend en is afgenomen;
- rechtsonder: de indicator ligt onder de trend en is toegenomen.

Het conjunctuurbeeld is eind juni nog iets beter dan eind mei. Dit komt vooral doordat de consumptiegroei aanhoudt en het consumentenvertrouwen op het hoogste punt in bijna zeven jaar staat. Het zwaartepunt van de indicatoren in de Conjunctuurklok ligt daardoor iets hoger in de fase van hoogconjunctuur (het kwadrant rechtsboven).

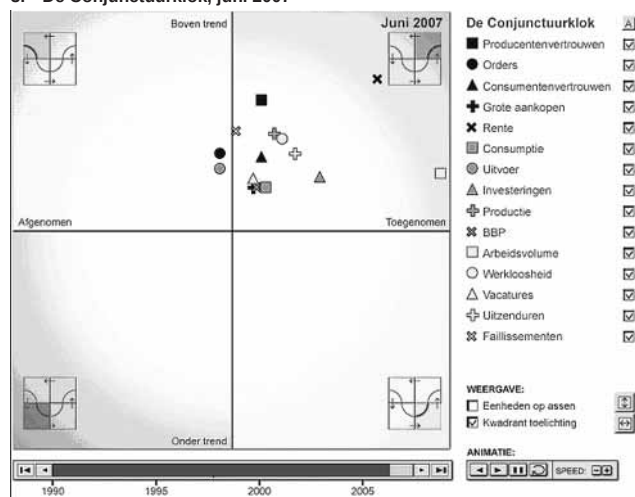
In de loop van juni is van alle maandindicatoren en de kwartaalindicator uitzenduren nieuwe informatie beschikbaar gekomen. De verdeling van de indicatoren over de kwadranten is hierdoor enigszins gewijzigd. De consumptie is vanuit het kwadrant linksboven teruggeschoven naar het kwadrant rechtsboven. Huishoudens hebben meer besteed. Daarnaast toont de klok van eind juni in vergelijking met die van eind mei nog enkele opvallende verbeteringen. Het consumentenvertrouwen is fors naar boven en naar rechts opgeschoven. Consumenten zijn in jaren niet zo optimistisch geweest. Ook de rente is verder boven zijn langjarig gemiddelde gekomen. De uitvoer is daarentegen doorgeschoven van het kwadrant rechtsboven naar het kwadrant linksboven. De internationale handel groeide minder hard dan in het eerste kwartaal.

Het zwaartepunt van de puntenwolk ligt vergeleken met mei iets hoger in het kwadrant rechtsboven (hoogconjunctuur). Indicatoren die in dit kwadrant staan, nemen toe en de groei ligt boven hun langjarig gemiddelde. Van de vijftien indicatoren in de Conjunctuurklok staan er dertien in het kwadrant rechtsboven. Ook liggen de indicatoren dichter bij elkaar in de klok doordat hun ontwikkelingen meer op elkaar lijken.

2. De Conjunctuurklok, maart 2007

3. De Conjunctuurklok, juni 2007

2. Bestedingen

De Nederlandse economie presteert nog altijd goed. Vooral de investeringen droegen bij aan de economische groei in het eerste kwartaal van 2007. De toename van de internationale handel en consumptie door huishoudens liep enigszins terug. De zachte winter remde de gasexport en het gasverbruik door consumenten. De groei van de uitgaven aan duurzame consumptiegoederen bleef echter onverminderd hoog. De inflatie nam toe in de eerste twee kwartalen van 2007.

2.1 Consumptie groeit 1,7 procent

Het volume van de consumptieve bestedingen was in het eerste kwartaal 1,7 procent groter dan een jaar eerder. Daarmee ligt het groeitempo van de consumptieve bestedingen wat lager dan in het vierde kwartaal van 2006. Zowel bij de consumptie door huishoudens als bij de overheidsconsumptie is de toename minder groot. Huishoudens hebben in het eerste kwartaal 1,4 procent meer besteed dan een jaar eerder, tegen 2,1 procent in het voorgaande kwartaal. Het volume van de overheidsconsumptie was in het eerste kwartaal 2,1 procent groter dan een jaar eerder, terwijl de volumetoename in het vierde kwartaal van 2006 op 2,9 procent uitkwam. De cijfers over 2006 zijn hierbij gecorrigeerd voor de effecten van het nieuwe zorgstelsel.

Groei geremd door lager gasverbruik

De bestedingen door huishoudens in het eerste kwartaal werden stevig geremd door de zachte weersomstandigheden. Hierdoor hoefde beduidend minder gestookt te worden om het behaaglijk te houden in huis. Consumenten zien hun lagere gasverbruik niet direct terug in hun portemonnee, dit komt pas bij de eindafrekening.

De fors lagere bestedingen aan energie zijn verantwoordelijk voor de afname van de bestedingen aan overige goederen, waar het energieverbruik onder valt. Aan overige goederen is voor prijsverandering gecorrigeerd ruim 6 pro-

cent minder uitgegeven dan een jaar eerder. De sterke afname van het energieverbruik werkte ook flink door in een tegenvallend groeicijfer van de totale goederenconsumptie door huishoudens. In het eerste kwartaal van 2007 kwam de groei van de totale goederenconsumptie uit op slechts 0,8 procent, in 2006 nam de goederenconsumptie gemiddeld met 3,6 procent toe.

Weer meer besteed aan duurzame goederen

Huishoudens blijven fors meer besteden aan duurzame goederen. De bestedingen aan duurzame consumptiegoederen waren in het eerste kwartaal 6,2 procent hoger dan een jaar eerder. Daarmee ligt de groei ruim een kwart procentpunt boven de volumestijging die gemiddeld over 2006 werd berekend. In het eerste kwartaal kochten huishoudens vooral veel meer kleding en schoenen. In vergelijking met het eerste kwartaal van 2006 bedroeg de toename daar meer dan 10 procent. Doe-het-zelfartikelen, elektronica en meubels waren eveneens in trek, de bestedingen stegen met bijna 6 procent.

De volumegroei van de consumptie van voedings- en genotmiddelen kwam uit op 1,6 procent en blijft daarmee wat achter bij het jaargemiddelde in 2006 dat op 2,1 procent uitkwam.

Dienstenconsumptie

Het volume van de bestedingen aan diensten lag 1,9 procent boven het niveau van het eerste kwartaal van 2006. Vooral de bestedingen aan financiële en zakelijke diensten, vervoer en communicatie en bij de horeca zijn bovengemiddeld toegenomen. Terwijl er meer besteed werd bij de horeca is het volume van de bestedingen aan cultuur en recreatie niet veel groter dan een jaar eerder. Ook aan huisvesting werd niet heel veel meer uitgegeven. Aan medische diensten en welzijnzorg werd juist minder besteed. Door veranderde regelgeving geven huishoudens in 2007 minder uit aan kinderopvang dan een jaar eerder.

Staat 4
Binnenlandse consumptieve bestedingen

	2006	2006				2007
		I	II	III	IV	I
% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar						
Goederen, w.v.:	2,3	3,2	4,0	2,0	-0,1	0,8
Voedings- en genotmiddelen	2,1	1,9	4,5	2,0	0,2	1,6
Duurzame consumptiegoederen	5,7	6,5	7,6	4,6	4,0	6,2
Overige goederen	-2,2	0,3	-1,3	-2,0	-5,8	-6,4
Diensten	-3,2	-4,1	-3,2	-2,7	-2,8	1,9
Consumptieve bestedingen huishoudens inclusief IZWh (binnenlands)	-0,7	-0,7	0,1	-0,6	-1,5	1,4
Consumptieve bestedingen huishoudens inclusief IZWh (nationaal)	-0,8	-0,8	-0,2	-0,9	-1,5	1,4

Staat 5
Effecten van het nieuwe zorgstelsel

	Volumemutaties									
	Oorspronkelijk					Gecorrigeerd				
	2006	2006-I	2006-II	2006-III	2006-IV	2006	2006-I	2006-II	2006-III	2006-IV
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>										
Bestedingscomponenten van het bbp										
Consumptieve bestedingen door huishoudens incl. IZWh, waaronder:	-0,8	-0,8	-0,2	-0,9	-1,5	2,7	2,7	3,3	2,6	2,1
Duurzame consumptiegoederen	5,7	6,5	7,6	4,6	4,0	5,9	6,8	7,9	4,9	4,3
Overige goederen	-2,2	0,3	-1,3	-2,0	-5,8	1,8	3,9	2,7	2,3	-1,7
Diensten	-3,2	-4,1	-3,2	-2,7	-2,8	2,2	1,3	2,2	2,7	2,6
Consumptieve bestedingen door de overheid, waarvan:	9,4	9,5	8,8	9,3	9,9	2,2	2,0	2,0	1,9	2,9
Individuele consumptie door overheid	14,8	14,3	13,2	15,4	16,4	2,9	2,3	1,8	3,5	4,2
Collectieve consumptie door overheid	2,3	2,9	3,2	0,9	2,1	1,3	1,6	2,4	-0,4	1,3

Consument vol vertrouwen

In juni 2007 bereikte het consumentenvertrouwen het hoogste punt in bijna zeven jaar. Vooral het vertrouwen in de Nederlandse economie is de afgelopen tijd fors gestegen. De deelindicator van de koopbereidheid verbetert langzaam maar gestaag. De situatie op de arbeidsmarkt oogt ook nog altijd rooskleurig, met een teruglopende werkloosheid en een recordaantal vacatures. Deze positieve ontwikkelingen bieden goede perspectieven voor een aanhoudende groei van de consumptie door huishoudens.

2.2 Groei overheidsconsumptie stabiel

In het eerste kwartaal van 2007 is het volume van de overheidsconsumptie 2,1 procent groter dan een jaar eerder. Hiermee vertoont de overheidsconsumptie een stabiele groei, ook in 2006 namen de consumptieve bestedingen van de overheid met iets meer dan 2 procent toe. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2006 lag het groeitempo echter wat lager.

Van de drie componenten van de overheidsconsumptie laat de individualiseerbare consumptie, waaronder de onderwijsuitgaven vallen, met 0,6 procent de laagste groei zien. De collectieve consumptie steeg met 2,8 procent het meest. Deze groei komt vooral door aankopen van militair materieel en aanloopkosten door de introductie van de

nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). De sociale uitkeringen in natura die voor een groot deel bestaan uit uitkeringen aan zorg en welzijn, namen in het eerste kwartaal met 2,2 procent toe.

2.3 Sterke investeringsgroei houdt aan

De investeringen droegen aanzienlijk bij aan de economische groei in het eerste kwartaal van 2007. De groei van de investeringen bleef op een hoog niveau en trok met 8,9 procent zelfs nog iets aan ten opzichte van 2006. Het grootste aandeel in deze sterke groei hadden de investeringen in machines en installaties en in computers, terwijl ook de investeringen in bedrijfsgebouwen flink aantrokken.

Sterkste toename in machines en installaties

In het eerste kwartaal van 2007 is vooral meer geïnvesteerd in machines en installaties. In 2006 vertoonde deze investeringscategorie ook al indrukwekkende groeicijfers van gemiddeld 12,6 procent. In het eerste kwartaal van 2007 nam de groei fors toe tot bijna 22 procent. Ruim 10 procentpunt van deze aanzienlijke toename is echter veroorzaakt door een groot (eenmalig) investeringsproject. De groei van de conjunctuurrelevante investeringen was alsnog hoog met 7,6 procent.

Staat 6
Bruto investeringen in vaste activa

	2005				2006				2007
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>									
Bruto investeringen in vaste activa	23,1	25,4	22,6	25,4	24,6	27,2	24,6	28,9	27,2
Investeringen in schepen, vliegtuigen en in cultuur gebrachte activa	0,3	0,4	0,2	0,2	0,4	0,7	0,2	0,3	0,3
Grote projecten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	22,8	25,0	22,4	25,2	24,2	26,5	24,2	28,4	26,6
<i>% waardemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>									
Bruto investeringen in vaste activa	-0,2	4,6	8,9	4,7	6,7	7,2	8,7	13,5	10,4
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	0,1	7,6	8,3	5,1	6,5	6,0	8,2	12,7	9,7

Investerings in bedrijfsgebouwen en infrastructuur trekken fors aan

Het herstel van de markt voor bedrijfsgebouwen dat in 2006 voorzichtig begon met een investeringsstijging van 1,5 procent, zet zeer goed door in het eerste kwartaal van 2007. Deze investeringen trokken fors aan en namen toe met 8,6 procent.

De investeringen in woningen stegen net zo hard als de investeringstoename bij bedrijfsgebouwen. Hiermee bleven de woninginvesteringen sterk doorgroeien, over 2006 was de groei gemiddeld 4,5 procent. Mede door het zachte weer hoefden de werkzaamheden niet vaak onderbroken te worden.

De overheid investeert weer fors in de Nederlandse infrastructuur. Na een jarenlange daling, namen de investeringen in 2005 voor het eerst weer lichtjes toe. Vorig jaar verdubbelde de groei tot 5,1 procent, en in het eerste kwartaal van 2007 liep de investeringsgroei in de infrastructuur op tot 8,1 procent.

Daling investeringen in vrachtauto's

De investeringen in wegvervoermiddelen zijn in het eerste kwartaal van 2007 met 4,5 procent gedaald ten opzichte van een jaar eerder. De categorie overig wegvervoer was grotendeels verantwoordelijk voor deze daling. Vooral in vrachtauto's en trekkers is veel minder geïnvesteerd. Dit is het gevolg van anticipatieaankopen eind 2006. Door een wetswijziging in 2006 (de Euro 4 en 5 norm) was het aantrekkelijk om in dat jaar een vrachtauto aan te schaffen, en hier niet mee te wachten tot 2007. In autobussen is bijna een derde minder geïnvesteerd dan een jaar geleden. Dit kwam niet zozeer door een afname in 2007 als wel door de bovenmatige aankopen in het eerste kwartaal van 2006. Alleen de aankopen van bestelauto's zijn in deze categorie in het eerste kwartaal van 2007 gestegen.

De toename van de investeringen in zakenauto's bleef met een groei van 2,9 procent achter bij de forse stijging van 9,1 procent in het voorgaande kwartaal. In vergelijking met het jaar 2006 waarin de investeringen in zakenauto's met 3,6 procent toenamen, viel de terugval mee.

Er is weer nieuw materieel aangeschaft in het openbaar vervoer in het eerste kwartaal van 2007. Hierdoor zijn de investeringen in treinen en trams met meer dan 50 procent toegenomen. De investeringen in vliegtuigen kwamen bijna 80 procent lager uit doordat er in het eerste kwartaal van 2006 relatief veel in vliegtuigen is geïnvesteerd.

Investerings in computers blijven sterk groeien

Voor het zevende achtereenvolgende kwartaal namen de investeringen in computers met meer dan 15 procent toe. In het eerste kwartaal van 2007 kwam de groei uit op 23,8 procent. Deze sterke stijgingen in computerinvesteringen was voor een deel te verklaren door de prijsdaling van computeronderdelen.

De toename van de uitgaven in software vlakke af. In het eerste kwartaal van 2007 groeiden zij met 2,2 procent, terwijl in 2006 gemiddeld nog voor 5,7 procent meer in software omging.

Bij de overige materiële activa verdubbelde in het eerste kwartaal van 2007 de investeringsgroei ten opzichte van 2006 tot 9 procent. Tot deze investeringscategorie behoren onder andere meubilair, rekken, silo's, opslagtanks, containers, pallets en dergelijke.

2.4 Warme winter beïnvloedt buitenlandse handel

De groei van de Nederlandse handel met het buitenland is in het eerste kwartaal van 2007 wat afgevlakt ten opzichte van 2006. In het eerste kwartaal van 2007 kwam de exportgroei van goederen en diensten uit op 6,2 procent, de invoer groeide iets sterker met 6,5 procent. Deze groei-cijfers zijn iets lager dan die van het voorgaande kwartaal en die van heel 2006, toen in beide gevallen de uitvoergroei tegen de 7 procent aanlag en de importgroei ruim 8 procent bedroeg. De teruglopende exportgroei kan grotendeels verklaard worden door de aanzienlijk lagere uitvoer van gas.

Minder uitvoer van aardgas en landbouwproducten

De relatief warme winter zorgde ervoor dat de ons omringende landen weinig aardgas van ons nodig hadden. De uitvoer van aardgas kwam in het eerste kwartaal van 2007 meer dan 20 procent lager uit dan in hetzelfde kwartaal van 2006. De exportopbrengsten van aardgas zijn iets minder hard afgenomen dan het uitvoervolume doordat de aardgasprijzen iets gestegen zijn ten opzichte van 2006. De prijs van aardgas is nog altijd historisch hoog. Tevens heeft Nederland ook minder gas het land ingevoerd. Bij de uitvoer van aardgas werken de ontwikkelingen sterk door in de categorie delfstoffen doordat aardgas in die groep dominant is.

De handel in landbouw en visserijproducten nam in het eerste kwartaal van 2007 af. Het invoervolume daalde met 3 procent, terwijl er 4,5 procent minder landbouw en visserijproducten werden geëxporteerd. Doordat deze producten duurder waren dan in 2006, is zowel de import als de exportwaarde in het eerste kwartaal van 2007 wel toegenomen. De invoerwaarde steeg met 11,4 procent echter twee keer zo veel als de uitvoerwaarde die met 5,8 procent toenam.

De in- en uitvoervolumes van de overige productgroepen zijn allemaal toegenomen in vergelijking met het eerste kwartaal van 2006.

Wederuitvoer blijft sterk toenemen

De buitenlandse handel in goederen is weer sterker toegenomen dan de buitenlandse handel in diensten. Het invoervolume van goederen groeide met 7,5 procent terwijl de

invoer van diensten met 2,7 procent in volume groeide. Bij de uitvoer gaat het om een stijging van 6,8 procent van de goederen tegenover een stijging van 3,7 procent van de diensten.

Binnen de uitvoer doet de wederuitvoer het wederom erg goed: deze groeide met 10,3 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal vorig jaar. De wederuitvoer bestaat uit goederen die uit het buitenland worden ingevoerd en, na hooguit een kleine bewerking, weer worden uitgevoerd naar andere landen. Zwaarwegende productgroepen in de wederuitvoer, die bovendien een hoge volumegroei laten zien, zijn kleding, organische grondstoffen, farmaceutische producten, basismetalen, machines en machineonderdelen, computers, elektrische apparaten, zendtoestellen, optische artikelen, meet- en regelapparatuur, en transportmiddelen.

Ook de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen groeide. In het eerste kwartaal nam de uitvoer van Nederlandse producten met 3,8 procent toe, net zoveel als in 2006. Belangrijke productgroepen die in Nederland geproduceerd worden en die het momenteel bovengemiddeld goed doen in de uitvoer zijn: tabaksproducten, organische grondstoffen, kunstharsen, farmaceutische producten, basismetalen, machines en machineonderdelen, elektrische apparaten, optische artikelen, en vrachtwagens.

Ruilvoet licht verbeterd

De ruilvoet is de verhouding tussen de invoerprijzen en de uitvoerprijzen. Bij een verbetering van de ruilvoet wordt de invoer goedkoper vergeleken met de uitvoer. In het eerste kwartaal van 2007 verbeterde de ruilvoet voor de buitenlandse handel in goederen ten opzichte van een jaar eerder: de invoerprijzen stegen met 0,8 procent terwijl de uitvoerprijzen met 1,2 procent toenamen.

2.5 Inflatie loopt verder op in tweede kwartaal 2007

Ondanks de lichte afname van het prijsniveau in juni, is de inflatie in het tweede kwartaal van 2007 verder opgelopen. Gemiddeld kwam de inflatie in het tweede kwartaal uit op 1,8 procent, terwijl de prijsstijging in het eerste kwartaal 1,6 procent bedroeg. Vooral de prijsontwikkeling van benzine, bloemen en planten had invloed op de inflatie.

De Nederlandse inflatie volgens de Europees geharmoniseerde methode komt voor het tweede kwartaal van 2007 gemiddeld uit op 1,9 procent. Hiermee ligt het prijsniveau 0,4 procentpunt hoger dan in het eerste kwartaal. De Nederlandse inflatie nadert weer het Europese gemiddelde van 2,1 procent.

Staat 7
Prijsontwikkeling bruto binnenlands product naar componenten

	2006	2006				2007
		I	II	III	IV	I
% prijsverandering t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar						
Bruto binnenlands product	1,9	2,4	1,8	1,6	1,9	1,7
Bestedingen						
Consumptie	2,2	2,8	2,4	2,0	1,7	1,7
Investerings (incl. voorraden)	1,8	1,4	0,9	2,0	2,7	1,5
Uitvoeroverschot	-0,5	1,2	-1,3	-4,3	1,9	2,7
Totaal toegevoegde waarde, waarvan:	1,7	2,2	1,5	1,5	1,9	1,7
Goederenproducenten	4,2	5,3	3,1	3,5	4,7	3,0
Producenten van commerciële diensten	0,4	0,4	0,2	0,4	0,5	1,1
Producenten van niet-commerciële diensten	2,0	2,2	2,4	1,6	1,7	1,3

3. Productie

De belangrijkste bijdrage aan de groei van de Nederlandse economie in het eerste kwartaal van 2007 werd geleverd door de commerciële dienstverleners. Dankzij een sterke toename van de consumptie draaiden de horeca en handel op volle toeren. Daarnaast lag zowel in de bouw als in de industrie de groei van de productie op het hoogste peil in jaren. De economische groei werd echter gedrukt door de sterke afname van de aardgasproductie.

3.1 Goederenproducenten: krimp door lagere aardgasproductie

Ondanks de forse groei van de industrie en de bouw was de toegevoegde waarde van de goederenproducenten in

het eerste kwartaal van 2007 voor het eerst sinds eind 2005 lager dan een jaar eerder. Deze negatieve ontwikkeling werd veroorzaakt door de sterke daling van de aardgasproductie. Vanwege het uitzonderlijk zachte weer viel deze zo sterk terug dat de toegevoegde waarde van de goederenproducenten in het eerste kwartaal 1,9 procent lager uitkwam dan in dezelfde periode in 2006. De aardgasproductie had ook in 2006 al een drukkend effect op de ontwikkeling van de goederenproducenten. Gedurende het afgelopen jaar noteerden deze ondernemers ondanks de tegenvallende gasproductie toch een groei van de toegevoegde waarde.

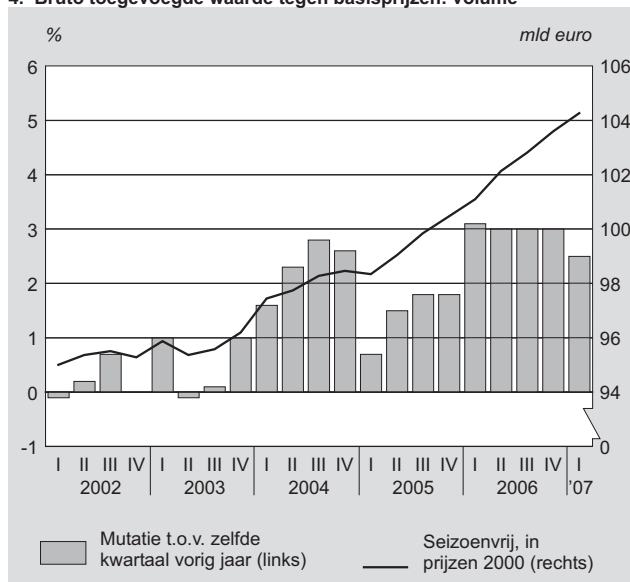
Gouden tijden voor de industrie

De ontwikkeling van de industrie bleef in 2005 en de eerste drie kwartalen van 2006 duidelijk achter bij de conjuncturele opleving in de Nederlandse economie. Aan het eind van vorig jaar werd echter een indrukwekkende groeiversnelling ingezet, die in de eerste maanden van 2007 aanhield. In het eerste kwartaal van 2007 kwam de toegevoegde waarde van de industrie daardoor 4,4 procent hoger uit dan in dezelfde periode in 2006. De groei van de industriële productie is sinds 2000 niet zo hoog geweest.

De groei in de industrie wordt voor een belangrijk deel gestimuleerd door de sterke toename van de bedrijfsinvesteringen. Vooral de machinebouw- en de transportmiddelenindustrie profiteren van een grote vraag naar hun producten. In het eerste kwartaal van 2007 werd er bijna 22 procent meer geïnvesteerd in machines dan in het eerste kwartaal van 2006. De machinebouw groeide met bijna 21 procent ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar.

Dankzij een sterke vraag naar nieuwe bedrijfswagens groeide de transportmiddelenindustrie in het eerste kwar-

4. Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen: volume

Staat 8
Bruto toegevoegde waarde van drie groepen producenten: volume

	Aandeel in 2006	2006	2006				2007
			I	II	III	IV	I
	%	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar					
Goederenproducenten	27	1,6	3,5	1,1	0,7	0,8	-1,9
Landbouw, bosbouw en visserij	2	-1,9	-3,9	-0,1	-1,1	-2,5	1,8
Delfstoffenwinning	4	-3,3	9,7	-3,2	-13,8	-13,5	-24,2
Industrie	13	2,3	1,8	1,7	1,5	4,3	4,4
Energie- en waterleidingbedrijven	2	0,1	1,4	0,2	1,1	-2,4	-7,7
Bouwnijverheid	6	4,1	6,4	2,0	4,5	3,8	7,2
Producenten van commerciële diensten	50	4,6	4,1	5,2	4,7	4,4	5,2
Handel, horeca en reparatie	15	6,8	7,4	8,1	5,6	6,0	6,6
Vervoer, opslag en communicatie	7	3,1	3,8	2,8	2,7	3,0	2,2
Financiële en zakelijke dienstverlening	28	3,9	2,5	4,3	4,7	4,0	5,2
Producenten van niet-commerciële diensten	24	1,3	0,4	0,7	1,8	2,3	2,2
Overheid	11	0,0	-0,3	-0,7	0,7	0,4	1,4
Zorg en overige dienstverlening	13	2,5	1,1	2,1	2,8	4,2	2,9
Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen)	100	3,0	3,1	3,0	3,0	3,0	2,5

Staat 9
Bedrijfstakkenoverzicht in het eerste kwartaal 2007

	Aandeel in totale toegevoegde waarde	Waarde			Prijs			Volume		
		Pro-ductie	Verbruik	Toegevoegde waarde	Pro-ductie	Verbruik	Toegevoegde waarde	Pro-ductie	Verbruik	Toegevoegde waarde
	%	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar								
BEDRIJFSTAKKEN										
Landbouw, bosbouw en visserij	2,1	4,0	1,4	7,9	3,4	1,7	6,0	0,5	-0,3	1,8
Delfstoffenwinning	4,4	-18,9	-16,8	-19,4	6,1	5,4	6,3	-23,6	-21,1	-24,2
Industrie	13,2	6,4	6,3	6,9	1,9	1,7	2,3	4,5	4,5	4,4
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,3	6,4	6,6	5,8	3,7	3,7	3,6	2,7	2,8	2,1
Textiel- en lederindustrie	0,2	6,8	6,5	7,5	1,1	0,5	2,5	5,6	5,9	4,9
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	1,5	3,7	3,1	4,7	2,4	1,5	3,7	1,3	1,6	0,9
Aardolie-industrie	0,4	-14,7	-16,2	5,4	-10,2	-11,9	13,1	-5,1	-4,9	-6,8
Chemische basisproductenindustrie	1,7	9,6	6,9	21,9	3,3	0,6	15,4	6,1	6,2	5,6
Chemische eindproductenindustrie	0,5	1,7	4,3	-7,7	0,9	3,0	-7,0	0,8	1,2	-0,7
Rubber- en kunststofindustrie	0,4	7,3	8,6	3,6	2,5	3,0	1,1	4,7	5,4	2,5
Basismetale- en metaalproductenindustrie	1,6	12,2	17,9	0,0	7,4	12,4	-3,4	4,5	4,9	3,5
Machine-industrie	1,5	24,6	26,6	20,4	2,5	3,9	-0,3	21,5	21,9	20,7
Elektrotechnische industrie	0,8	6,2	8,1	-1,4	0,4	2,2	-6,7	5,8	5,8	5,7
Transportmiddelenindustrie	0,7	11,0	13,5	2,8	2,1	4,0	-3,9	8,6	9,2	7,0
Overige industrie	1,7	8,3	9,9	6,2	4,4	4,7	3,9	3,7	4,9	2,2
Energie- en waterleidingbedrijven	1,6	-8,6	-8,6	-8,8	1,4	2,1	-1,2	-9,9	-10,4	-7,7
Bouwnijverheid	5,9	11,8	13,4	9,0	2,8	3,4	1,7	8,8	9,6	7,2
Handel, horeca en reparatie	14,8	6,4	5,8	6,8	0,6	1,2	0,2	5,7	4,5	6,6
Handel en reparatie	13,0	6,2	5,8	6,5	0,2	1,1	-0,4	6,0	4,7	7,0
Horeca	1,8	7,3	5,4	9,2	3,3	1,8	4,8	3,9	3,6	4,2
Vervoer, opslag en communicatie	7,2	3,5	1,9	5,3	0,9	-0,8	3,0	2,5	2,8	2,2
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	4,7	5,1	2,8	8,1	2,1	-0,5	5,4	3,0	3,3	2,5
Post en telecommunicatie	2,5	0,2	0,0	0,4	-1,4	-1,5	-1,3	1,6	1,4	1,7
Financiële en zakelijke dienstverlening	27,9	6,1	5,6	6,4	0,2	-1,0	1,1	5,8	6,7	5,2
Financiële instellingen	6,4	0,6	2,6	-1,3	-6,0	-4,2	-7,7	7,0	7,1	6,9
Verhuur van en handel in onroerend goed	8,0	4,3	2,2	5,4	2,3	-2,8	5,2	1,9	5,1	0,2
Uitzendbureaus	2,8	22,4	20,1	22,9	4,6	1,1	5,3	17,1	18,9	16,7
Overige zakelijke dienstverlening	10,8	8,5	8,5	8,4	2,4	1,8	3,0	5,9	6,5	5,3
Overheid	10,4	3,7	5,1	2,8	2,2	3,5	1,4	1,5	1,6	1,4
Zorg en overige dienstverlening	12,6	3,3	1,9	4,2	1,0	0,7	1,2	2,3	1,2	2,9
Totaal	100,0	4,5	4,7	4,2	1,4	1,2	1,7	3,0	3,5	2,5

taal van 2007 met 7 procent. Er werden ruim 17 procent meer bedrijfsauto's geproduceerd dan in het eerste kwartaal van 2006. Dit was ruim voldoende om de afname van 15 procent van de productie van personenauto's te compenseren. Ook de scheepsbouw kende een sterk eerste kwartaal. De aantrekkende vraag uit het buitenland vertaalde zich in een verdubbeling van de export ten opzichte van het eerste kwartaal in 2006.

De chemische basisindustrie liet in het eerste kwartaal van 2007 een continuering zien van de sterke groei die in heel 2006 werd behaald. De toename van de toegevoegde waarde lag met 5,6 procent nagenoeg op hetzelfde niveau als de groei over het gehele vorige jaar. Vooral de petrochemische industrie zag de productie sterk toenemen. De afzetprijzen van de basischemie stegen harder dan de kosten van het verbruik, vooral omdat de olieprijs lager lag dan een jaar eerder. De hogere afzetprijzen van de basischemie hadden hun weerslag op de chemische eindproductenindustrie. Zij is voor een groot deel afhankelijk van de grondstoffen uit de basischemie. Net als in de voorgaande drie jaar verslechterde de ruilvoet van de eindchemie in het eerste kwartaal van 2007. De exportpositie van de chemische industrie bleef sterk. De uitvoer van in Nederland gefabriceerde chemische producten steeg met

4 procent, de wederuitvoer van deze producten nam met liefst 20 procent toe.

De voedings- en genotmiddelenindustrie heeft zich gunstig ontwikkeld in het eerste kwartaal van 2007. Over het geheel genomen werd meer geproduceerd tegen hogere afzetprijzen. Alleen in de visverwerkende en de tabaksverwerkende industrie liep de waarde van de productie wat terug. Vooral de productie in de vleesverwerkende industrie nam flink toe. In de zuivelindustrie compenseerde de toegenomen productie van kaas de lagere melkproductie. De zuivelindustrie groeide hierdoor toch met ruim 2 procent.

Afzetprijzen industrie stijgen minder hard

De afzetprijzen van de industrie lagen in het eerste kwartaal van 2007 gemiddeld 1,5 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2006. Dit is de kleinste prijsstijging sinds begin 2004. De afvlakking van de stijging van de afzetprijzen is vooral het gevolg van ontwikkelingen in de aardolieverwerkende industrie. Door de dalende olieprijs en een lagere dollarkoers namen de afzetprijzen hier met bijna 11 procent af. Als het effect van de prijsontwikkeling

in de aardolieverwerkende industrie buiten beschouwing wordt gelaten, stegen de afzetprijzen van de industrie in het eerste kwartaal van dit jaar met 3,4 procent.

Naast de prijsdalingen in de aardolie-industrie kwamen er ook sterke dalingen voor bij de tabaksverwerkers en de producenten van kantoormachines en computers. De afzetprijzen vertoonden in deze branches met respectievelijk 3,0 en 0,8 procent de sterkste prijsdalingen sinds medio 1998. De exportprijzen van producenten van kantoormachines en computers namen zelfs met 5,3 procent af, de sterkste daling sinds 1997. Onder invloed van de sterk gestegen wereldmarktprijzen voor metaal kende de metaalindustrie de sterkste stijging van de afzetprijzen.

Geringe capaciteit blijft belangrijke belemmering

De hoogconjunctuur komt sterk tot uiting in de belemmeringen die industriële ondernemers te ondervinden bij de productie (zie staat 10). Er zijn nauwelijks nog ondernemers die aangeven zich belemmerd te voelen door een tekortschietende vraag. Steeds meer ondernemers uit de Nederlandse industrie geven echter aan belemmerd te worden door een tekort aan arbeidskrachten. Het aantal onderzochten dat een te geringe capaciteit als belangrijkste obstakel aanmerkt stabiliseerde in het eerste halfjaar van 2007 op het hoogste niveau ooit. De bezettingsgraad nam in het tweede kwartaal van 2007 licht toe tot het hoogste niveau sinds eind 2001.

Het producentenvertrouwen in de industrie kwam in juli 2007 weliswaar iets lager uit dan een maand eerder, maar is nog altijd zeer positief te noemen. Het oordeel over de orderpositie is positief. Rekening houdend met seizoensinvloeden zijn de binnenlandse orderontvangsten toegenomen, terwijl de orderontvangst uit het buitenland gelijk bleef. De verwachting over de toekomstige productie is in juli iets optimistischer dan in juni, het oordeel over de voorraad gereed product is licht verslechterd.

Zowel in de chemie- als in de metaalsector is het vertrouwen van de ondernemers onveranderd hoog. Producenten in beide industrieën verwachten in het derde kwartaal een

verdere toename van de productie en een stijging van de afzetprijzen te zullen zien.

Meer nieuwe gebouwen dan nieuwe woningen

Dankzij de zachte winter en de toegenomen vraag naar bouwproducten boekte de bouw in het eerste kwartaal de hoogste productiegroei in negen jaar tijd. Hierbij deed de nieuwbouw van gebouwen het voor het eerst sinds lange tijd beter dan de nieuwbouw van woningen. Doordat de nieuwbouw van gebouwen onder invloed van de sterk verbeterde economische omstandigheden in 2006 al sterk toenam, zat deze omslag zat er al een tijdlang aan te komen. De nieuwbouw van woningen groeide vorig jaar echter nog altijd harder. De sterke stijging van het aantal opgeleverde nieuwe woningen die in 2006 plaatsvond is in het begin van 2007 niet voortgezet. In het eerste kwartaal van dit jaar zijn ruim 10 duizend woningen opgeleverd, dit is 16 procent minder dan in dezelfde periode vorig jaar. Alleen bij de meergezins koopwoningen (flats en appartementen) zijn in het eerste kwartaal van 2007 meer woningen opgeleverd dan een jaar eerder.

In de landbouw daalde de productie in het eerste kwartaal van 2007 in alle sectoren behalve de veehouderij. De landbouwers profiteerden echter, evenals in 2006, van afzetprijzen die harder stegen dan de kosten van het verbruik. Terwijl de prijs van energie niet langer steeg werden aardappelen, groente, bloemen en planten duurder. De veehouderij is de enige sector waar sprake is van een ruilvoetverslechtering. Dit probleem speelt vooral bij de rundvee- en varkenshouders. De prijzen voor runderen, kalveren en varkens gingen met gemiddeld 10 procent onderuit. Daar komt nog bij dat de kosten voor de veehouders flink stegen. Vooral diervoeding werd flink duurder. Voor de veehouderij is dit het tweede kwartaal op rij dat er een aanzienlijke ruilvoetverslechtering plaatsvond.

3.2 Commerciële diensten: topomzet in horeca

De horeca boekte in het eerste kwartaal van 2007 de hoogste omzetgroei in tien jaar tijd. Dankzij het verder aan-

Staat 10
Industrie: bezettingsgraden, productiebelemmeringen, producentenvertrouwen en productiegroei

	2006				2007	
	I	II	III	IV	I	II
	%					
Bezettingsgraad	81,4	82,1	83,0	83,3	83,3	83,4
Productiebelemmeringen						
nee	82	81	79	81	79	74
ja	18	19	21	19	21	26
<i>te weten, als gevolg van:</i>						
onvoldoende vraag	10	9	7	5	5	4
tekort aan arbeidskrachten	1	1	4	5	4	6
te geringe capaciteit	3	4	5	5	8	8
overige belemmeringen	4	5	5	4	4	8
Producentenvertrouwen	4,5	5,3	8,3	8,5	7,0	8,1
Productiegroei in volume	1,8	1,7	1,5	4,3	4,4	.

trekken van de particuliere en zakelijke bestedingen lag de omzet van hotels, restaurants en cafetaria's samen 9 procent hoger dan in dezelfde periode in het voorgaande jaar. De hotels profiteren van de toenemende zakelijke bestedingen. Hun omzet nam met bijna 12 procent toe ten opzichte van het eerste kwartaal van 2006. De omzet van de restaurants groeide over dezelfde periode met 9,5 procent. De goede gang van zaken binnen de horeca vertaalt zich ook in de prijsontwikkeling. Gemiddeld namen de prijzen in het eerste kwartaal met ongeveer 3,5 procent toe. Het volume van de toegevoegde waarde van de horeca nam hierdoor met ruim 4 procent toe.

De groot- en detailhandel profiteren alweer geruime tijd van de positieve stemming onder de consumenten. De groothandel wordt daarbij extra gestimuleerd door de sterke groei van de export en de wederuitvoer. Dankzij de toename van de consumptieve bestedingen blijft ook de omzet van de detailhandel groeien. De verkoopprijzen staan hier echter wel sterker onder druk dan bij de groothandel.

Sterke groei financiële en zakelijke diensten

Het belangrijkste bestanddeel van de commerciële dienstverlening wordt gevormd door de bedrijfstak financiële en zakelijke dienstverlening. In alle branches van deze bedrijfstak namen de omzetten in het eerste kwartaal van 2007 sterk toe.

In de huidige situatie van hoogconjunctuur investeren bedrijven weer in nieuwe informatietechnologie en voeren uitgesteld onderhoud uit aan bestaande systemen. De omzet van de computerservicebureaus nam daardoor in het eerste kwartaal met bijna 13 procent toe, de hoogste groei sinds 2001. Ook in de economische en juridische dienstverlening werd aanzienlijk meer omgezet dan een jaar eerder. Met name de economische dienstverleners, zoals accountants, behaalden een sterke groei.

De grootste groei in de bedrijfstak kwam echter ook in het eerste kwartaal van 2007 weer op naam van de uitzendbureaus. Zij zagen hun omzet in deze periode met bijna 23 procent toenemen ten opzichte van het eerste kwartaal van 2006. Door de aanhoudende vraag naar tijdelijk personeel is er een duidelijke verschuiving waarneembaar. Steeds meer uitzendkrachten die zonder vast contract werkten, schuiven door naar uitzend- en uitleenwerk met een (vast) contract. Hierdoor neemt het aantal detacheringen inmiddels sterker toe dan het aantal uitzenduren.

De banken kenden een gemengde ontwikkeling in het eerste kwartaal van 2007. Enerzijds namen de directe ontvangsten aan provisies sterk toe, onder meer door de aanhoudend sterke ontwikkeling van de effectenhandel. Door de sterke stijging van de korte rente verkrapte echter het verschil tussen de ontvangen en betaalde rente, waardoor de inkomsten op de rentemarge terugliepen. Vooral de gestegen kosten op de leningen die de Nederlandse banken aanhielden bij buitenlandse banken drukten op deze opbrengsten. Het aantal afgesloten woninghypotheeklen lag in het eerste kwartaal van dit jaar lager dan in dezelfde periode van vorig jaar.

3.3 Niet-commerciële dienstverlening: bescheiden groei overheid

De producenten van niet-commerciële diensten groeiden in het eerste kwartaal van 2007 met 2,2 procent ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar. De belangrijkste bijdrage aan de groei werd wederom geleverd door de zorg. De toegevoegde waarde in de gezondheidszorg en overige dienstverlening was 2,9 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2006.

Na twee jaar waarin er nauwelijks beweging zat in de ontwikkeling van de overheidsproductie, was er bij de overheid in het eerste kwartaal van 2007 echter ook sprake van een lichte groei. Het volume van de toegevoegde waarde nam bij de overheid met 1,4 procent toe ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorgaande jaar.

De groei wordt vooral veroorzaakt door het aanzienlijk toegenomen verbruik van de gemeenschappelijke regelingen. Dit zijn samenwerkingsverbanden van bijvoorbeeld verschillende gemeenten. Deze sterke groei hangt samen met de introductie van de nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Met ingang van 2007 vervangt deze wet een aantal andere regelingen op het gebied van welzijn. De uitvoering van de nieuwe wet is aan de gemeenten toevertrouwd. Gebleken is dat veel gemeenten op dit gebied met elkaar samenwerken en daarvoor nieuwe gemeenschappelijke regelingen in het leven hebben geroepen.

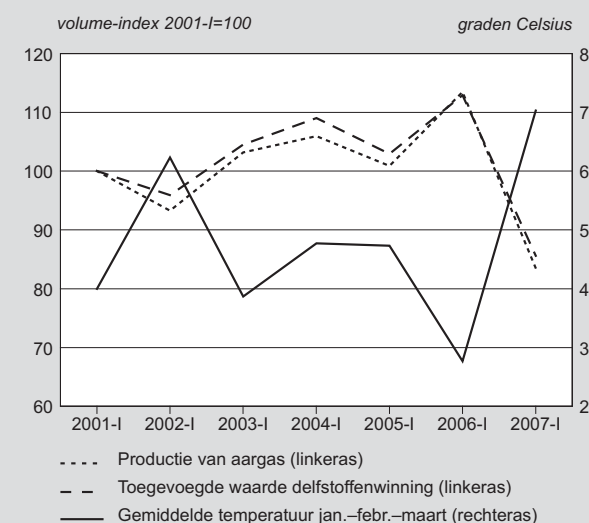
Bij het merendeel van de onderdelen binnen de overheid is vooralsnog overigens geen sprake van uitbundige groei. Bij de gemeenten, de sociale verzekeringsinstellingen en de milieudienstverlening deed zich zelfs een daling van de productie voor. Het onderwijs, de sociale werkplaatsen, het Rijk, Defensie en politie behaalden een bescheiden groei van circa 1 procent.

Uitgelicht

Delfstoffenwinning dempt economische groei

De prestaties van de delfstoffenwinning zijn in het eerste kwartaal van 2007 sterk beïnvloed door de uitzonderlijke weersomstandigheden. Door het zachte winterweer was de vraag naar aardgas veel lager dan normaal in de eerste maanden van het jaar. De toegevoegde waarde van de delfstoffenwinning lag hierdoor in het eerste kwartaal liefst 24,2 procent lager dan in dezelfde periode in het voorgaande jaar. Met deze forse daling van de toegevoegde waarde heeft de delfstoffenwinning de groei van de Nederlandse economie in het eerste kwartaal sterk gedrukt. De bijdrage van de delfstoffenwinning aan de bbp-groei in het eerste kwartaal van 2007 bedroeg -1,4 procent. Dit impliceert dat als de volumegroei in de delfstoffenwinning nihil zou zijn geweest, de bbp-groei zou zijn uitgekomen op 3,9 procent in plaats van op 2,5 procent. In deze context zijn de structurele prestaties van de Nederlandse economie in het eerste kwartaal veel rooskleuriger dan wanneer alleen wordt gelet op de economische groei op macro-niveau.

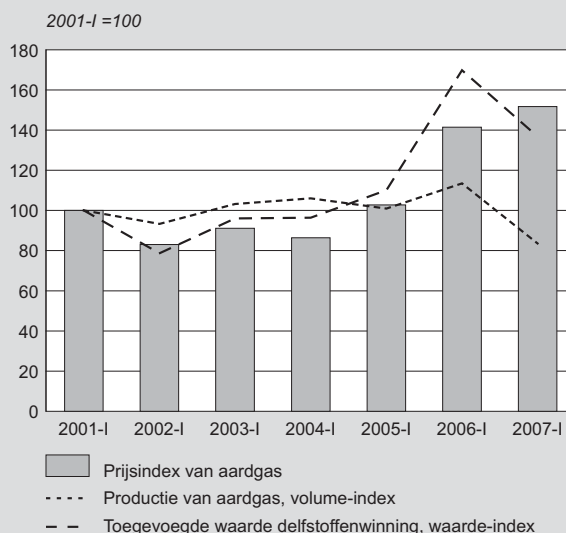
5. Delfstoffenwinning en temperatuur in het eerste kwartaal

Bron: KNMI.

Uit grafiek 5 komt een tegenstelde relatie tussen de ontwikkeling van de toegevoegde waarde van de delfstoffenwinning en de gemiddelde temperatuur in Nederland naar voren. Deze tegenstelling wordt vooral veroorzaakt door de productie van aardgas, die goed is voor 90 procent van de totale productie van de delfstoffenwinning. De productie van aardgas bestaat zowel uit het in

6. Prijs, productie en toegevoegde waarde in de delfstoffenwinning

Nederland gewonnen als het doorverkochte geïmporteerde gas. Aangezien er in warmere maanden minder gestookt wordt, is de vraag naar aardgas lager dan in koude maanden. Relatief warmer winterweer drukt daardoor de ontwikkeling van de toegevoegde waarde van de delfstoffenwinning.

Grafiek 6 toont het verloop van de productie en de prijs van aardgas en van de toegevoegde waarde dat in de delfstoffenwinning gevormd wordt. Hieruit blijkt duidelijk dat de terugval in de productie van aardgas van liefst 26 procent in het eerste kwartaal van 2007 negatieve gevolgen heeft gehad voor het inkomen in de delfstoffenwinning. De krimp in de productie van aardgas wordt niet in voldoende mate opgevangen door een prijsstijging van aardgas (+7 procent) waardoor de toegevoegde waarde in waardetermen daalt met 19 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal vorig jaar. Een groot deel van de toegevoegde waarde komt ten goede aan de aardgasbaten van de overheid, die door genoemde ontwikkelingen op kwartaalbasis dan ook zijn gedaald.

De ontwikkelingen in de delfstoffenwinning hadden op kwartaalbasis per saldo een negatief effect op de groei van de Nederlandse economie en de aardgasbaten. Toch kan er ook een positieve kanttekening worden gemaakt bij de gepresenteerde cijfers. De daling in de winning van aardgas zorgt ervoor dat de voorraad aardgas minder is geslonken dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. Een beslissing om in de toekomst de winning van aardgas weer op te voeren zal, bij gelijkblijvende omstandigheden, zorgen voor hogere economische groei van de delfstoffenwinning in de toekomst.

4. Arbeid

In het eerste kwartaal van 2007 is de werkzame beroepsbevolking verder toegenomen. Hoewel het aantal openstaande vacatures licht afnam, zijn er meer vacatures ontstaan en vervuld dan een jaar eerder. De werkloosheid is verder afgenomen en komt uit op 4,9 procent. Het beroep op de bijstand nam verder af en is sinds 1981 niet meer zo laag geweest. Ondanks de oplopende spanning op de arbeidsmarkt nam de cao-loonstijging af.

4.1 Werkzame beroepsbevolking blijft toenemen

De seizoengecorrigeerde werkzame beroepsbevolking kwam in het eerste kwartaal van 2007 uit op bijna 7,2 miljoen personen, een toename van 54 duizend ten opzichte van een kwartaal eerder. De grootste stijging deed zich voor bij de 45-64-jarigen. Het aantal werkzame personen stijgt al onafgebroken sinds de zomer van 2005.

Het aantal werkzamen is in een jaar tijd met maar liefst 179 duizend personen gestegen. De grootste toename kwam ook op jaarbasis voor rekening van de 45-plussers. In deze groep steeg het aantal mensen dat voor minstens 12 uur in de week werk had met 147 duizend personen. Het aantal werkzamen steeg ook bij de 15-24 jarigen. In deze jongste groep gingen 36 duizend personen meer aan slag. Bij de 25-44-jarigen steeg het aantal werkzamen echter niet. Hun aantal daalde juist met 5 duizend personen in de afgelopen 12 maanden. Als gevolg van de vergrijzing en toenemende arbeidsparticipatie maken de 45-plussers een steeds groter deel uit van de beroepsbevolking.

Helaas is er geen informatie beschikbaar over het aantal banen en het arbeidsvolume van werknemers in het eerste kwartaal. Publicatie van deze gegevens is voor onbepaalde tijd uitgesteld, wegens het niet beschikbaar zijn van de registers die bij het samenstellen hiervan worden

gebruikt. Om dezelfde reden ontbreken ook gegevens over de ontwikkeling van de lonen volgens de nationale rekeningen. Alleen gegevens over de cao-lonen en de contractuele loonkosten zijn bekend over het eerste kwartaal van 2007.

4.2 Vacatures licht gedaald

Het aantal openstaande vacatures is in het eerste kwartaal licht gedaald na een periode van ruim drie jaar waarin het aantal vacante banen bijna voortdurend is gestegen. Ten opzichte van een kwartaal eerder stonden er 10 duizend vacatures minder open (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Het aantal vacatures is in het eerste kwartaal vooral gedaald in de commerciële dienstverlening. Eind maart 2007 stonden hier 122 duizend vacatures open. Dit zijn er 8 duizend minder dan een kwartaal eerder. In de andere bedrijfstakken daalde het aantal vacatures niet of nauwelijks.

Ondanks de lichte daling kan nog niet geconcludeerd worden dat een omslagpunt is bereikt. Het aantal openstaande vacatures is nog altijd zeer hoog, aan het einde van het eerste kwartaal stonden er 212 duizend banen open. Tevens zijn er meer vacatures ontstaan en vervuld dan een jaar eerder. In het eerste kwartaal ontstonden er 272 duizend vacatures en zijn er 257 vervuld. Dit zijn er respectievelijk 20 duizend en 33 duizend meer dan een jaar eerder.

4.3 Werkloosheid verder afgenomen

De toenemende vraag naar arbeid heeft ervoor gezorgd dat het aantal werklozen verder daalde. In het eerste kwartaal van 2007 bedroeg de seizoengecorrigeerde werkloos-

Staat 11
Arbeidsvolume van werknemers naar bedrijfstakken

	Arbeidsvolume van werknemers					
	2006	2006				2007
		I	II	III	IV	I
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)						
	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar					
Landbouw, bosbouw en visserij	-0,3	-0,7	0,2	-0,2	-0,7	.
Delfstoffenwinning	-3,4	-2,0	-3,6	-2,9	-5,2	.
Industrie	-0,9	-1,4	-1,2	-0,8	-0,3	.
Energie- en waterleidingbedrijven	-3,6	-0,2	-1,9	-5,5	-6,6	.
Bouwnijverheid	-0,1	-0,9	-1,0	-0,2	1,7	.
Handel, horeca en reparatie	1,6	1,0	1,2	1,8	2,5	.
Vervoer, opslag en communicatie	-1,2	-1,2	-1,2	-1,3	-1,2	.
Financiële en zakelijke dienstverlening	5,8	5,2	5,5	5,9	6,4	.
Overheid	-0,6	-1,1	-0,8	-0,4	-0,2	.
Zorg en overige dienstverlening	1,7	2,0	1,7	1,5	1,8	.
Totaal	1,5	1,1	1,2	1,5	2,0	.

heid gemiddeld 374 duizend personen, 18 duizend minder dan in het vierde kwartaal van 2006. Het werkloosheidspercentage kwam in het eerste kwartaal van 2007 uit op 4,9 procent, en lag hiermee 0,3 procentpunt lager dan een kwartaal eerder.

De niet voor seizoen gecorrigeerde werkloosheid bedroeg in het eerste kwartaal van 2007 gemiddeld 401 duizend personen, een afname van 59 duizend personen ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. De werkloosheid daalde in alle leeftijdsgroepen, maar de grootste daling deed zich voor bij de 25–44-jarigen. In deze groep nam het aantal werklozen af met 43 duizend personen. De kleinste daling kwam voor rekening van de 45–64-jarigen. In deze oudste leeftijdsgroep daalde het aantal werklozen met slechts 5 duizend personen.

De bruto participatiegraad, het percentage van de bevolking dat werk heeft (werkzamen) of op zoek is naar werk (werklozen), kwam in het eerste kwartaal van 2007 uit op 68,9 procent. Dit is 0,9 procentpunt hoger dan een jaar eerder. De participatie steeg bij alle leeftijdsgroepen, maar bij de 45-plussers was de stijging het grootst. In deze oudste leeftijdsgroep steeg de participatie met 2,1 procentpunt tot 64,1 procent.

Minder bijstandsuitkeringen dan in 1981

Eind maart 2007 werden 297 duizend bijstandsuitkeringen verstrekt aan personen onder de 65 jaar. Voor het eerst sinds 1981 ligt het aantal uitkeringen hiermee onder de 300 duizend. Het aantal uitkeringen is ten opzichte van 31 maart 2006 met ruim 9 procent gedaald. Dit komt overeen met 30 duizend uitkeringen. Ruim de helft van deze

daling, 16 duizend, betreft uitkeringen aan personen die langer dan een jaar een bijstandsuitkering ontvingen.

4.4 Cao-loonstijging neemt af

In het eerste kwartaal van 2007 zijn de cao-lonen ¹⁾ met 1,5 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Ondanks de oplopende spanning op de arbeidsmarkt zijn de cao-lonen minder gestegen dan in 2006, toen de stijging gemiddeld 2,1 procent bedroeg. De cao-lonen exclusief bijzondere beloningen en de contractuele loonkosten namen beiden eveneens met 1,5 procent toe in het eerste kwartaal van 2007.

Tussen de sectoren zijn de verschillen in cao-loonstijging in het eerste kwartaal van 2007 minder groot dan in 2006. Bij de sector overheid namen de cao-lonen in het eerste kwartaal met 1,7 procent het meest toe, en bij de gesubsidieerde sector met 1,3 procent het minst. In 2006 namen de lonen bij de overheid nog met 3 procent toe. Dit kwam voornamelijk doordat de bijzondere beloningen stegen door de invoering van de werkgeversbijdragen voor de levensloop en ziektekosten. De cao-lonen bij de particuliere bedrijven stegen in het eerste kwartaal gemiddeld met 1,5 procent.

Noot in de tekst

- ¹⁾ In deze paragraaf gaat het over cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen. Het cijfer over het eerste kwartaal van 2007 is gebaseerd op 91 procent van de cao's waaruit de statistiek is opgebouwd. Ongeveer acht van de tien werknemers vallen onder een cao.

5. Internationaal

In het eerste kwartaal van 2007 zwakte de mondiale economische groei licht af. De Europese economie liet een lichte vertraging zien, hoewel de investeringen sterk toenamen. In de Verenigde Staten zorgde de problematiek op de huizenmarkt voor een afkoeling van de economie. Ondanks een aantrekkende groei keerde in Japan het fenomeen deflatie weer terug.

5.1 EU-27 beleeft sterkste groei in jaren

De economische groei in de Europese Unie (EU-27) vlakke in het eerste kwartaal van 2007 licht af. De bbp-groei kwam uit op 3,2 procent in vergelijking met het eerste kwartaal in 2006. In het vierde kwartaal van 2006 groeide de economie in de Europese Unie met 3,5 procent. De Europese economie neemt nu twee kwartalen op rij met meer dan 3 procent toe.

Vooraf de investeringen droegen bij aan de economische groei in het eerste kwartaal van 2007. Met een groei van 9 procent werd er flink meer geïnvesteerd dan in het eerste kwartaal van 2006. In de afgelopen tien jaar lag de investeringsgroei alleen in het eerste kwartaal van 1998 hoger. Het producentenvertrouwen is onverminderd hoog en ligt boven het langjarig gemiddelde.

De investeringen groeiden veruit het snelst van alle bestedingscategorieën. De export, vaak een aanjager van de economische groei, groeide de laatste kwartalen voortdurend minder hard. In het eerste kwartaal van 2007 nam de exportgroei af tot 4,1 procent, de laagste groei in de afgelopen twee jaar. De consumptie nam gemiddeld met 2,1 procent toe. Met het toenemende belang van de investeringen en een stabiele groei van de consumptieve uitgaven wordt de economische groei in Europa steeds breder gedragen.

De Europese consumptiegroei in het eerste kwartaal van 2007 zou hoger zijn uitgekomen als er geen afnemende consumptie was geweest in Duitsland. Per 1 januari 2007 is in Duitsland het tarief van de omzetbelasting verhoogd. Een deel van de consumenten anticipeerde hierop door in 2006 grote aankopen te doen. Ondanks de consumptiedaling groeide de Duitse economie in het eerste kwartaal van 2007 toch sterk met 3,3 procent. De sterk toegenomen industriële productie zorgde er mede voor dat het in 2006 ingezette economisch herstel in 2007 doorzet, waarmee Duitsland de magere jaren achter zich kan laten.

Terwijl de gemiddelde economische groei in Europa licht afzwakt, zet deze in het Verenigd Koninkrijk juist door. Na een groei van 1,8 procent in 2005 en 2,8 procent in 2006, komt de groei in het eerste kwartaal van 2007 uit op 4,2 procent. Ook in het Verenigd Koninkrijk zorgden de investeringen en de consumptieve bestedingen voor de flinke groeiversnelling.

Na twee jaren met een sterke groei liet de Deense economie een minder hoog groeitempo zien in begin 2007. In het eerste kwartaal viel de economische groei in Denemarken terug tot 1,8 procent. Vooral de consumptieve bestedingen en de investeringen namen minder snel toe dan in voorgaande kwartalen.

De Oost-Europese lidstaten, en dan vooral de Baltische staten, blijven hogere groeicijfers vertonen dan de oudere EU-lidstaten. Ook Bulgarije en Roemenie, sinds 1 januari 2007 lid van de EU, groeiden harder dan gemiddeld. In het eerste kwartaal nam de economische groei hier met respectievelijk 6,2 en 5,8 procent toe. In vergelijking met de Europese gemiddelde groei van de bestedingen valt in deze landen vooral de sterke consumptiegroei op.

Staat 12
Internationale economische gegevens: eerste kwartaal 2007

	Nederland	Duitsland	EU-27	Verenigde Staten ¹⁾	Japan
% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar					
Bruto binnenlands product (marktprijzen)	2,5	3,3	3,2	1,9	2,6
Consumptie door huishoudens incl. IZWh	1,2	-0,2	2,1	3,5	1,4
Consumptie door de overheid	1,1	2,3	2,3	1,5	1,2
Bruto investeringen in vaste activa	9,6	11,6	9,0	-2,9	3,0
Export van goederen en diensten	6,3	9,6	4,1	6,0	7,4
Import van goederen en diensten	7,2	8,0	4,7	2,4	1,3
Inflatie ²⁾	1,5	1,9	2,2	2,4	-0,1
% van de beroepsbevolking, OESO definitie					
Werkloosheidsgraad	3,5	7,2	7,2	4,5	4,0

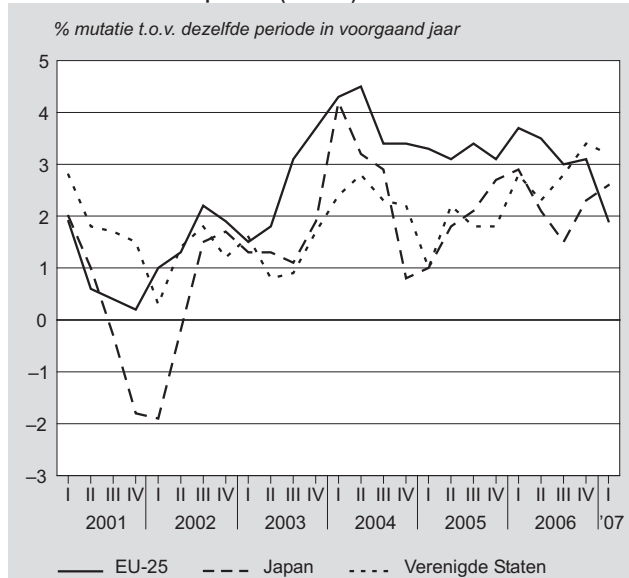
Bron: Eurostat, OESO, CBS.

¹⁾ Veranderingen afgeleid uit seizoengecorrigeerde tijdreeksen.

²⁾ Inflatie NL, DL en EU gemeten via geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP), voor VS en Japan is consumenten prijsindex (CPI) gebruikt.

De aanhoudende economische groei en de toenemende productie vertaalden zich in een verdere verbetering van de arbeidsmarkt. De Europese werkloosheid nam in het eerste kwartaal van 2007 verder af tot 7,2 procent van de beroepsbevolking.

7. Bruto binnenlands product (volume)

5.2 Huizenmarkt dempt groei Verenigde Staten

De economie van de Verenigde Staten (VS) liet een aanzienlijke afkoeling zien. In het eerste kwartaal van 2007 groeide de Amerikaanse economie met 1,9 procent. Hiermee ligt de groei aanzienlijk lager dan gemiddeld in 2006. Het bbp groeide toen met 3,3 procent. Sinds het derde kwartaal van 2003 lag de groei voortdurend boven de 3 procent. Vooral de investeringen in vaste activa lieten het in het eerste kwartaal afweten met een krimp van ruim 6 procent. In het vierde kwartaal van 2006 lieten de investeringen in de VS voor het eerst in lange tijd een neergang zien.

De vertraging van de economische groei, is mede veroorzaakt door de afkoeling van de huizenmarkt. Er wordt steeds minder geld uitgegeven aan wonen. De particuliere investeringen in woningen droegen voor de vierde keer op rij negatief bij aan het bbp. Onder invloed van de afnemende woninginvesteringen daalden ook de totale investeringen in het eerste kwartaal fors. Ten opzichte van een jaar eerder daalden de investeringen in woningen met bijna 3 procent. De afnemende investeringsimpuls in woningen zette begin 2006 al in.

Steeds meer consumenten kunnen niet meer voldoen aan de betalingsverplichtingen van hun hypotheek. De betalingsachterstanden en het aantal gedwongen verkopen nemen al een aantal kwartalen toe. In de maand februari bereikte het aantal gedwongen verkopen zelfs het hoogste punt in vijf jaar. Deze ontwikkeling is niet los te zien van de versoepelde voorwaarden voor hypotheeklen en het toegenomen aanbod van risicovolle hypotheekvormen door Amerikaans financiële instellingen. Het aandeel hypo-

theeklen van huizenbezitters met een lage kredietwaardigheid is hierdoor in 2006 flink gestegen.

Financiële instellingen hebben hun voorwaarden inmiddels aangescherpt waardoor minder mensen in aanmerking komen voor een hypotheek. De vraag naar woningen is hierdoor gedaald. Tegelijkertijd staan huizen, mede door gedwongen verkopen, vaker en langer te koop. In maart is het aantal verkopen van bestaande huizen met 8,4 procent gedaald. Dit betrof de grootste daling sinds de jaren tachtig. Het aantal verkochte nieuwe huizen steeg echter nog wel, met 2,6 procent. De ruimte die op de huizenmarkt is ontstaan zorgde voor een stabilisering van de prijsstijgingen, maar heeft nog niet geleid tot een prijzenslag op de huizenmarkt.

De particuliere consumptie blijft de drijfveer achter de Amerikaanse economie. Dat veel Amerikanen moeite hebben met hun hypotheeklasten of moeilijker de overwaarde op hun huis kunnen verzilveren, kon niet verhinderen dat de groei van de particuliere consumptie bleef liggen op het hoge niveau van de afgelopen 3,5 jaar. In het eerste kwartaal van 2007 lag de particuliere consumptie 3,5 procent hoger dan een jaar eerder. Vooral duurzame consumptiegoederen bleven gevraagd.

De exportgroei verminderde flink in het eerste kwartaal van 2007 en volgde hiermee de forse vertraging van de importgroei een kwartaal eerder. De groei van de export kwam uit op 6 procent, terwijl de import toenam met een relatief bescheiden 2,4 procent. Dit had een gunstig effect op de betalingsbalans.

De vertraging van de economische groei had voornamelijk geen effect op de werkloosheid in de VS. In het eerste en tweede kwartaal van 2007 bleef de werkloosheid met gemiddeld 4,5 procent op hetzelfde niveau als in het vierde kwartaal van 2006.

Na de relatief lage prijsstijgingen die de VS kenden sinds september 2006, liep de inflatie licht op in de eerste maanden van 2007. In het eerste kwartaal kwam de inflatie in de VS gemiddeld uit op 2,4 procent. De inflatie is in mei opnieuw verder opgelopen tot 2,7 procent.

5.3 Deflatie in Japan terug

De economische groei in Japan is in het eerste kwartaal van 2007 verder aangetrokken. De groei van het bbp kwam uit op 2,6 procent en lag daarmee bijna een half procentpunt hoger dan in het vierde kwartaal van 2006 het geval was.

De aantrekkende particuliere consumptie speelde een grote rol in de Japanse groei. In het eerste kwartaal van 2007 namen de consumptieve bestedingen toe met 1,4 procent. De stijgende consumptieve uitgaven volgden op een periode van anderhalf jaar waarin de consumptie voortdurend stagneerde. In het derde kwartaal van 2006 nam de consumptie zelfs licht af.

Niet alleen de particuliere consumptie, maar ook de Japanse export nam sterker toe dan in het voorgaande kwartaal. In het vierde kwartaal van 2006 was de export-groei met een toename van 6,4 procent relatief laag bij een jaargemiddelde van bijna 10 procent. In het eerste kwartaal van 2007 groeide de export met 7,5 procent.

De investeringen blijven flink toenemen in Japan. In het eerste kwartaal van 2007 is er 3 procent meer geïnvesteerd dan in het eerste kwartaal van 2006. Het groeitempo lag daarmee iets onder de gemiddelde investerings-toename van 3,5 procent in 2006, maar was nog altijd krachtig.

De werkloosheid is in het eerste kwartaal van 2007 verder afgenomen. Deze kwam in het eerste kwartaal uit op 4 procent, een lichte afname ten opzichte van het vierde kwartaal van 2006.

Ondanks de aantrekkende economische groei is het prijsniveau in Japan weer licht gedaald. In februari en maart 2007 nam het prijsniveau licht af, in de overige maanden van 2007 bleven de prijzen wel gelijk. Hiermee keert het deflatiespook weer terug nadat het in de loop van 2006 leek alsof Japan afgerekend had met de afnemende prijsontwikkeling. In 2006 kwam de inflatie gemiddeld uit op 0,2 procent.

Bijstellingen ramingen economische groei 2004¹⁾

Ben Dankmeyer

Op 5 juli 2007 publiceerde het CBS dat de groei van het bruto binnenlands product (bbp) in 2004 is uitgekomen op 2,2 procent. Dit betekende een positieve bijstelling van het laatste cijfer dat naar buiten was gebracht met 0,2 procentpunt. Vergeleken met de eerste cijfers over de economische groei in 2004, gepubliceerd in februari 2005, is er sprake van een bijstelling met 0,9 procentpunt. Wanneer we deze bijstelling met voorgaande jaren vergelijken, was dit relatief hoog. Voor een deel hangt dit samen met de revisie over 2001 van de nationale rekeningen.

Eén jaar, vijf ramingen

Het CBS publiceert in de loop van de tijd verschillende keren over de ontwikkeling van de Nederlandse economie in een bepaalde periode. Dit volgt uit het streven om actuele cijfers te publiceren die aansluiten bij de informatie die op dat moment beschikbaar is. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de verschillende ramingen van jaar-cijfers en het moment waarop deze worden gepubliceerd.

Anderhalve maand na afloop van een kwartaal wordt de eerste CBS-raming van de economische groei van dat kwartaal naar buiten gebracht. Dit is de zogenaamde flashraming. De flashraming wordt gemaakt op basis van de eerste response van de maand- en kwartaalquêtes. Voor een aantal variabelen zijn op dat moment nog geen gegevens beschikbaar zodat deze worden geschat op basis van de ontwikkeling in eerdere perioden. Drie maanden na afloop van een kwartaal komt het CBS naar buiten met de reguliere kwartaalraming (RKR) die gebaseerd is op meer bronmateriaal dan de flashraming.

Met de flash van het vierde kwartaal, die medio februari wordt gepubliceerd, wordt ook een eerste raming gemaakt

van het zojuist afgesloten jaar. Deze flashjaarraming (FJR) bestaat uit de flashraming van het vierde kwartaal en de (bijgestelde) reguliere kwartaalramingen van het eerste, tweede en derde kwartaal.

Begin april volgt de tweede jaarraming (JRKR) bij de publicatie van de actualisering van de kwartaalcijfers voor het vierde kwartaal. Deze tweede raming is gebaseerd op de verwerking van de volledige response op de maand- en kwartaalquêtes. Ook is dan meer informatie beschikbaar uit aanvullende bronnen.

In juli worden de uitkomsten van de Nationale rekeningen gepubliceerd. Deze cijfers volgen een cyclus van drie jaar. Het meest recente jaar wordt voor het eerst gepubliceerd en de voorgaande twee jaren worden herzien. Over een verslagjaar wordt dus na een half jaar (voorlopige jaarraming), na anderhalf jaar (nader voorlopige jaarraming) en na twee en een halfjaar (definitieve jaarraming) gepubliceerd.

Revisie 2001

In 2005 zijn de resultaten van de revisie van de nationale rekeningen over het verslagjaar 2001 gepubliceerd. Een revisie vindt eens in de vijf tot tien jaar plaats. Het doel van een revisie is onder meer om veranderingen in concepten, classificaties en definities die in de loop van de jaren in internationaal verband zijn afgesproken, in één keer door te voeren in de nationale rekeningen. Daarnaast wordt aansluiting gezocht bij nieuwe of herziene broninformatie. Bij de revisie over 2001 zijn enkele belangrijke conceptuele wijzigingen doorgevoerd. Deze veranderingen hebben betrekking op de registratie van de rentemarge van banken, Financial Intermediation Services Indirectly Measured (FISIM) genaamd, en op de registratie van de zogenoemde bijzondere financiële instellingen (BFI's). Verder werd een andere prijsindex voor computers ingevoerd. Het gevolg van de revisie is dat enkele eerder gepubli-

Tabel 1
Overzicht van de jaarramingen

Benaming	Afkorting	Releasetijdstip
Flashjaarraming	FJR	Half februari jaar t+1
Jaarraming op basis van Reguliere kwartaalraming	JRKR	Begin april jaar t+1
Voorlopige jaarraming	VJR	Begin juli jaar t+1
Nader voorlopige jaarraming	NVJR	Begin juli jaar t+2
Definitieve jaarraming	Def	Begin juli jaar t+3

ceerde cijfers forse bijstellingen van niveau, en soms ook ontwikkeling, hebben ondergaan²⁾.

De analyse van de bijstellingen in de ramingen over 2004 wordt bemoeilijkt door een breuk in de cijferreeksen die is ontstaan als gevolg van de revisie. De ramingen tot en met de JRKR zijn vóór de revisie samengesteld. Bij de voorlopige, nader-voorlopige en definitieve raming waren gegevens beschikbaar van na de revisie. Deze zijn dus gebaseerd op een aantal andere concepten en gewijzigde bronnen dan gehanteerd bij de eerdere ramingen. Door de revisie zijn enkele cijfers (en daarmee ook volumeontwikkelingen) meer bijgesteld dan in de standaardsituatie zonder revisie het geval zou zijn geweest. In dit onderzoek is er desondanks voor gekozen om de definitieve jaarraming als benchmark te gebruiken, omdat het uiteindelijk gaat om het vergelijken van de verschillende beelden die door het CBS naar buiten worden gebracht over de economische ontwikkeling.

Raming bbp-groei in 2004

In de periode februari 2005–juli 2007 heeft het CBS vijfmaal gepubliceerd over de bbp-groei in 2004. Tabel 2 geeft een overzicht van de opeenvolgende ramingen van de volumemutatie van het bbp tegen marktprijzen.

De flashraming voor 2004, gepubliceerd in februari 2005, laat een bbp-groei zien van 1,3 procent. Bij de definitieve jaarraming, uitgebracht in juli 2007, bedroeg de economische groei 2,2 procent. Dit betekent een opwaartse bijstelling met 0,9 procentpunt.

Om een beter inzicht te krijgen in het verloop van de raming zijn in tabel 3 de verschillen tussen de ramingsmomenten opgenomen. De absolute som van de ramings-

verschillen is een indicatie voor de trefzekerheid van de opeenvolgende ramingen. Een lage waarde duidt op een convergerende raming. Elke nieuwe raming komt dichterbij de uiteindelijke definitieve waarde.

Het verschil van 0,9 procentpunt tussen de flashraming en de definitieve raming (FJR-Def) is vergeleken met eerdere jaren hoog. Uit tabel 3 blijkt dat alleen het jaar 2003 een grotere bijstelling kende. Voor een deel hangt de grote bijstelling voor 2004 samen met de revisie 2001 van de nationale rekeningen die in 2005 is uitgevoerd. Dit effect komt met name tot uiting in de bijstelling van de jaarraming op basis van de reguliere kwartaalraming die gemaakt is in 2005 (vóór revisie) met die van de voorlopige jaarraming uit 2006 (na revisie). Uit dezelfde tabel is op te maken dat in de relevante jaren de revisieovergangen samenvallen met de grootste bijstellingen (2002: -0,5; 2003: 0,8; 2004: 0,3).

In tabel 3 is ook de maatstaf 'som van de absolute bijstellingen' opgenomen. Deze maatstaf geeft een indicatie over het verloop van het ramingsproces. Hoe lager deze waarde, des te beter convergeren de opeenvolgende ramingen. Uit de cijfers blijkt dat in het jaar 2004 het ramingsproces relatief goed is verlopen, elke nieuwe raming was een klein stapje dichterbij de definitieve raming. Alleen het jaar 2001 kende een lagere som van de absolute bijstellingen en dus een beter convergentieproces. Het jaar 2001 kende echter geen cijferreeks die werd doorkruist door een revisie.

Specifieke bijstellingen in het jaar 2004

Het bbp kan op drie verschillende manieren berekend worden, via de finale bestedingen, de productie en de

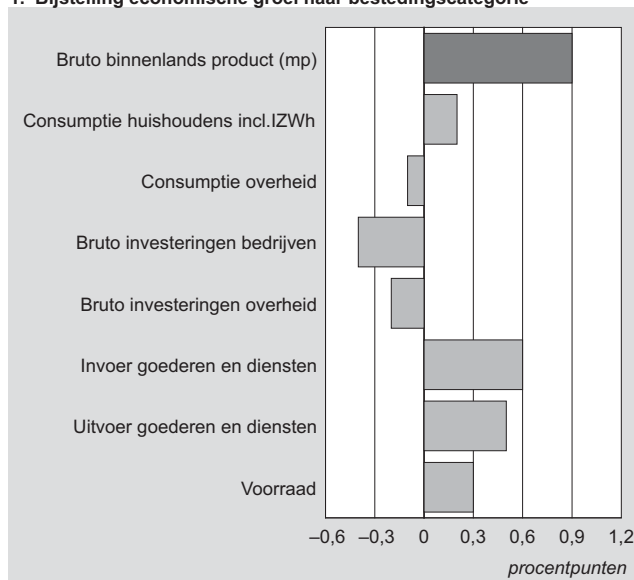
Tabel 2
Raming groeicijfers bbp (marktprijzen), 2001–2004

	FJR	JRKR	VJR	NVJR	Def
<i>% volumemutaties t.o.v. een jaar eerder</i>					
2004	1,3	1,4	1,7	2,0	2,2
2003	-0,8	-0,7	-0,9	-0,1	0,3
2002	0,3	0,2	0,2	0,6	0,1
2001	1,1	1,1	1,3	1,2	1,4

Tabel 3
Ramingsverschillen groeicijfers bbp, 2001–2004

	FJR-RKR	RKR-VJR	VJR-NVJ	NVJ-Def	FJR-Def	som van de absolute bijstellingen
<i>%-punten</i>						
2004	0,1	0,3	0,3	0,2	0,9	0,9
2003	0,1	-0,2	0,8	0,4	1,1	1,5
2002	-0,1	0,0	0,4	-0,5	-0,2	1,0
2001	0,0	0,2	-0,1	0,2	0,3	0,5

1. Bijstelling economische groei naar bestedingscategorie

inkomens. In Nederland ligt de nadruk op de eerste twee benaderingen en deze worden hieronder voor het jaar 2004 nader uitgewerkt.

Bestedingsmethode

Bij de bestedingsmethode wordt het bbp berekend als de som van de consumptie, de investeringen en het uitvoersaldo. Ook de bijstelling van de bbp-groei kan zo worden toegerekend aan de verschillende finale bestedingscomponenten.³⁾ In figuur 1 wordt aangegeven welke bijstellingen er hebben plaatsgevonden bij de verschillende bestedingscategorieën.

In figuur 1 is te zien dat de bijstellingen bij de invoer en uitvoer van goederen en diensten (gewogen aan de hand van hun relatieve omvang) het grootst zijn geweest. In het jaar 2004 is de invoer naar beneden bijgesteld, terwijl de bijstelling van de uitvoer juist positief uitvalt. Dit leidt ertoe dat de bijstelling van het saldo (uitvoer–invoer) sterk positief uitvalt.⁴⁾ Het uitvoersaldo bepaalt samen met de consumptie en de investeringen de hoogte van het bbp en daarmee ook de hoogte van de bijstellingen. De relatief grote bijstelling van het uitvoersaldo heeft dan ook een grote rol gespeeld in de bijstelling van het bbp.

De binnenlandse bestedingen werden naar beneden bijgesteld, waarbij vooral de sterke bijstelling van de investeringen in het oog springt. Dit geldt zowel voor de overheid als het bedrijfsleven. Hoewel de overheidsinvesteringen met –7,6 procentpunt werden bijgesteld bleef de invloed op de totale bbp-bijstelling slechts beperkt tot –0,2 procentpunt. Dit is het gevolg van het feit dat de overheidsinvesteringen slechts een klein deel van het bbp uitmaken.

De consumptie door huishoudens (inclusief instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, IZWh) kende, relatief gezien, een kleine positieve bijstelling (0,5 procentpunt). Ondanks het grote aandeel van deze categorie bestedingen in het bbp (bijna 50 procent)

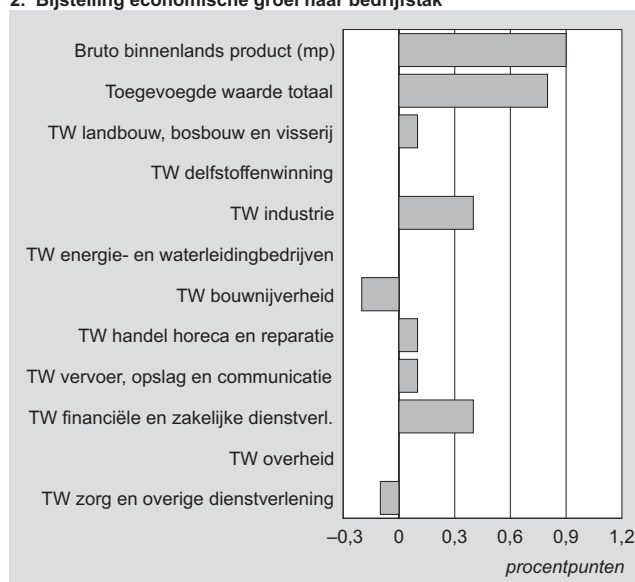
bleef de bijdrage aan de bijstelling in het bbp beperkt tot 0,2 procentpunt.

Productiemethode

Een tweede manier om het bbp te berekenen is volgens de productiemethode. Daarbij wordt de toegevoegde waarde (productie minus verbruik) van alle bedrijfstakken binnen de Nederlandse economie opgeteld. Op deze wijze kan ook de bijdrage van de bedrijfstakken aan de bbp-bijstelling worden bepaald.

Uit figuur 2 is op te maken wat de bijdrage is geweest van de verschillende bedrijfstakken aan de bijstelling van het bbp⁵⁾. De bijstelling van het bbp kan voor circa 90 procent verklaard worden uit bijstellingen van de toegevoegde waarde in de bedrijfstakken, de rest door bijstellingen van productgebonden belastingen en subsidies. De bedrijfstakken ‘industrie’ en ‘financiële en zakelijke dienstverlening’ hebben met 0,4 procentpunt, de grootste positieve bijdrage geleverd aan de bijstelling van de totale toegevoegde waarde.

2. Bijstelling economische groei naar bedrijfstak

De grootste bijstelling van de groei was, net als voor het jaar 2003, te vinden bij de bedrijfstak landbouw, bosbouw en visserij. Voor het jaar 2003 bedroeg de bijstelling 5,5 procentpunt en voor 2004 bedraagt deze 3,5 procentpunt. De bijdrage aan de bijstelling van de totale toegevoegde waarde was echter beperkt doordat deze bedrijfstak slechts 2 procent van de totale toegevoegde waarde vertegenwoordigt.

Conclusies

Met 0,9 procentpunt is de bijstelling van de bbp-groei van het jaar 2004 relatief groot. Voor een belangrijk deel is

deze bijstelling te herleiden naar de revisie van 2001. De definitieve raming kwam tot stand na revisie, terwijl de eerste raming gebaseerd is op gegevens van voor de revisie. Nieuwe informatie van FISIM en BFI's leidden tot een belangrijke bijstelling van de toegevoegde waarde van de sector financiële en zakelijke dienstverlening. Naast de financiële sector speelde de industrie ook een belangrijke rol in de bbp-bijstellingen. In het bijzonder de ramingscijfers van de chemische industrie moesten sterk bijgesteld worden.

Noten in de tekst

- ¹⁾ Bijstellingpublicaties over de jaren 2000, 2001, 2002 en 2003 zijn terug te vinden in respectievelijk *De Nederlandse conjunctuur 2004* (afl.1), 2005 (afl.2), 2006 (afl.1) en 2007(afl.1).
- ²⁾ Zie CBS (2005): *Revisie Nationale rekeningen: bijstellingen 2001-2004*.
- ³⁾ Dit gebeurt door de componenten te wegen aan de hand van hun relatieve omvang in het bbp van 2004.
- ⁴⁾ Een *neerwaartse* bijstelling van de invoer leidt ceteris paribus tot een *opwaartse* bijstelling van het bbp omdat de invoer in mindering wordt gebracht op de Nederlandse productie (en dus het bbp).
- ⁵⁾ Dit gebeurt door de componenten te wegen aan de hand van hun relatieve omvang in het bbp van 2004.

Overschot van het Rijk op hoogste niveau in 10 jaar tijd

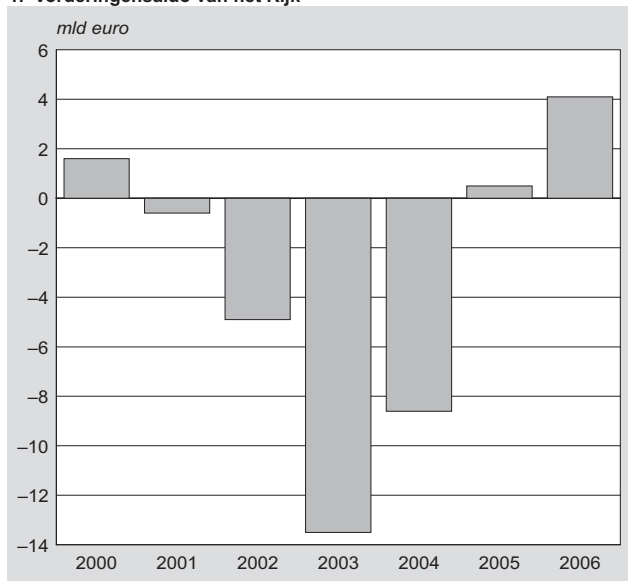
Mark Vlemmings

In 2006 is het vorderingenoverschot van de Rijksoverheid opgelopen naar ruim 4,1 miljard euro. Het jaar daarvoor bedroeg het overschot nog maar 0,5 miljard euro. De inkomsten stegen met ruim 12 miljard euro, de uitgaven met meer dan 8 miljard. De sterke verbetering van het vorderingensaldo kwam vooral tot stand door hogere belastingopbrengsten.

Vorderingenoverschot sterk toegenomen

De Rijksoverheid heeft voor het tweede jaar op rij een vorderingenoverschot gerealiseerd. Was het overschot in 2005 nog een bescheiden 0,5 miljard euro, in 2006 is dit opgelopen tot 4,1 miljard euro. De aanhoudend goede economische resultaten zorgden in combinatie met specifieke beleidsmaatregelen voor stijgende belastingopbrengsten. De inkomsten van het Rijk stegen van 131,7 miljard euro in 2005 naar 143,6 miljard euro in 2006. De uitgaven stegen met 8,4 miljard euro naar een totaal van 139,5 miljard euro. Dit leidde voor het Rijk per saldo tot het forse vorderingenoverschot van 4,1 miljard euro; ofwel 0,8 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Het saldo van het Rijk verbeterde daarmee voor het derde jaar op rij en bereikte het hoogste niveau van de afgelopen tien jaar.

1. Vorderingensaldo van het Rijk

Conjunctuur stimuleert de belastingopbrengsten

De Rijksoverheid ontvangt veruit het grootste deel van haar inkomsten via de opbrengst van de verschillende belastingen. Het afgelopen jaar werd in totaal 9 miljard euro meer aan belasting geïnd dan in 2005. De opbrengst van de belastingen op inkomen en vermogen steeg met 4,8 miljard euro, waarbij de loonbelasting met 4 miljard euro het belangrijkste deel van de stijging voor zijn rekening nam. De gunstige economische ontwikkeling zorgde voor meer werkgelegenheid en loon, maar ook nieuwe fiscale regelingen en de invoering van de zorgverzekeringswet hadden een sterk opwaarts effect op de loonbelasting. Ondanks de tariefsverlagingen in de afgelopen jaren ontwikkelde ook de vennootschapsbelasting zich positief. De hogere opbrengsten zijn toe te schrijven aan verbeterde bedrijfsresultaten. Opmerkelijk is dat de opbrengst van de dividendbelasting gelijk bleef. Een mogelijke verklaring hiervoor is de eenmalige tariefsverlaging van de dividendbelasting in 2007. Het bedrijfsleven lijkt de uitkering van dividend te hebben opgeschort tot in 2007.

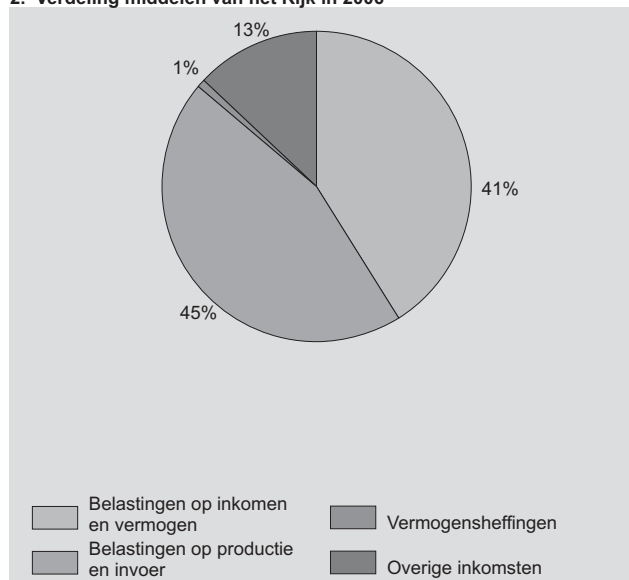
De belastingen op productie en invoer lieten een groei van 4,1 miljard euro zien. Bijna de helft van de groei kwam voor rekening van de omzetbelasting (btw). Dit is het gevolg van de groei van de consumptieve bestedingen en de investeringen door bedrijven. De hogere consumptie zorgde ook voor een toename van de opbrengsten uit accijnzen met 0,5 miljard euro. Tariefsveranderingen speelden hierbij nauwelijks een rol. De belangrijkste accijnzen bleven gelijk (motorbrandstoffen) of daalden (sterke drank).

De belastingen op milieugrondslag maken de laatste jaren een groei door en zullen in de toekomst steeds belangrijker worden. Ook in 2006 steeg de opbrengst met meer dan 10 procent (0,4 miljard euro). Het kabinet streeft naar een vergroening van het belastingstelsel waarbij milieubewust gedrag wordt beloond. Aan de ene kant worden hierbij belastingen op milieuvriendelijk gedrag verhoogd, bijvoorbeeld via belasting op vlieguren of verpakkingen, terwijl tegelijkertijd de belastingen op inkomen en vermogen worden verlaagd. Door de verschuiving tussen de belastingsoorten ontstaat een tweeledig voordeel. De gebruiker wordt steeds meer geprikkeld tot milieubewuster gedrag en de concurrentiepositie van Nederland verbetert.

Hoge aardgasprijs goed voor overige inkomsten

Dankzij dividenduitkeringen en inkomsten uit grond en minerale reserves stegen de overige inkomsten van het Rijk met 2,9 miljard euro. Beide inkomensstromen werden positief beïnvloed door de hogere aardgasprijs. De dividenduitkeringen werden daarnaast nog met 0,4 miljard euro omhoog gestuwd door hogere dividenduitkeringen van onder andere De Nederlandsche Bank.

2. Verdeling middelen van het Rijk in 2006

Exploitatietekorten beïnvloeden inkomensoverdrachten

Meer dan de helft van de bestedingen van het Rijk wordt gevormd door de inkomensoverdrachten. De totale uitgaven hiervoor bedroegen vorig jaar meer dan 80 miljard euro. Van de toename van 3,3 miljard euro had 2,6 miljard betrekking op de bijdragen aan andere overheden binnen Nederland. Zo droeg het Rijk vanwege een exploitatietekort 1,6 miljard euro meer bij aan het Ouderdomsfonds. De definitieve afrekening van de inkomstenbelasting over 2002 leidde voor het Ouderdomsfonds tot een hogere afdracht dan eerder vastgesteld, waardoor de financiële positie van het fonds verslechterde. De aanvullende Rijksbijdrage heeft ervoor gezorgd dat de kaspositie weer neutraal werd.

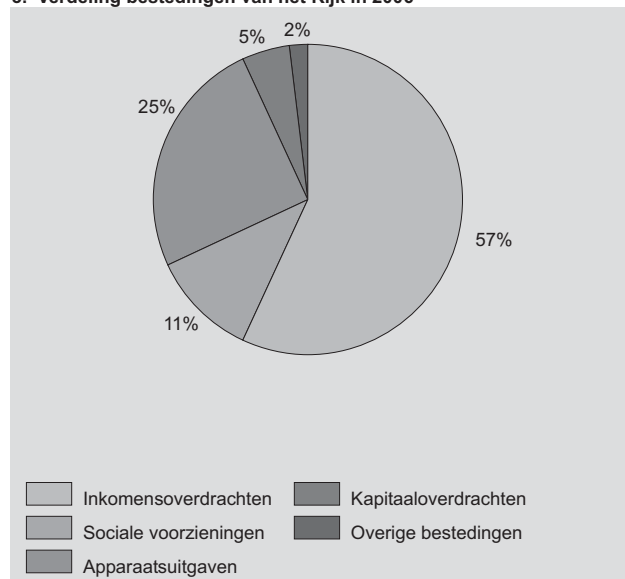
De afschaffing van het gebruiksdeel van de onroerendezaakbelasting zorgde voor een gat in de inkomsten bij de gemeenten. Om te voorkomen dat de gemeenten in de financiële problemen komen, compenseert het Rijk deze inkomstenderving sinds vorig jaar. Van de 1,5 miljard euro die gemeenten extra kregen vanuit het Gemeentefonds was 1,1 miljard ter compensatie van de onroerendezaakbelasting.

Tegenover deze stijgingen stond een daling van de inkomensoverdrachten van ruim 1 miljard euro door de afschaffing van de Ziekenfondswet per 1 januari 2006. Dit bedrag is het saldo van een besparing van 2,9 miljard euro als gevolg van het verdwijnen van de ziekenfondsen en extra uitgaven van 1,9 miljard euro in de vorm van de Rijksbijdrage voor kinderen tot 18 jaar. Het bedrag van 1 miljard euro kan echter niet worden gezien als een besparing op de totale uitgaven van de overheid. De Rijksoverheid compenseert namelijk huishoudens onder een bepaald inkomensniveau voor de gevolgen van het nieuwe zorgstelsel door middel van de zorgtoeslag, een tegemoetkoming die wordt gerekend tot de sociale voorzieningen in geld.

Andere belangrijke inkomensoverdrachten werden gedaan op het gebied van onderwijs. Hier werd 0,8 miljard euro meer uitgegeven aan de opleiding van personeel, voor-schoolse opvang, praktijklokalen in het vmbo en het tegengaan van voortijdig schoolverlaten. De personeelsuitbreiding bij de politie zorgde voor 0,4 miljard hogere uitgaven.

De overdrachten aan het buitenland stegen eveneens met 0,4 miljard euro. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft een extra bijdrage gedaan aan het 'Fast Track Initiative' programma. Hiermee worden onderwijsprojecten in diverse ontwikkelingslanden ondersteund. De overige inkomensoverdrachten kwamen 0,3 miljard hoger uit dan een jaar eerder. De reden hiervan is dat het kabinet halverwege 2006 de huishoudens heeft gecompenseerd voor de gestegen energiekosten. Met 52 euro per aansluiting kostte deze eenmalige maatregel in totaal 375 miljoen euro.

3. Verdeling bestedingen van het Rijk in 2006

Meer uitgaven sociale voorzieningen

Aan sociale voorzieningen werd bijna 3,6 miljard euro meer uitgegeven dan in 2005. De in 2006 ingevoerde zorgtoeslag ter compensatie van het nieuwe zorgstelsel zorgde hierbij met 2,5 miljard euro voor de belangrijkste stijging. De sociale voorzieningen in natura stegen met 0,3 miljard euro door verhoging van de toeslag voor kinderopvang. Daarnaast namen de uitgaven in het kader van de huurtoeslag toe met 0,3 miljard euro, mede als gevolg van een campagne om de toeslag onder de aandacht te brengen bij het publiek.

Apparaatsuitgaven in het teken van veiligheid

De apparaatsuitgaven van het Rijk namen met 1,4 miljard euro toe. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door loonkosten en intermediair verbruik (de aanschaf van goederen en diensten). De loonkosten namen toe doordat bij de Belas-

tingdienst meer personeel is aangetrokken voor de uitvoering van de Toeslagenwet en het onderhouden van de eigen software. Het loon bij Defensie steeg onder andere door de extra toeslagen die manschappen ontvingen voor hun deelname aan de vredes- en crisisbeheerstaken. In 2006 ging het daarbij vooral om de missie in Afghanistan.

Een groot deel van de toegenomen kosten van het intermediair verbruik hielden direct of indirect verband met de veiligheid van de samenleving. Zo stegen de uitgaven bij Defensie met 0,2 miljard euro. Hierbij ging het voornamelijk om infrastructurele projecten en de aanschaf van groot materieel. Bij Justitie stegen de kosten voor de beveiligings- en bewakingsopdrachten van overheidsorganisaties en is de capaciteit bij de TBS-inrichtingen met 20 procent vergroot. Het ministerie van Binnenlandse Zaken breidde het apparaat van de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst uit en richtte bij het Korps Landelijke Politiediensten de Dienst Speciale Interventies op. Daarnaast gaf het ministerie meer uit aan de ontwikkeling van een nieuw paspoort en identiteitskaart. Samen kostten deze maatregelen 0,1 miljard euro extra. Verder maakte Rijkswaterstaat een kleine 0,2 miljard euro aan extra kosten met het inhuren van derden voor enkele grote infrastructurele projecten zoals de Hogesnelheidslijn en de Maaswerken.

Kapitaaloverdrachten stabiel

De kapitaaloverdrachten bleven nagenoeg gelijk aan 2005 door een combinatie van hogere investeringsbijdragen en lagere kapitaaloverdrachten 'om niet'.

De investeringsbijdragen stegen doordat er 0,3 miljard euro extra is besteed aan de lokale infrastructuur en 0,1 miljard extra aan de restauraties van monumenten. De afgelopen jaren is meer geld vrijgemaakt om de achterstanden in het onderhoud van monumenten in te lopen.

De kapitaaloverdrachten 'om niet' daalden door lagere financiële bijdragen aan diverse internationale ontwikkelingsfondsen dan voorgaande jaren. Deze bijdragen kunnen per jaar sterk verschillen. Daarnaast zijn er minder jaarlijkse bijdragen aan meerjarige projecten bij lokale overheden afgekocht, zoals dat in 2005 wel gebeurde met de stadsvernieuwing en het onderhoud aan infrastructuur. Het bedrag aan kwijtscheldingen in het kader van de studiefinanciering was ook lager dan een jaar eerder. Daarentegen werd er 0,7 miljard euro meer ontvangen in het kader van de exportkredietverzekering. In 2006 zijn omvangrijke vervroegde terugbetalingen ontvangen van onder andere Nigeria, Rusland en Algerije. Deze terugbetalingen waren eerder geboekt als kapitaaloverdracht en worden daarom nu gesaldeerd aan de bestedingenkant.

In 2006 werd wel de mechanische kokkelvisserij voor ongeveer 100 miljoen euro schadeloosgesteld voor het besluit om geen vergunningen meer te verlenen zodat verdere milieuschade aan de Waddenzee kan worden voorkomen.

Tabel 1
Middelen van het Rijk

	2005 ¹⁾	2006 ²⁾	Vershil
<i>mld euro</i>			
Belastingen op inkomen en vermogen			
Loonbelasting	27,6	31,6	4,0
Inkomstenbelasting	3,7	3,5	-0,1
Vennootschapsbelasting	17,1	17,9	0,8
Dividendbelasting	4,3	4,2	0,0
Overige belastingen	2,1	2,2	0,1
<i>Totaal</i>	<i>54,7</i>	<i>59,5</i>	<i>4,8</i>
Belastingen op productie en invoer			
Omzetbelasting (btw)	36,2	39,0	2,8
Accijnzen	9,3	9,9	0,5
Belastingen van rechtverkeer	5,2	5,4	0,2
Belastingen op een mileugrondslag	4,1	4,5	0,4
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	3,1	3,5	0,3
Overige belastingen	1,6	1,5	-0,1
<i>Totaal</i>	<i>59,6</i>	<i>63,7</i>	<i>4,1</i>
Vermogensheffingen			
Vermogensheffingen	1,7	1,8	0,1
<i>Totaal aan belastingen</i>	<i>116,0</i>	<i>125,0</i>	<i>9,0</i>
Overige inkomsten			
Dividenden	3,1	3,9	0,8
Marktoutput	3,4	3,3	-0,1
Inkomen uit grond en minerale reserves	4,5	5,9	1,5
Rente	1,1	1,3	0,2
Toegerekende sociale premies	2,0	2,1	0,1
Inkomensoverdrachten binnen de overheid	0,4	0,4	0,0
Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	0,1	0,2	0,2
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	1,1	1,2	0,1
Investeringsbijdragen	0,1	0,1	0,0
Overige kapitaaloverdrachten om niet	0,1	0,1	0,0
<i>Totaal</i>	<i>15,7</i>	<i>18,6</i>	<i>2,9</i>
Totaal	131,7	143,6	11,9

¹⁾ De cijfers voor 2005 zijn nader voorlopig.

²⁾ De cijfers voor 2006 zijn voorlopig.

Tabel 2
Bestedingen van het Rijk

	2005 ¹⁾	2006 ²⁾	Vershil
<i>mld euro</i>			
Inkomensoverdrachten			
Inkomensoverdrachten binnen de overheid	69,7	72,3	2,6
Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	2,5	2,8	0,4
Overige inkomensoverdrachten	5,1	5,4	0,3
<i>Totaal</i>	<i>77,2</i>	<i>80,5</i>	<i>3,3</i>
Sociale voorzieningen			
Uitk. sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	2,0	2,1	0,1
Uitkeringen sociale voorziening in geld	6,6	9,4	2,9
Uitkeringen sociale voorziening in natura	2,9	3,5	0,6
<i>Totaal</i>	<i>11,5</i>	<i>15,1</i>	<i>3,6</i>
Apparaatsuitgaven			
Lonen	10,8	11,2	0,4
Intermediair verbruik	9,0	9,7	0,8
Rente	10,4	10,3	-0,1
Investeringsbijdragen	3,5	3,7	0,3
<i>Totaal</i>	<i>33,7</i>	<i>35,0</i>	<i>1,3</i>
Kapitaaloverdrachten			
Investeringsbijdragen	4,7	5,3	0,5
Overige kapitaaloverdrachten om niet	1,7	1,2	-0,5
<i>Totaal</i>	<i>6,5</i>	<i>6,5</i>	<i>0,0</i>
Overige uitgaven			
Niet-productgebonden belastingen op productie	0,0	0,0	0,0
Saldo aan- en verkopen van overige niet-geproduceerde niet-financiële activa	-0,1	0,0	0,1
Betaalde productgebonden subsidies	1,3	1,4	0,1
Betaalde niet-productgebonden subsidies	1,1	1,0	-0,1
<i>Totaal</i>	<i>2,3</i>	<i>2,4</i>	<i>0,1</i>
Totaal	131,2	139,5	8,4
Vorderingensaldo	0,5	4,1	

¹⁾ De cijfers voor 2005 zijn nader voorlopig.

²⁾ De cijfers voor 2006 zijn voorlopig.

Gemeenten voegen 1,1 miljard euro toe aan eigen vermogen

Wouter Jonkers en André Michel

Het eigen vermogen van de Nederlandse gemeenten groeide in 2005 met ruim 1,1 miljard euro tot 25,3 miljard euro. De gemeenten kregen in 2005 ongeveer 200 miljoen euro minder binnen van het Rijk, maar door de toename van de eigen inkomsten, bijdragen van andere overheden en boekwinsten op verkopen stegen de baten harder dan de lasten. Het overschot was groter dan in 2004, toen de gemeenten 0,7 miljard euro overhielden. In tegenstelling tot een jaar eerder, toen alleen de grote steden een overschot hadden, sloten ook de kleine gemeenten 2005 af met een positief saldo.

Overschot in alle grootteklassen

In 2005 bedroegen de gemeentelijke lasten 48,9 miljard euro en de baten 50 miljard euro. Het overschot op de exploitatie van gemeenten bedroeg in 2005 daardoor 1,1 miljard euro, ongeveer 400 miljoen euro meer dan in 2004. In dat jaar werd het overschot geheel bepaald door de vier grote steden, die een positief resultaat van 885 miljoen euro boekten. In 2005 was het overschot van de vier grootste gemeenten kleiner; zij voegden 520 miljoen euro toe aan het eigen vermogen. Terwijl het overschot van de vier grootste gemeenten kleiner werd, verbeterden de overige gemeenten hun saldo.

Tabel 1
Saldo lasten en baten gemeenten per grootteklasse

	2004	2005	2004	2005
	mln euro		% van de lasten	
< 20 000 inwoners	-42	168	-0,8	3,3
20 000– 50 000 inwoners	-160	304	-1,5	2,7
50 000–250 000 inwoners	15	156	0,1	0,8
>250 000 inwoners	885	520	6,7	3,9
Nederland	699	1 147	1,5	2,3

Tabel 2
Samenstelling inkomsten gemeenten

	Baten		Percentage van de totale lasten	
	2004	2005	2004	2005
	mld euro		%	
Eigen inkomsten	16,5	17,6	35,4	36,0
Rijksbijdragen	23,7	23,5	51,1	48,1
<i>waarvan algemene uitkering</i>	<i>11,8</i>	<i>11,9</i>	<i>25,5</i>	<i>24,4</i>
<i>waarvan specifieke Rijksuitkeringen</i>	<i>11,9</i>	<i>11,6</i>	<i>25,6</i>	<i>23,7</i>
Bijdragen andere overheden	0,9	1,0	1,9	2,0
Overige baten	6,0	7,9	13,1	16,3
Totaal baten	47,2	50,0	101,5	102,3
Totaal lasten	46,5	48,9	100,0	100,0
Saldo	0,7	1,1	1,5	2,3

Het overschot van de vier grootste gemeenten wordt vooral bepaald door Amsterdam, dat een positief resultaat van 359 miljoen euro boekte. Rotterdam en Den Haag voegden respectievelijk 83 en 84 miljoen euro toe aan het eigen vermogen. Utrecht had een tekort van 5 miljoen euro.

Een belangrijke verklaring voor het kleinere overschot van de vier grote steden is het verslechterde saldo op het terrein van de bijstandsverlening. Zij boekten hier in 2004 nog een positief resultaat van 52 miljoen euro. In 2005 moesten ze echter 138 miljoen bijleggen uit de algemene middelen. Bij de andere gemeenten verbeterde het saldo op het beleidsterrein bijstandsverlening juist. Ook de mate waarin de lasten voor bijstandsverlening gedekt worden door specifieke bijdragen van het Rijk zijn per grootteklasse veranderd. Bij de gemeenten met meer dan 250 duizend inwoners werd in 2004 nog bijna 97 procent van de lasten met betrekking tot bijstandsverlening gedekt door Rijksbijdragen, in 2005 is dit percentage afgenomen tot 87 procent. Bij de andere grote gemeenten steeg dit percentage van 77 procent tot 80 procent en bij de middelgrote van 70 tot 72 procent. Bij de kleine gemeenten nam de dekking af van 67 procent tot 66 procent.

Een tweede belangrijke verklaring voor het verslechterde saldo van de vier grootste gemeenten is dat deze gemeenten 200 miljoen euro meer aan lasten op het beleidsterrein openbaar vervoer geboekt hebben. De voornaamste oorzaak is dat deze gemeenten de voorzieningen hebben laten toenemen. Het Rotterdamse openbaar vervoerbedrijf RET heeft bijvoorbeeld voorzieningen getroffen voor een reorganisatie en een sociaal plan.

Samenstelling inkomsten gemeenten in 2005

De dekking van de gemeentelijke lasten bestond in 2005 voor 48 procent uit Rijksbijdragen, voor twee procent uit bijdragen van andere overheden en voor 36 procent uit eigen inkomsten. De overige baten van gemeenten dekken nog eens 16 procent van de lasten. Hierbij gaat het om de

boekwinsten en bedrijfseconomisch toegerekende baten die geen transacties met derden zijn, zoals de vrijval van voorzieningen en de baten van de rente die over het eigen vermogen is berekend.

Lasten en baten

Gemeenten baseren hun financiële verantwoording op een stelsel van lasten en baten. De kern van dit stelsel is dat zo goed mogelijk bepaald wordt welke kosten en welke opbrengsten betrekking hebben op de verslagperiode. Het stelsel van lasten en baten wijkt af van het stelsel op transactiebasis, waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De hier gepresenteerde saldi wijken daarom af van de EMU-saldi. Een belangrijk verschil is dat bij het stelsel van baten en lasten niet de investeringen, maar de jaarlijkse afschrijvingen op investeringen worden betrokken in de afweging van lasten en baten. Voorts liggen er belangrijke verschillen in het treffen van voorzieningen en de rentekosten over het eigen vermogen. In het stelsel van lasten en baten is het mogelijk om voorzieningen te vormen. De dotatie aan een voorziening behoort tot de lasten, net als de rentekosten die onderdeel zijn van de kostprijs maar betrekking hebben op de inzet door de gemeente van eigen financieringsmiddelen. Deze rente is geen transactie met een derde.

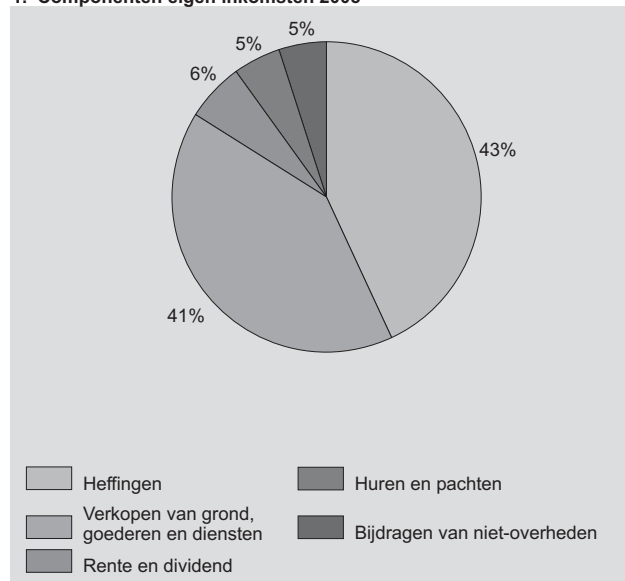
Eigen inkomsten nader bekeken

Het grootste deel van de eigen inkomsten van gemeenten bestaat uit gemeentelijke heffingen. In 2005 besloegen zij met 7,5 miljard euro bijna 43 procent van de totale eigen

inkomsten. Tot de heffingen behoren onder meer de gemeentelijke belastingen zoals de onroerendezaakbelasting, leges voor bouwvergunningen, rioolrechten en verontreinigingsheffingen.

In 2004 was de opbrengst aan heffingen met een totaalbedrag van zo'n 7,4 miljard euro bijna even groot als in 2005. Het relatieve belang was echter groter: ze maakten bijna 45 procent uit van de totale eigen inkomsten. Terwijl het aandeel van de heffingen van 2004 op 2005 met 2 procentpunt afnam, steeg het aandeel van de overige componenten van de eigen inkomsten juist met 2 procentpunt. Het zijn ook vooral deze andere componenten die de ver-

1. Componenten eigen inkomsten 2005

Tabel 3
Samenstelling eigen inkomsten gemeenten 2005

	Heffingen	Rente en dividend	Huren en pacht	Verleende diensten, verkopen goederen & gronden	Bijdragen	Totaal baten	Totaal baten excl. heffingen
<i>mln euro</i>							
Beleidsvelden							
Algemeen bestuur	218,0	2,9	7,8	136,3	6,6	371,5	153,5
Openbare orde		0,3	3,3	133,2	5,5	142,2	142,2
Verkeer en vervoer	398,7	1,5	82,1	732,9	13,7	1 228,9	830,2
Economische zaken		51,3	110,6	299,1	7,7	468,7	468,7
Onderwijs		2,7	31,9	150,9	103,0	288,5	288,5
Cultuur en recreatie		11,0	211,5	324,2	23,8	570,6	570,6
Sociale voorzieningen		14,1	55,6	282,5	445,9	798,1	798,1
Volksgesondheid en milieu	2 540,0	10,4	7,5	539,0	39,1	3 136,0	596,0
Volkshuisvesting	453,0	411,5	342,1	3 869,5	172,6	5 248,7	4 795,7
<i>w.o. bouwgrondexploitatie</i>		411,5	342,1	3 869,5	172,6	4 795,7	4 795,7
Algemeen/onverdeeld		22,8	3,8	407,1	57,3	491,1	491,1
Totaal beleidsvelden	3 609,6	528,4	856,2	6 874,8	875,3	12 744,3	9 134,7
Algemene middelen							
(On)roerendezaakbelasting	3 616,2	—	—	—	—	3 616,2	—
Overige belastingen	279,9	—	—	—	—	279,9	—
Opbrengsten treasury		596,0	18,7	44,5	6,7	666,0	666,0
Overige		3,7	30,2	243,1	5,0	281,9	281,9
Totaal algemene middelen	3 896,0	599,6	48,9	287,6	11,8	4 843,9	947,9
Totaal eigen inkomsten	7 505,7	1 128,1	905,1	7 162,4	887,0	17 588,2	10 082,6
Totaal eigen inkomsten in 2004	7 375,4	1 508,5	1 094,4	5 567,8	926,5	16 472,5	9 097,1

klaring vormen van de toename van de eigen inkomsten met 1,1 miljard euro. Er is daarbij echter wel sprake van wisselende bewegingen: tegenover een daling van de reële rente- en dividendontvangsten staat bijvoorbeeld een stijging van de huren en pachten.

De grootste bijdrage tot de groei van de eigen inkomsten komt uit verkopen van goederen en diensten: 7,1 miljard euro in 2005 tegenover 5,6 miljard in 2004. Onder de verkopen van goederen worden hier zowel duurzame als niet duurzame goederen opgenomen: van grondverkoop, verkoopssommen van gebouwen, weg- en wegenbouwkundige werken en objecten uit musea, via opbrengsten van entreegelden (musea, theater etc.) tot en met verkopen van oud papier en vuilniszakken bestemd voor de huisvuilinzameling.

De grondexploitatie leverde het belangrijkste aandeel in de groei van de verkopen van goederen en diensten. In 2004 was de grondexploitatie goed voor 2,8 miljard euro, in 2005 voor 3,9 miljard euro. De afronding en oplevering van de diverse bouwprojecten in de gemeenten – in mogelijke samenhang met gestegen grondprijzen – zal aan de stijging niet vreemd zijn geweest.

Door de inkomsten uit de grondexploitatie worden de eigen inkomsten van de gemeenten voor een belangrijk deel gegenereerd op het beleidsveld volkshuisvesting. Met een opbrengst van 5,2 miljard euro was volkshuisvesting in 2005 goed voor twee vijfde deel van de totale eigen inkomsten. Volksgezondheid en milieu en verkeer en vervoer zijn de beleidsterreinen die qua omvang van de eigen inkomsten op respectievelijk de tweede en derde plaats komen met 3,1 miljard en 1,2 miljard euro. Bij volksgezondheid en milieu gaat het daarbij vooral om de opbrengsten uit heffingen, zoals rioolrechten, reinigingsrechten en de afvalstoffenheffing.

Hierbij moet in aanmerking worden genomen dat tegenover deze grote opbrengsten vaak ook grote lasten staan. De hoge lasten vormen op zich beschouwd een aanduiding van het niveau van dienstverlening aan de burger.

Minder baten uit Rijksbijdragen

De Rijksbijdragen waren in 2005 ongeveer 200 miljoen euro lager dan een jaar eerder. Zij kunnen worden onderscheiden in de specifieke Rijksuitkeringen en de algemene uitkering. De specifieke Rijksuitkeringen zijn aan een bepaald beleidsveld gebonden, terwijl de algemene uitkering vrij besteedbaar is. Een belangrijke oorzaak van de afname van de Rijksbijdragen is de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs in veel gemeenten, waardoor scholen in veel gemeenten direct door het Rijk in plaats van via de gemeente worden gefinancierd. Hierdoor zijn de specifieke Rijksbijdragen met ongeveer 300 miljoen euro afgenomen.

De Rijksbijdragen dekken in alle grootteklassen een kleiner percentage van de lasten dan in 2004 (tabel 4). In alle grootteklassen speelt de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs een grote rol.

Hogere boekwinsten op effecten

De overige baten van de gemeenten namen toe van 6,0 miljard euro in 2004 tot 7,9 miljard euro in 2005. Een belangrijke oorzaak van deze groei is de verkoop van aandelen in de nutsbedrijven NRE en Wavin door een groot aantal gemeenten in Noord-Brabant en Overijssel. De boekwinst op effecten is daardoor ongeveer 600 miljoen euro hoger dan in 2004.

Tabel 4
Samenstelling inkomsten naar grootteklasse

	Nederland		>250 000 inw.		50 000–250 000 inw.		20 000–50 000 inw.		<20 000 inw.	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
<i>% van de lasten</i>										
Eigen inkomsten	35,4	36,0	36,6	36,3	32,8	33,1	37,1	37,8	38,0	41,9
Rijksbijdragen	51,1	48,1	54,8	51,3	50,7	47,2	48,6	47,1	47,8	44,8
w.v.										
algemene uitkering	25,5	24,4	20,5	20,1	24,1	22,3	24,1	29,7	32,8	31,9
specifieke Rijksuitkeringen	25,6	23,7	34,3	31,2	26,6	24,9	24,5	17,5	15,0	12,9
Bijdragen andere overheden	1,9	2,0	3,4	3,9	1,3	1,4	1,5	1,2	1,0	1,3
Overige baten	13,1	16,3	11,9	12,4	15,3	19,0	11,2	16,6	12,5	15,4
	51,1									
<i>Totaal baten</i>	<i>101,5</i>	<i>102,3</i>	<i>106,7</i>	<i>103,9</i>	<i>100,1</i>	<i>100,8</i>	<i>98,5</i>	<i>102,7</i>	<i>99,2</i>	<i>103,3</i>
Saldo	1,5	2,3	6,7	3,9	0,1	0,8	-1,5	2,7	-0,8	3,3

Tabellen

De tabellen in deze publicatie bestaan ieder uit meerdere delen. De omschrijvingen zijn per deel afwisselend in het Nederlands en in het Engels afgedrukt.

1. Goederen- en dienstentotalen
 - 1.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 1.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 1.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 1.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 1.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 1.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
2. Bruto binnenlands product naar bedrijfstakken
 - 2.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 2.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 2.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 2.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 2.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 2.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
3. Beloning van werknemers en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product
 - 3.1.1 Banen en arbeidsvolume werknemers
4. Consumptieve bestedingen
 - 4.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 4.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 4.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
5. Investerings in vaste activa (bruto)
 - 5.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 5.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 5.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
6. Invoer van goederen en diensten
 - 6.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 6.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 6.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
7. Uitvoer van goederen en diensten
 - 7.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 7.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 7.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks

Tables

The tables in this publication each consist of several parts. The descriptions are alternatingly either in English or in Dutch.

1. Supply and disposition of goods and services
 - 1.1.1 Volume changes, original series
 - 1.1.2 Volume changes, final adjusted series
 - 1.2.1 Value changes, original series
 - 1.2.2 Value changes, final adjusted series
 - 1.3.1 Values, original series
 - 1.3.2 Values, final adjusted series
2. Gross domestic product by kind of economic activity
 - 2.1.1 Volume changes, original series
 - 2.1.2 Volume changes, adjusted series
 - 2.2.1 Value changes, original series
 - 2.2.2 Value changes, adjusted series
 - 2.3.1 Values, original series
 - 2.3.2 Values, adjusted series
3. Compensation of employees and other income components of domestic product
 - 3.1.1 Jobs and labour input of employees
4. Final consumption
 - 4.1.1 Volume changes, original series
 - 4.2.1 Value changes, original series
 - 4.3.1 Values, original series
5. Fixed capital formation (gross)
 - 5.1.1 Volume changes, original series
 - 5.2.1 Value changes, original series
 - 5.3.1 Values, original series
6. Imports of goods and services
 - 6.1.1 Volume changes, original series
 - 6.2.1 Value changes, original series
 - 6.3.1 Values, original series
7. Exports of goods and services
 - 7.1.1 Volume changes, original series
 - 7.2.1 Value changes, original series
 - 7.3.1 Values, original series

Tabel / Table 1.1.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (volume changes)

		Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
		2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
				I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
		%										
1	Bruto binnenlands product (marktprijzen)	1,5	3,0	0,5	1,6	2,0	1,9	3,5	3,1	2,8	2,7	2,5
2	Invoer van goederen en diensten	5,5	8,1	6,1	6,8	5,9	3,3	9,6	7,7	6,8	8,3	6,5
3	(1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	3,0	5,0	2,5	3,5	3,5	2,4	5,8	4,8	4,4	4,8	4,0
Consumptie												
4	door huishoudens incl. IZWh	0,7	-0,8	-0,4	0,6	1,3	1,5	-0,8	-0,2	-0,9	-1,5	1,4
5	door de overheid	0,0	9,4	-0,8	-0,9	0,7	1,0	9,5	8,8	9,3	9,9	2,1
Bruto investeringen in vaste activa												
6	door bedrijven	2,4	8,2	-2,1	3,1	7,3	1,8	5,4	6,2	8,1	13,1	9,3
7	door de overheid	5,8	2,1	3,0	6,4	8,1	5,9	1,4	3,5	0,5	2,9	6,7
8	Veranderingen in voorraden 1)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	0,9	3,4	-0,8	0,7	1,7	2,0	3,4	3,4	3,2	3,6	2,3
10	Uitvoer van goederen en diensten	5,9	7,0	7,4	7,5	5,9	3,1	9,0	6,8	5,9	6,5	6,2
11	(9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	3,0	5,0	2,5	3,5	3,5	2,4	5,8	4,8	4,4	4,8	4,0

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.1.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (volume changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

			Changes on previous year		Changes on previous quarter								
			2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
					I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
			%										
1	Gross domestic product (market prices)		1.5	3.0	-0.2	0.8	0.9	0.7	0.6	0.9	0.6	0.8	0.9
2	Imports of goods and services		5.5	8.1	-3.7	4.2	1.8	0.8	2.8	2.2	0.9	2.1	1.3
3	(1+2) Disposable for final expenditure (gross)		3.0	5.0	-2.4	2.8	1.4	0.6	1.1	1.7	0.8	1.1	0.7
	Consumption												
4	by households incl. NPISH		0.7	-0.8	0.0	0.3	0.8	0.4	-2.1	0.6	0.1	0.0	0.9
5	by general government		0.0	9.4	-1.3	1.1	0.5	0.2	7.6	0.5	0.7	0.6	0.3
	Gross fixed capital formation												
6	by enterprises		2.4	8.2	0.7	2.3	2.6	-3.7	4.6	2.8	4.1	1.1	1.4
7	by general government		5.8	2.1	2.6	0.4	1.9	0.5	-1.4	2.6	-1.0	2.6	2.3
8	Changes in inventories ¹⁾		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 to 8) National final expenditure (gross)		0.9	3.4	-1.1	1.2	1.0	0.5	0.8	1.0	0.7	0.9	0.0
10	Exports of goods and services		5.9	7.0	-3.3	4.0	1.6	0.8	2.6	1.4	0.9	1.3	2.7
11	(9+10) Total final expenditure (gross)		3.0	5.0	-2.4	2.8	1.4	0.6	1.1	1.7	0.8	1.1	0.7

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.2.1

Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (value changes)

			Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
			2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
					I	II	III	IV	I	II	III	IV	
%													
1	Bruto binnenlands product (marktprijzen)		3,6	5,0	3,8	2,7	3,8	3,8	4,1	6,0	4,9	4,6	4,2
2	Invoer van goederen en diensten		8,6	11,7	11,6	8,9	9,1	9,0	7,4	14,8	12,5	9,8	7,4
3	(1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)		5,5	7,5	6,7	4,9	5,7	5,8	5,4	9,3	7,8	6,6	5,5
	Consumptie												
4	door huishoudens incl. IZWh		2,9	1,5	1,8	1,5	2,5	3,4	4,0	2,3	2,2	0,2	3,4
5	door de overheid		2,3	11,5	2,8	1,9	1,2	3,3	3,0	11,9	11,4	11,6	3,3
	Bruto investeringen in vaste activa												
6	door bedrijven		4,0	10,3	-0,8	-1,1	4,3	9,2	4,1	7,6	7,6	15,5	11,0
7	door de overheid		6,4	3,4	-4,6	4,3	6,5	7,9	7,1	2,4	5,5	4,5	7,5
8	Veranderingen in voorraden ¹⁾		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)		3,0	5,6	2,2	1,1	2,7	3,7	4,3	6,0	5,5	5,6	4,0
10	Uitvoer van goederen en diensten		9,0	10,1	13,3	10,5	10,1	8,7	6,8	13,6	10,8	8,0	7,3
11	(9+10) Totale finale bestedingen (bruto)		5,5	7,5	6,7	4,9	5,7	5,8	5,4	9,3	7,8	6,6	5,5

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.2.2

Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (value changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

		Changes on previous year		Changes on previous quarter								
		2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
				I	II	III	IV	I	II	III	IV	
		%										
1	Gross domestic product (market prices)	3.6	5.0	0.5	1.2	1.3	1.3	1.3	1.1	1.0	1.4	1.0
2	Imports of goods and services	8.6	11.7	−2.9	5.0	3.2	2.1	3.9	2.7	0.9	2.0	1.6
3	(1+2) Disposable for final expenditure (gross)	5.5	7.5	−1.8	3.4	2.0	1.6	1.9	1.9	1.0	1.5	0.9
Consumption												
4	by households incl. NPISH	2.9	1.5	0.5	1.1	1.4	1.1	−1.3	1.0	0.5	0.1	1.8
5	by general government	2.3	11.5	−0.7	1.3	1.5	0.4	8.6	0.6	1.1	0.9	0.7
Gross fixed capital formation												
6	by enterprises	4.0	10.3	1.3	3.2	2.8	−3.1	5.0	2.7	5.4	1.8	1.1
7	by general government	6.4	3.4	3.3	0.0	2.0	1.3	−0.9	3.3	−2.4	4.4	2.2
8	Changes in inventories ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 to 8) National final expenditure (gross)	3.0	5.6	−0.3	1.8	1.4	1.1	1.7	1.1	1.2	1.3	0.4
10	Exports of goods and services	9.0	10.1	−2.2	4.3	2.7	2.2	3.8	1.6	0.7	1.8	2.9
11	(9+10) Total final expenditure (gross)	5.5	7.5	−1.8	3.4	2.0	1.6	1.9	1.9	1.0	1.5	0.9

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.3.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks
Supply and disposition of goods and services, original series

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
1 Bruto binnenlands product (marktprijzen)	509,0	534,3	123,8	129,0	123,1	133,0	131,2	135,3	128,6	139,2	136,8
2 Invoer van goederen en diensten	314,8	351,6	73,5	77,4	80,1	83,8	84,4	87,1	88,1	92,1	90,6
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	823,8	885,9	197,3	206,4	203,2	216,9	215,6	222,4	216,7	231,2	227,4
Consumptie											
4 door huishoudens incl. IZWh	249,7	253,5	61,0	62,5	63,0	63,2	62,4	63,8	63,8	63,4	64,6
5 door de overheid	121,7	135,7	28,4	32,0	29,2	32,1	31,8	35,6	32,4	35,9	32,9
Bruto investeringen in vaste activa											
6 door bedrijven	79,7	87,9	19,2	21,3	18,5	20,7	20,6	22,9	20,4	23,9	22,9
7 door de overheid	16,8	17,4	3,9	4,1	4,1	4,7	4,0	4,3	4,2	4,9	4,3
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	0,5	0,1	0,0	-1,2	-0,2	1,8	0,4	-1,5	-0,1	1,3	-0,5
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	468,5	494,6	112,6	118,6	114,6	122,7	119,3	125,1	120,7	129,5	124,1
10 Uitvoer van goederen en diensten	355,3	391,3	84,7	87,8	88,6	94,2	96,3	97,3	96,1	101,7	103,3
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	823,8	885,9	197,3	206,4	203,2	216,9	215,6	222,4	216,7	231,2	227,4

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.3.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>bln euro</i>											
1 Gross domestic product (market prices)	509.0	534.3	124.9	126.4	128.0	129.7	131.4	132.8	134.1	136.0	137.4
2 Imports of goods and services	314.8	351.6	74.3	78.0	80.4	82.1	85.3	87.6	88.4	90.2	91.6
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	823.8	885.9	197.9	204.7	208.8	212.3	216.3	220.5	222.8	226.2	228.2
Consumption											
4 by households incl. NPISH	249.7	253.5	61.3	62.0	62.9	63.5	62.7	63.4	63.7	63.7	64.9
5 by general government	121.7	135.7	29.9	30.3	30.7	30.8	33.5	33.7	34.1	34.4	34.6
Gross fixed capital formation											
6 by enterprises	79.7	87.9	19.3	19.9	20.5	19.9	20.9	21.4	22.6	23.0	23.2
7 by general government	16.8	17.4	4.2	4.2	4.2	4.3	4.3	4.4	4.3	4.5	4.6
8 Changes in inventories ¹⁾	0.5	0.1	0.0	0.1	-0.4	0.9	0.4	-0.2	-0.4	0.4	-0.6
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	468.5	494.6	114.5	116.5	118.1	119.5	121.5	122.8	124.3	125.9	126.5
10 Exports of goods and services	355.3	391.3	84.4	88.1	90.4	92.4	95.9	97.5	98.1	99.9	102.8
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	823.8	885.9	197.9	204.7	208.8	212.3	216.3	220.5	222.8	226.2	228.2

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 2.1.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
BEDRIJFSTAKKEN												
Landbouw, bosbouw en visserij	0,4	-1,9	1,7	-4,1	0,6	3,1	-3,9	-0,1	-1,1	-2,5	1,8	
Delfstoffenwinning	-8,6	-3,3	-5,6	1,0	-21,2	-10,8	9,7	-3,2	-13,8	-13,5	-24,2	
Industrie	0,0	2,3	-1,5	0,3	0,7	0,6	1,8	1,7	1,5	4,3	4,4	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	1,2	2,1	-1,3	1,1	3,8	1,2	1,4	0,5	3,9	2,3	2,1	
Textiel- en lederindustrie	-3,8	3,7	-6,8	-5,3	-8,2	4,7	11,5	-2,6	4,9	2,0	4,9	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	0,8	0,6	-1,3	3,2	1,6	-0,3	1,5	0,6	-2,5	2,6	0,9	
Aardolie-industrie	-0,2	-0,8	-2,7	-3,4	-5,3	12,9	1,0	-8,8	4,5	0,3	-6,8	
Chemische basisproductenindustrie	-1,2	5,7	-6,5	-6,1	3,3	5,3	5,5	12,7	1,4	3,3	5,6	
Chemische eindproductenindustrie	-0,3	1,0	-1,4	-5,7	2,6	4,1	1,9	6,6	-1,4	-3,2	-0,7	
Rubber- en kunststofindustrie	0,2	3,2	-3,8	3,7	0,9	-0,2	3,0	1,4	2,5	5,8	2,5	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	0,6	1,1	1,9	-0,1	1,7	-1,1	0,4	1,6	0,4	2,0	3,5	
Machine-industrie	2,0	6,5	3,6	3,5	2,0	-1,0	0,3	2,5	4,4	18,9	20,7	
Elektrotechnische industrie	-3,9	2,4	1,1	-0,3	-10,4	-6,7	1,2	2,3	-1,4	7,2	5,7	
Transportmiddelenindustrie	-4,1	2,2	-4,2	2,6	-6,3	-8,3	0,4	-1,3	5,0	5,1	7,0	
Overige industrie	1,3	1,1	-2,6	4,1	1,2	2,0	1,9	-1,1	-0,5	4,4	2,2	
Energie- en waterleidingbedrijven	0,9	0,1	12,0	-6,8	-1,8	1,0	1,4	0,2	1,1	-2,4	-7,7	
Bouwnijverheid	3,0	4,1	-2,6	7,8	4,6	2,4	6,4	2,0	4,5	3,8	7,2	
Handel, horeca en reparatie	2,7	6,8	1,6	1,0	4,4	3,9	7,4	8,1	5,6	6,0	6,6	
Handel en reparatie	3,2	7,3	2,2	1,4	4,8	4,4	8,2	8,8	5,9	6,3	7,0	
Horeca	-0,6	3,3	-2,8	-1,7	1,5	0,4	1,9	3,7	3,9	3,4	4,2	
Vervoer, opslag en communicatie	3,2	3,1	2,6	1,2	4,1	4,9	3,8	2,8	2,7	3,0	2,2	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	3,6	4,1	2,8	1,3	5,0	5,4	5,1	3,6	3,7	4,1	2,5	
Post en telecommunicatie	2,6	1,3	2,5	1,0	2,7	4,1	1,6	1,5	1,1	1,1	1,7	
Financiële en zakelijke dienstverlening	2,7	3,9	3,1	3,2	2,3	2,4	2,5	4,3	4,7	4,0	5,2	
Financiële instellingen	2,6	2,7	5,4	5,1	-0,8	1,0	-0,4	5,0	4,5	1,6	6,9	
Verhuur van en handel in onroerend goed	0,0	0,8	0,0	-0,3	0,7	-0,5	-0,3	1,1	0,6	1,5	0,2	
Uitzendbureaus	11,2	15,6	9,9	11,6	11,7	11,3	15,4	18,8	13,6	15,1	16,7	
Overige zakelijke dienstverlening	3,1	4,3	2,4	2,6	3,8	3,5	4,0	3,0	5,6	4,8	5,3	
Overheid	-0,3	0,0	-1,8	0,1	-0,6	0,8	-0,3	-0,7	0,7	0,4	1,4	
Zorg en overige dienstverlening	1,2	2,5	0,1	1,0	2,2	1,6	1,1	2,1	2,8	4,2	2,9	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	1,5	3,0	0,7	1,5	1,8	1,8	3,1	3,0	3,0	3,0	2,5	

Table / Tabel 2.1.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (volume changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
ECONOMIC ACTIVITIES												
Agriculture, forestry and fishing	0.4	-1.9	0.0	-4.6	3.4	4.0	-5.6	0.9	0.4	-1.7	0.3	
Mining and quarrying	-8.6	-3.3	-9.4	3.5	-5.8	3.4	10.9	-9.3	-15.0	3.3	-3.4	
Manufacturing	0.0	2.3	-0.1	0.7	0.4	-0.4	0.8	0.8	0.7	1.7	0.6	
Electricity, gas and water supply	0.9	0.1	0.5	-3.1	2.5	0.8	-1.2	0.6	2.9	-6.3	-6.2	
Construction	3.0	4.1	-2.3	6.7	-2.3	0.9	0.7	2.5	0.3	0.6	3.2	
Trade, hotels, restaurants and repair	2.7	6.8	-0.6	0.5	3.4	0.8	1.9	2.3	0.7	0.9	2.6	
Transport, storage and communication	3.2	3.1	0.6	1.6	1.7	0.5	0.3	0.5	1.0	0.9	0.0	
Financial and business service activities	2.7	3.9	0.7	-0.1	0.8	1.0	0.7	1.8	1.0	0.5	1.8	
Government	-0.3	0.0	-1.2	1.5	-0.7	0.8	-1.5	0.6	0.6	0.4	-0.2	
Care and other service activities	1.2	2.5	0.4	0.7	0.6	-0.4	0.5	1.3	1.3	0.8	-0.2	
Value added (gross, basic prices)	1.5	3.0	-0.1	0.7	0.8	0.6	0.6	1.0	0.7	0.8	0.6	

Tabel / Table 2.2.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	2,6	7,9	17,9	-3,0	5,5	-6,0	-0,8	12,9	6,3	13,0	7,9
Delfstoffenwinning	19,9	25,0	14,2	27,9	2,9	30,1	54,3	36,9	12,1	-1,4	-19,4
Industrie	1,1	-0,3	-1,2	3,3	2,0	0,4	-2,3	-3,0	-0,2	4,2	6,9
Voedings- en genotmiddelenindustrie	-1,9	-2,0	-11,3	0,4	3,6	0,4	-3,8	-8,4	0,5	3,4	5,8
Textiel- en lederindustrie	-3,7	3,0	-4,1	-4,3	-7,8	1,4	4,3	-1,9	5,3	4,6	7,5
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	0,3	-0,2	0,2	2,7	0,4	-2,0	-1,9	-0,3	-2,1	3,1	4,7
Aardolie-industrie	37,4	-24,4	-13,0	35,3	58,4	58,4	2,2	-23,1	-35,0	-26,1	5,4
Chemische basisproductenindustrie	-3,1	5,6	14,2	-2,3	-13,4	-9,3	-14,5	3,9	20,4	16,1	21,9
Chemische eindproductenindustrie	-5,7	-6,6	-4,8	-12,7	-3,4	-0,8	-8,2	-1,2	-8,3	-8,7	-7,7
Rubber- en kunststofindustrie	-3,4	-0,9	-8,9	0,6	-0,4	-4,5	-1,3	-4,0	-2,0	4,3	3,6
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	7,4	1,7	14,9	10,4	4,5	0,6	-1,4	-0,1	3,7	5,1	0,0
Machine-industrie	4,7	7,0	2,6	6,7	8,0	1,4	3,9	1,5	2,7	20,2	20,4
Elektrotechnische industrie	-6,5	-3,9	-7,0	-2,9	-8,7	-7,6	1,9	-5,7	-9,5	-3,2	-1,4
Transportmiddelenindustrie	-4,6	1,9	-6,9	2,1	-5,6	-7,9	1,0	-2,1	5,4	4,3	2,8
Overige industrie	0,5	3,1	-3,9	3,7	0,4	1,5	3,0	0,0	2,5	7,4	6,2
Energie- en waterleidingbedrijven	2,0	15,3	13,0	-3,7	3,3	-3,8	11,8	14,4	19,3	16,0	-8,8
Bouwnijverheid	4,0	7,5	-2,9	8,1	6,0	5,1	8,8	4,7	8,4	8,5	9,0
Handel, horeca en reparatie	0,4	6,0	-1,4	-0,7	1,6	2,2	6,2	6,7	6,0	5,0	6,8
Handel en reparatie	0,4	6,3	-1,7	-0,6	1,3	2,4	7,0	7,0	6,3	5,0	6,5
Horeca	0,7	3,8	0,6	-1,3	3,2	0,4	1,1	5,0	3,9	5,1	9,2
Vervoer, opslag en communicatie	1,4	3,1	0,0	-0,9	3,1	3,3	2,6	2,2	3,1	4,6	5,3
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	2,3	5,9	0,3	0,1	4,9	3,8	5,1	4,3	5,8	8,4	8,1
Post en telecommunicatie	-0,1	-1,5	-0,5	-2,5	0,2	2,3	-1,5	-1,4	-1,7	-1,4	0,4
Financiële en zakelijke dienstverlening	6,0	5,0	6,2	6,6	5,7	5,7	4,1	5,6	5,2	5,0	6,4
Financiële instellingen	7,1	-9,2	9,0	10,6	3,5	5,6	-9,9	-7,0	-8,6	-11,4	-1,3
Verhuur van en handel in onroerend goed	3,7	12,2	3,8	3,8	4,2	2,9	11,9	13,0	11,2	12,6	5,4
Uitzendbureaus	13,7	18,3	12,9	14,9	13,9	13,1	17,0	20,8	16,8	18,5	22,9
Overige zakelijke dienstverlening	5,4	7,3	4,6	4,3	6,6	6,1	6,6	6,4	8,1	8,1	8,4
Overheid	2,0	2,4	1,0	2,9	1,6	2,3	1,5	1,8	3,1	3,1	2,8
Zorg en overige dienstverlening	3,4	4,2	3,2	3,2	4,0	3,0	3,7	4,3	3,8	4,9	4,2
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	3,4	4,8	2,7	3,6	3,6	3,8	5,3	4,5	4,5	4,9	4,2

Table / Tabel 2.2.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (value changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter								
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	2.6	7.9	0.0	-9.3	4.4	-1.6	5.8	4.5	-1.3	3.7	0.6
Mining and quarrying	19.9	25.0	-0.6	8.9	2.9	19.4	16.5	-2.9	-15.4	4.0	-5.1
Manufacturing	1.1	-0.3	0.2	2.2	-0.7	-1.6	-1.8	1.1	2.1	2.6	1.0
Electricity, gas and water supply	2.0	15.3	2.4	-4.3	2.1	-2.9	18.1	-1.5	4.3	-4.0	-7.0
Construction	4.0	7.5	-1.2	6.8	-2.0	1.7	2.1	2.6	1.9	1.8	2.5
Trade, hotels, restaurants and repair	0.4	6.0	-2.2	1.9	1.3	1.4	1.5	2.2	0.7	0.6	3.1
Transport, storage and communication	1.4	3.1	-0.7	2.8	1.7	-0.9	-1.1	2.8	2.4	0.3	-0.6
Financial and business service activities	6.0	5.0	2.2	0.8	1.4	1.3	0.6	2.2	1.0	1.3	1.8
Government	2.0	2.4	-0.8	1.6	-0.1	0.9	-0.3	1.1	1.3	0.6	0.1
Care and other service activities	3.4	4.2	0.5	0.9	1.1	0.4	1.4	1.3	0.8	1.3	0.8
Value added (gross, basic prices)	3.4	4.8	0.6	1.2	1.1	1.1	1.3	1.1	1.2	1.4	0.8

Tabel / Table 2.3.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks
Gross value added by kind of economic activity, original series

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	9,6	10,4	2,3	2,1	2,5	2,7	2,3	2,4	2,6	3,1	2,5
Delfstoffenwinning	13,6	17,0	4,2	2,5	2,0	4,9	6,6	3,4	2,2	4,8	5,3
Industrie	63,3	63,1	15,3	16,6	15,4	16,1	14,9	16,1	15,3	16,8	16,0
Voedings- en genotmiddelenindustrie	11,4	11,1	2,7	2,8	2,9	3,0	2,6	2,6	2,9	3,1	2,7
Textiel- en lederindustrie	1,1	1,1	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	7,3	7,3	1,7	1,9	1,8	1,9	1,7	1,9	1,8	2,0	1,8
Aardolie-industrie	3,6	2,7	0,5	1,1	1,1	1,0	0,5	0,8	0,7	0,8	0,5
Chemische basisproductenindustrie	7,0	7,4	1,9	1,8	1,6	1,7	1,6	1,9	1,9	2,0	2,0
Chemische eindproductenindustrie	3,0	2,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7
Rubber- en kunststofindustrie	1,8	1,8	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5
Basismetale- en metaalproductenindustrie	7,6	7,7	1,9	2,0	1,8	1,9	1,9	2,0	1,9	2,0	1,9
Machine-industrie	5,9	6,3	1,4	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,5	1,7	1,8
Elektrotechnische industrie	3,6	3,5	1,0	0,9	0,8	0,9	1,0	0,9	0,7	0,9	1,0
Transportmiddelenindustrie	3,3	3,3	0,8	0,9	0,7	0,8	0,8	0,9	0,7	0,9	0,8
Overige industrie	7,8	8,0	1,8	2,2	1,8	1,9	1,9	2,2	1,8	2,1	2,0
Energie- en waterleidingbedrijven	6,9	7,9	1,8	1,7	1,7	1,7	2,1	1,9	2,0	1,9	1,9
Bouwnijverheid	24,4	26,3	6,0	6,7	5,5	6,3	6,5	7,0	5,9	6,9	7,1
Handel, horeca en reparatie	66,1	70,0	15,7	16,7	16,2	17,4	16,7	17,9	17,2	18,3	17,8
Handel en reparatie	57,8	61,4	13,7	14,6	14,1	15,4	14,7	15,6	15,0	16,1	15,7
Horeca	8,3	8,6	2,0	2,2	2,1	2,1	2,0	2,3	2,2	2,2	2,2
Vervoer, opslag en communicatie	32,7	33,8	8,0	8,2	8,2	8,3	8,2	8,4	8,5	8,7	8,6
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	20,5	21,7	5,0	5,2	5,2	5,2	5,2	5,4	5,5	5,6	5,7
Post en telecommunicatie	12,2	12,0	3,0	3,0	3,0	3,2	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0
Financiële en zakelijke dienstverlening	125,0	131,2	30,4	30,9	31,3	32,4	31,6	32,7	33,0	34,0	33,6
Financiële instellingen	34,5	31,3	8,6	8,6	8,6	8,8	7,8	8,0	7,8	7,8	7,7
Verhuur van en handel in onroerend goed	33,8	37,9	8,2	8,2	8,7	8,7	9,2	9,3	9,7	9,8	9,6
Uitzendbureaus	10,6	12,6	2,3	2,5	2,9	2,9	2,7	3,0	3,4	3,4	3,3
Overige zakelijke dienstverlening	46,0	49,4	11,3	11,6	11,1	12,0	12,0	12,4	12,0	13,0	13,0
Overheid	52,5	53,7	12,0	14,8	12,1	13,5	12,2	15,1	12,5	13,9	12,5
Zorg en overige dienstverlening	57,8	60,2	14,1	14,6	14,5	14,6	14,6	15,2	15,1	15,3	15,2
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	451,9	473,6	109,9	114,8	109,4	117,9	115,7	119,9	114,3	123,7	120,6

Table / Tabel 2.3.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	9,6	10,4	2,5	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7
Mining and quarrying	13,6	17,0	3,0	3,3	3,3	4,0	4,7	4,5	3,8	4,0	3,8
Manufacturing	63,3	63,1	15,7	16,0	15,9	15,7	15,4	15,5	15,9	16,3	16,5
Electricity, gas and water supply	6,9	7,9	1,8	1,7	1,7	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	1,8
Construction	24,4	26,3	5,8	6,2	6,1	6,2	6,4	6,5	6,6	6,8	6,9
Trade, hotels, restaurants and repair	66,1	70,0	16,1	16,4	16,7	16,9	17,1	17,5	17,6	17,7	18,3
Transport, storage and communication	32,7	33,8	8,0	8,2	8,3	8,3	8,2	8,4	8,6	8,6	8,6
Financial and business service activities	125,0	131,2	30,7	31,0	31,4	31,8	32,0	32,7	33,0	33,5	34,1
Government	52,5	53,7	12,9	13,1	13,1	13,2	13,2	13,4	13,5	13,6	13,6
Care and other service activities	57,8	60,2	14,2	14,4	14,5	14,6	14,8	15,0	15,1	15,3	15,4
Value added (gross, basic prices)	451,9	473,6	111,1	112,4	113,6	114,9	116,4	117,6	119,0	120,7	121,6

Tabel / Table 3.1.1
Banen en arbeidsvolume van werknemers naar bedrijfstakken
Jobs and labour input of employees by industry

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>1 000 banen</i>											
BANEN VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	135	134	120	136	151	132	119	136	151	131	.
Delfstoffenwinning	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	.
Industrie	896	888	897	899	895	892	885	889	889	889	.
Energie- en waterleidingbedrijven	30	29	29	29	30	31	29	29	28	29	.
Bouwnijverheid	384	384	378	386	388	384	375	383	388	391	.
Handel, horeca en reparatie	1 499	1 520	1 479	1 509	1 515	1 494	1 491	1 522	1 538	1 528	.
Vervoer, opslag en communicatie	456	451	454	459	459	452	449	453	453	447	.
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 611	1 711	1 556	1 606	1 644	1 635	1 643	1 700	1 749	1 751	.
Overheid	965	959	974	977	959	951	963	968	954	949	.
Zorg en overige dienstverlening	1 484	1 505	1 447	1 482	1 503	1 504	1 471	1 502	1 521	1 527	.
Banen van werknemers	7 468	7 589	7 343	7 492	7 554	7 484	7 433	7 591	7 681	7 651	.
<i>1 000 arbeidsjaren</i>											
ARBEIDSVOLUME VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	89	89	81	89	97	90	81	89	97	89	.
Delfstoffenwinning	9	8	9	9	8	9	8	8	8	8	.
Industrie	801	794	802	802	799	801	791	792	793	799	.
Energie- en waterleidingbedrijven	28	27	27	27	28	29	27	27	26	27	.
Bouwnijverheid	365	365	359	366	368	366	356	363	368	372	.
Handel, horeca en reparatie	1 026	1 043	1 018	1 027	1 030	1 030	1 029	1 039	1 048	1 055	.
Vervoer, opslag en communicatie	374	370	373	376	377	372	369	371	372	368	.
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 185	1 253	1 158	1 182	1 198	1 200	1 219	1 247	1 270	1 277	.
Overheid	788	783	795	794	784	778	786	787	781	777	.
Zorg en overige dienstverlening	996	1 013	980	989	996	1 019	999	1 006	1 011	1 037	.
Arbeidsvolume van werknemers	5 661	5 744	5 603	5 661	5 687	5 694	5 665	5 729	5 774	5 810	.

Tabel / Table 4.1.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Final consumption, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
	%										
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
Goederen	0,5	2,3	-1,4	-0,2	1,7	2,0	3,2	4,0	2,0	-0,1	0,8
Voedings- en genotmiddelen	-0,1	2,1	-1,1	-0,6	1,2	0,1	1,9	4,5	2,0	0,2	1,6
Voedingsmiddelen	0,1	2,5	-0,2	-0,9	1,7	-0,1	2,0	5,2	2,3	0,5	1,1
Genotmiddelen	-0,5	1,5	-2,9	-0,1	0,3	0,5	1,7	3,3	1,6	-0,4	2,6
Duurzame consumptiegoederen	1,0	5,7	-2,5	-1,4	3,5	4,8	6,5	7,6	4,6	4,0	6,2
Kleding en schoeisel	3,1	6,7	1,4	-1,9	4,1	8,7	4,5	8,9	8,0	5,2	10,6
Vervoermiddelen en onderdelen	-2,0	2,5	-5,6	-0,9	1,2	-1,8	5,8	1,2	0,6	1,6	2,5
Woninginrichting en overige duurzame goederen	1,1	6,4	-2,9	-1,3	4,1	4,7	7,9	9,7	4,2	4,1	5,9
Overige goederen	0,4	-2,2	-0,1	2,0	-0,6	0,3	0,3	-1,3	-2,0	-5,8	-6,4
Energie en water	-0,5	0,2	1,6	1,7	-1,2	-4,2	8,1	0,8	-3,7	-7,9	-17,3
Motorbrandstoffen en overige goederen	0,8	-3,2	-1,0	2,1	-0,4	2,3	-4,4	-2,1	-1,6	-4,9	1,9
Diensten	1,3	-3,2	1,0	1,5	1,7	1,2	-4,1	-3,2	-2,7	-2,8	1,9
Huisvesting	1,4	1,3	1,7	1,9	1,0	1,1	1,7	1,5	1,0	0,8	0,6
Horecadiensten	-0,2	2,5	-1,7	-1,2	0,3	1,6	2,1	3,0	2,6	2,4	3,7
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	-0,4	2,4	-1,4	0,0	-0,5	0,3	2,0	2,2	2,4	2,9	0,4
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	3,0	4,2	2,4	3,2	3,6	2,7	3,2	3,3	4,6	5,9	3,7
Medische diensten en welzijnszorg	2,5	-47,1	3,6	2,1	0,8	3,2	-47,7	-47,7	-46,7	-46,4	-6,2
Financiële en zakelijke diensten	3,2	0,6	1,5	2,7	7,1	1,9	-1,7	1,3	1,8	1,2	4,3
Overige diensten	-2,7	0,9	-2,5	-1,2	-4,0	-3,2	-0,7	0,3	1,5	2,5	2,9
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, binnenlands)	1,0	-0,7	-0,1	0,7	1,7	1,6	-0,7	0,1	-0,6	-1,5	1,4
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-4,7	-0,3	-4,3	-4,4	-5,0	-5,0	-3,6	-3,6	0,0	8,3	1,2
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	0,4	3,9	5,8	-2,9	-0,3	0,0	0,4	3,4	7,4	3,4	0,1
1 Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, nationaal)	0,7	-0,8	-0,4	0,6	1,3	1,5	-0,8	-0,2	-0,9	-1,5	1,4
(3+4) Consumptieve bestedingen door overheid	0,0	9,4	-0,8	-0,9	0,7	1,0	9,5	8,8	9,3	9,9	2,1
3 Individuele consumptie door overheid	0,9	14,8	0,1	-0,4	3,7	0,5	14,3	13,2	15,4	16,4	1,7
4 Collectieve consumptie door overheid	-1,2	2,3	-2,0	-1,6	-3,1	1,6	2,9	3,2	0,9	2,1	2,8
5 (1+2) Totale consumptieve bestedingen	0,5	2,5	-0,6	0,1	1,1	1,3	2,5	2,9	2,4	2,4	1,7

Table / Tabel 4.2.1
Final consumption, original series (value changes)
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
TYPE OF GOODS AND SERVICES											
Goods	1.7	4.3	0.0	0.4	2.6	4.0	6.3	6.1	3.6	1.3	1.9
Food, beverages and tobacco	-0.7	4.0	-2.0	-1.9	0.4	0.7	3.2	6.0	4.6	2.3	3.3
Food	-1.0	4.5	-2.7	-2.5	0.5	0.8	3.2	6.6	5.6	2.8	3.1
Confectionery, beverages and tobacco	-0.2	3.2	-0.8	-0.9	0.2	0.6	3.3	4.9	3.0	1.5	3.8
Durable consumer goods	-0.4	5.5	-4.2	-2.6	2.0	3.5	6.3	7.3	4.5	3.8	5.4
Clothing and footwear	0.6	6.6	-1.9	-4.4	1.3	7.1	3.4	8.8	8.7	5.3	11.4
Vehicles and parts	-0.6	3.8	-4.7	0.5	3.5	-0.5	8.0	2.7	1.0	2.5	0.7
Home furnishing and other durable goods	-0.9	5.5	-5.1	-2.9	1.8	2.7	6.8	8.5	3.5	3.3	4.8
Other goods	7.4	2.9	7.8	7.5	5.9	8.2	9.0	4.4	1.2	-3.1	-3.4
Energy and water	15.9	12.0	19.8	18.0	11.7	12.4	21.4	12.4	7.2	3.0	-10.5
Motor fuel and other goods	4.1	-0.9	1.3	4.3	4.5	6.3	1.2	1.6	-0.5	-5.9	2.1
Services	4.1	-0.7	3.4	4.3	4.5	4.1	-1.1	-0.7	-0.2	-0.8	4.7
Housing	3.7	3.4	4.3	4.3	3.1	3.1	3.6	3.5	3.4	3.2	3.3
Hotels and restaurants services	1.5	4.6	0.0	0.4	2.2	3.4	3.9	5.0	4.8	4.6	8.3
Recreational and cultural services	1.4	5.0	0.0	2.0	1.3	2.4	4.6	4.8	5.2	5.2	2.4
Transport and communication services	2.2	3.9	0.9	1.9	3.7	2.0	3.5	3.9	4.1	4.3	3.7
Medical services and welfare	4.8	-45.9	7.1	4.3	2.4	5.4	-46.2	-46.2	-45.6	-45.6	-4.4
Financial and business services	10.9	6.4	7.3	11.3	15.2	10.1	6.6	6.8	7.3	5.0	8.9
Other services	-0.5	3.5	-1.2	1.1	-1.7	-0.3	2.2	2.6	4.2	5.1	5.5
Final consumption expenditure by households incl. NPISH, domestic	3.0	1.6	1.8	2.5	3.6	4.1	2.4	2.4	1.5	0.2	3.4
Final consumption by resident households in the rest of the world	-1.2	3.0	-1.2	-1.2	-1.3	-1.1	-0.1	0.1	3.5	9.8	3.0
Minus: final consumption by non-residents in the Netherlands	1.2	5.6	6.9	-2.6	0.8	1.1	2.2	5.6	8.7	4.9	1.4
1 Final consumption expenditure by households incl. NPISH, national	2.9	1.5	1.5	2.5	3.4	4.0	2.3	2.2	1.3	0.2	3.4
2 (3+4) Final consumption expenditure by general government	2.3	11.5	1.9	1.2	3.3	3.0	11.9	11.4	11.0	11.6	3.3
3 Individual final consumption of general government	3.3	16.9	3.2	2.1	5.8	2.4	17.1	16.0	17.2	17.5	2.5
4 Collective final consumption of general government	1.1	4.4	0.1	0.1	0.1	3.6	4.9	5.5	2.5	4.6	4.4
5 (1+2) Final consumption expenditure (total)	2.7	4.8	1.6	2.1	3.4	3.7	5.3	5.3	4.4	4.1	3.4

Tabel / Table 4.3.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks
Final consumption, original series

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	114,6	119,5	28,5	28,4	27,7	30,0	30,3	30,1	28,7	30,4	30,9
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	33,6	34,9	8,1	8,3	8,3	8,9	8,4	8,8	8,7	9,1	8,7
Voedingsmiddelen	21,0	22,0	5,2	5,1	5,1	5,6	5,4	5,5	5,4	5,8	5,5
Genotmiddelen	12,5	12,9	2,9	3,2	3,2	3,3	3,0	3,3	3,3	3,3	3,1
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	46,6	49,2	11,3	11,7	11,6	12,0	12,0	12,6	12,1	12,5	12,6
Kleding en schoeisel	13,0	13,9	2,8	3,2	3,3	3,7	2,9	3,5	3,6	3,9	3,2
Vervoermiddelen en onderdelen	9,5	9,9	2,7	2,6	2,3	1,9	2,9	2,6	2,3	2,0	3,0
Woninginrichting en overige duurzame goederen	24,1	25,4	5,8	5,9	6,0	6,4	6,2	6,4	6,2	6,7	6,5
<i>Overige goederen</i>	34,4	35,4	9,1	8,4	7,8	9,1	9,9	8,8	7,9	8,8	9,6
Energie en water	10,2	11,4	3,5	2,1	1,6	2,9	4,3	2,4	1,8	3,0	3,8
Motorbrandstoffen en overige goederen	24,2	24,0	5,6	6,3	6,2	6,2	5,6	6,4	6,1	5,9	5,8
<i>Diensten</i>	134,2	133,3	32,8	33,7	33,8	33,9	32,4	33,5	33,8	33,6	33,9
Huisvesting	41,1	42,5	10,2	10,1	10,4	10,3	10,6	10,5	10,7	10,7	11,0
Horecadiensten	12,5	13,1	2,9	3,3	3,2	3,1	3,0	3,4	3,3	3,3	3,2
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	8,3	8,7	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2	2,1
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	18,6	19,4	4,4	4,7	4,9	4,6	4,6	4,9	5,1	4,8	4,8
Medische diensten en gezondheidszorg	13,5	7,3	3,4	3,4	3,3	3,5	1,8	1,8	1,8	1,9	1,7
Financiële en zakelijke diensten	25,7	27,3	6,2	6,4	6,4	6,7	6,7	6,8	6,8	7,0	7,3
Overige diensten	14,5	15,0	3,6	3,7	3,5	3,7	3,7	3,8	3,7	3,8	3,9
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, binnenlands)	248,9	252,8	61,3	62,2	61,5	63,9	62,7	63,6	62,5	64,0	64,8
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	10,2	10,5	1,8	2,7	4,1	1,7	1,8	2,7	4,2	1,8	1,8
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	9,3	9,8	2,0	2,4	2,6	2,4	2,0	2,5	2,9	2,5	2,1
1 Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, nationaal)	249,7	253,5	61,0	62,5	63,0	63,2	62,4	63,8	63,8	63,4	64,6
2 (3+4) Consumptieve bestedingen door overheid	121,7	135,7	28,4	32,0	29,2	32,1	31,8	35,6	32,4	35,9	32,9
3 Individuele consumptie door overheid	68,6	80,2	16,4	18,0	16,8	17,5	19,2	20,8	19,7	20,5	19,6
4 Collectieve consumptie door overheid	53,1	55,5	12,1	14,0	12,4	14,7	12,7	14,8	12,7	15,3	13,2
5 (1+2) Totale consumptieve bestedingen	371,5	389,2	89,5	94,4	92,2	95,4	94,3	99,4	96,2	99,3	97,5

Tabel / Table 5.1.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Fixed capital formation (gross), original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
%												
NAAR TYPE ACTIVA												
Woningen	5,7	4,5	5,5	-2,6	10,6	9,5	6,1	8,1	2,9	4,2	3,3	
Bedrijfsgebouwen	-2,2	1,5	-6,6	-11,3	0,4	1,6	1,4	2,2	-0,5	2,0	2,7	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2,2	5,1	-5,2	0,3	2,8	4,5	1,5	5,7	5,4	5,1	4,3	
Vervoermiddelen	-0,6	12,4	-1,3	3,2	-2,9	7,7	-8,3	5,1	21,3	1,0	21,7	
Machines en installaties	3,4	12,6	-19,9	4,8	-9,3	11,8	8,8	10,1	9,9	13,9	15,9	
Computers	13,4	23,5	17,3	3,8	7,1	25,8	16,0	22,4	29,1	24,0	19,4	
Overige materiële vaste activa	-0,5	4,2	2,3	-4,0	2,1	1,1	-1,4	-0,7	2,8	8,1	6,7	
Immateriële vaste activa	6,5	10,5	-0,6	7,1	16,1	5,8	-2,8	-15,1	0,7	10,8	46,4	
Software	7,0	5,7	4,0	8,1	6,8	6,9	6,4	5,7	4,5	5,8	6,8	
Overige immateriële vaste activa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Overdrachtskosten op grond	6,7	-0,1	35,4	8,1	13,8	4,8	1,0	3,9	-2,9	5,2	-4,3	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	3,1	7,2	-1,9	-1,2	3,9	7,6	2,8	4,9	5,8	6,7	11,1	
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	11,2	8,1	-2,3	3,5	15,1	13,2	13,4	11,8	7,5	7,3	6,0	
Investerings in vaste activa (bruto)	3,0	7,2	-1,9	-1,3	3,6	7,5	2,5	4,7	5,8	6,7	11,2	
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING												
Landbouw, bosbouw en visserij	-8,6	4,0	-7,1	-12,8	-2,7	-11,5	-9,0	3,6	0,7	6,5	6,9	
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	1,6	11,8	-25,4	0,8	-11,6	10,8	9,8	9,7	8,7	14,6	14,0	
Handel, horeca en reparatie	3,0	8,7	-2,2	5,6	4,9	3,8	-1,6	4,2	6,4	10,9	13,2	
Vervoer, opslag en communicatie	5,1	13,5	-15,2	5,5	2,5	18,2	-2,6	7,2	24,9	6,2	15,9	
Exploitatie van woningen	4,7	4,6	6,4	-4,0	9,1	8,6	5,5	8,1	3,2	3,8	3,6	
Overheid	3,0	3,2	-2,4	-1,2	4,0	5,1	4,4	2,5	6,0	0,5	3,6	
Overige diensten en n.e.g.	3,0	9,2	11,7	0,1	7,1	6,0	-0,9	-1,6	2,7	10,5	24,7	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	3,1	7,2	-1,9	-1,2	3,9	7,6	2,8	4,9	5,8	6,7	11,1	
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	11,2	8,1	-2,3	3,5	15,1	13,2	13,4	11,8	7,5	7,3	6,0	
Investerings in vaste activa (bruto)	3,0	7,2	-1,9	-1,3	3,6	7,5	2,5	4,7	5,8	6,7	11,2	

Table / Tabel 5.2.1
Fixed capital formation (gross), original series (value changes)
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
	%										
BY TYPE OF CAPITAL GOOD											
Dwellings	8.6	8.3	-0.3	13.2	12.4	9.7	11.3	6.3	8.5	7.2	10.9
Non-residential buildings	0.0	4.6	-10.0	2.1	4.1	4.8	5.3	2.2	5.1	6.1	10.5
Civil engineering works	3.1	8.1	1.0	3.0	5.3	3.5	7.2	6.7	7.7	10.6	12.8
Transport equipment	-0.1	13.8	3.4	-3.0	9.4	-7.9	6.6	22.1	2.2	23.9	-4.0
Machinery and equipment	4.8	13.5	5.2	-7.9	13.6	10.7	12.7	10.5	14.4	16.3	22.6
Computers	4.2	9.8	-3.7	-3.2	13.3	10.0	9.2	14.1	9.8	6.8	10.1
Other tangible fixed assets	1.2	5.5	-1.9	3.7	2.4	0.6	2.4	3.3	8.9	7.6	10.6
Intangible fixed assets, of which:	8.5	12.7	9.3	18.1	8.0	-1.0	-13.6	3.1	13.3	48.4	0.1
Software	9.2	7.8	10.5	8.8	9.0	8.5	7.3	7.0	8.3	8.8	4.4
Other intangible fixed assets	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Cultivated assets (e.g. trees and livestock)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Transfer costs of ground	8.5	2.7	6.9	14.8	4.0	7.5	9.0	0.0	8.4	-3.2	11.8
Fixed capital formation from production and imports	4.6	9.1	-0.1	4.9	9.1	4.9	6.9	7.2	8.7	13.3	10.1
Minus: sales of used fixed capital goods	12.7	8.2	4.7	16.5	15.8	14.2	12.2	7.5	7.1	6.1	-2.1
Fixed capital formation (gross)	4.4	9.1	-0.2	4.6	8.9	4.7	6.7	7.2	8.7	13.5	10.4
BY ECONOMIC ACTIVITY OF DESTINATION											
Agriculture, forestry and fishing	-6.8	6.3	-11.2	-2.3	-8.5	-6.4	4.0	1.7	13.1	10.1	10.5
Industry (incl. energy and construction)	2.7	12.9	1.4	-10.8	12.4	11.4	12.1	9.6	15.1	14.9	11.3
Trade, hotels, restaurants and repair	4.0	9.1	6.7	5.9	3.9	-0.1	5.2	6.2	11.0	13.9	6.5
Transport, storage and communication	6.0	14.8	5.7	3.4	20.0	-1.7	9.5	24.9	7.3	17.5	0.6
Operation of dwellings	7.4	8.3	-1.9	11.5	11.4	9.3	11.5	6.6	8.1	7.3	10.9
Government	3.7	4.4	-0.3	3.8	5.0	6.1	3.3	6.5	1.4	6.2	11.9
Other services and n.e.c.	3.4	9.7	0.1	7.2	6.6	-0.2	-1.0	3.0	10.7	25.6	12.0
Fixed capital formation from production and imports	4.6	9.1	-0.1	4.9	9.1	4.9	6.9	7.2	8.7	13.3	10.1
Minus: sales of used fixed capital goods	12.7	8.2	4.7	16.5	15.8	14.2	12.2	7.5	7.1	6.1	-2.1
Fixed capital formation (gross)	4.4	9.1	-0.2	4.6	8.9	4.7	6.7	7.2	8.7	13.5	10.4

Tabel / Table 5.3.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks
Fixed capital formation (gross), original series

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	31,4	34,0	7,5	8,3	7,4	8,2	8,4	8,8	8,0	8,8	9,3
Bedrijfsgebouwen	14,6	15,3	3,5	4,1	3,3	3,8	3,7	4,2	3,5	4,0	4,0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10,2	11,0	2,5	2,7	2,3	2,7	2,7	2,8	2,5	3,0	3,0
Vervoermiddelen	10,1	11,5	2,6	2,3	2,4	2,8	2,8	2,8	2,5	3,4	2,7
Machines en installaties	12,6	14,3	2,9	3,1	3,1	3,4	3,3	3,5	3,5	4,0	4,0
Computers	4,5	4,9	0,9	1,1	1,1	1,4	1,0	1,3	1,2	1,5	1,1
Overige materiële vaste activa	5,5	5,8	1,3	1,5	1,3	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5	1,5
Immateriële vaste activa, waarvan:	8,0	9,0	1,9	2,3	1,9	1,9	1,6	2,3	2,2	2,9	1,6
Software	7,0	7,6	1,6	1,8	1,7	1,9	1,8	2,0	1,8	2,0	1,8
Overige immateriële vaste activa	1,0	1,4	0,2	0,4	0,2	0,1	-0,2	0,4	0,3	0,9	-0,2
In cultuur gebrachte activa (bv. bomen en vee)	0,3	0,3	0,2	0,3	-0,1	0,0	0,1	0,2	-0,1	0,0	0,1
Overdrachtskosten op grond	1,3	1,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	98,6	107,6	23,6	25,9	23,1	26,0	25,2	27,8	25,1	29,5	27,8
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,2	2,3	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
Investerings in vaste activa (bruto)	96,5	105,3	23,1	25,4	22,6	25,4	24,6	27,2	24,6	28,9	27,2
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	3,1	3,3	0,8	1,0	0,6	0,7	0,8	1,0	0,6	0,8	0,9
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	11,7	13,2	2,7	3,0	2,8	3,2	3,1	3,3	3,2	3,7	3,4
Handel, horeca en reparatie	6,1	6,7	1,5	1,6	1,4	1,6	1,6	1,7	1,6	1,8	1,7
Vervoer, opslag en communicatie	7,9	9,1	1,9	1,9	1,9	2,2	2,1	2,3	2,1	2,6	2,1
Exploitatie van woningen	33,9	36,7	8,0	8,9	8,0	8,9	9,0	9,5	8,7	9,5	9,9
Overheid	14,7	15,3	3,5	3,7	3,5	3,9	3,6	4,0	3,5	4,2	4,1
Overige diensten en n.e.g.	21,3	23,4	5,1	5,8	4,9	5,5	5,0	6,0	5,4	6,9	5,6
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	98,6	107,6	23,6	25,9	23,1	26,0	25,2	27,8	25,1	29,5	27,8
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,2	2,3	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
Investerings in vaste activa (bruto)	96,5	105,3	23,1	25,4	22,6	25,4	24,6	27,2	24,6	28,9	27,2

Tabel / Table 6.1.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Imports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
%											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	3,9	3,4	-0,6	8,5	4,9	3,5	11,3	-2,0	1,5	2,2	-3,0
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	4,6	-0,2	-1,9	10,8	-0,4	10,4	1,1	-5,7	3,6	0,5	-3,9
Voedings- en genotmiddelen	4,2	4,7	4,5	3,5	2,8	5,8	6,4	2,1	5,0	5,3	3,9
Textiel, kleding, leder en lederwaren	5,0	10,1	2,9	4,2	4,1	9,5	8,6	15,0	8,4	9,3	6,3
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	4,7	4,4	4,1	4,2	6,0	4,6	1,0	6,0	3,4	7,2	6,1
Aardolie-producten, e.d.	8,6	17,1	17,3	5,5	4,2	8,4	9,4	31,2	21,8	8,1	21,4
Chemische producten	8,8	6,4	9,8	9,7	6,5	9,4	8,9	8,1	3,3	5,5	12,4
Rubber- en kunststofproducten	1,4	5,2	1,2	2,4	-0,1	2,2	5,8	3,4	4,9	6,6	8,2
Basismetalen en metaalproducten	0,7	14,9	2,3	-1,1	-0,4	2,0	13,1	17,3	14,3	14,9	18,9
Machines en apparaten n.e.g.	1,7	23,7	2,0	-2,1	3,7	3,4	18,7	24,0	25,0	26,6	21,7
Elektrotechnische machines en optische apparaten	12,9	12,2	10,8	14,5	18,3	9,1	20,3	14,8	6,5	8,8	4,8
Transportmiddelen	-2,4	13,4	5,4	4,1	-5,4	-12,4	7,2	12,5	19,5	15,5	3,5
Overige industriële producten	1,1	7,9	0,4	0,6	-3,5	6,8	7,5	7,2	10,8	6,4	10,3
Overige producten	4,2	3,8	8,9	6,8	7,3	-4,8	5,5	0,9	1,8	7,1	2,3
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-4,7	-0,3	-4,3	-4,4	-5,0	-5,0	-3,6	-3,6	0,0	8,3	1,2
Cif/fob-correctie	6,8	19,8	5,7	8,9	7,7	5,1	21,1	20,2	17,7	20,5	3,0
Invoer van goederen en diensten	5,5	8,1	6,1	6,8	5,9	3,3	9,6	7,7	6,8	8,3	6,5
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	6,2	9,5	5,7	7,2	6,3	5,6	11,2	10,1	8,5	8,6	7,2
Cif/fob-correctie en herclassificatie	9,7	20,7	7,3	10,8	10,6	10,1	24,0	22,1	18,5	18,7	0,7
Invoer van goederen (fob)	6,1	9,2	5,7	7,1	6,2	5,5	10,8	9,7	8,1	8,3	7,5
Invoer van diensten (cif)	3,0	3,2	7,6	5,5	4,7	-5,0	4,2	0,0	1,6	7,4	3,0
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-4,7	-0,3	-4,3	-4,4	-5,0	-5,0	-3,6	-3,6	0,0	8,3	1,2
Overige invoer van diensten	4,5	3,8	9,4	7,6	7,7	-5,0	5,3	0,7	2,1	7,3	3,3
Cif/fob-herclassificatie	11,0	21,1	8,0	11,6	11,9	12,4	25,3	23,0	18,8	17,9	-0,4
Invoer van diensten (fob)	3,6	4,5	7,6	5,9	5,2	-3,8	5,8	1,6	2,8	8,3	2,7
Invoer van goederen en diensten	5,5	8,1	6,1	6,8	5,9	3,3	9,6	7,7	6,8	8,3	6,5

Table / Tabel 6.2.1
Imports of goods and services, original series (value changes)
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
GROUPS OF PRODUCTS												
Products of agriculture, forestry and fishing	0.8	9.4	-3.9	-0.4	-0.2	8.6	10.8	6.3	9.0	11.4	11.4	
Crude petroleum, natural gas and other minerals	39.3	23.2	30.2	38.6	35.0	52.6	45.0	29.4	17.7	6.8	-11.0	
Food products, beverages and tobacco products	2.3	8.2	2.6	0.4	0.7	5.6	9.6	5.6	8.1	9.3	10.7	
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	4.3	10.9	1.6	1.6	4.2	10.5	11.1	15.6	9.0	8.7	5.5	
Paper and products, printed matter and recorded media	4.1	6.6	2.6	4.3	5.2	4.2	3.5	7.3	6.1	9.5	8.3	
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	39.0	36.1	48.5	38.5	35.5	36.8	47.6	67.2	37.7	5.2	13.3	
Chemicals, chemical products and man-made fibres	15.1	9.8	18.1	17.8	11.6	13.4	12.8	11.1	7.7	7.8	13.8	
Rubber and plastic products	4.3	7.9	3.7	4.9	2.7	5.8	8.7	6.1	7.8	9.3	10.0	
Basic metals and metal products	6.8	29.4	15.9	6.4	2.6	3.5	20.6	30.1	33.2	33.4	42.4	
Machinery and equipment n.e.c.	4.3	25.3	3.9	0.5	6.4	6.5	20.1	25.6	26.8	28.1	23.0	
Electrical machinery and optical equipment	6.6	6.4	2.6	6.9	11.2	5.7	14.8	8.2	0.3	3.5	0.2	
Transport equipment	-2.2	14.2	5.7	3.9	-5.0	-12.1	7.5	12.9	20.8	16.8	6.3	
Other manufactured goods n.e.c.	2.7	10.7	2.0	1.4	-2.2	9.4	10.3	10.2	13.6	9.1	15.0	
Other products	6.0	5.1	10.5	8.6	9.0	-2.7	6.8	1.7	3.5	8.3	2.5	
Final consumption by resident households in the rest of the world	-1.2	3.0	-1.2	-1.2	-1.3	-1.1	-0.1	0.1	3.5	9.8	3.0	
Cif/fob-reclassification	10.2	21.5	8.8	11.0	11.1	9.9	24.8	23.4	18.6	19.6	4.0	
Imports of goods and services	8.6	11.7	8.9	9.1	9.0	7.4	14.8	12.5	10.0	9.8	7.4	
GOODS AND SERVICES												
Imports of goods (cif)	9.7	13.7	8.9	9.7	9.8	10.4	17.5	15.9	12.0	10.2	8.2	
Cif/fob-adjustment and reclassification	13.2	22.4	10.3	12.8	14.1	15.3	27.9	25.4	19.3	17.9	1.5	
Imports of goods (fob)	9.6	13.5	8.8	9.6	9.7	10.2	17.1	15.6	11.7	9.9	8.4	
Imports of services (cif)	4.8	4.4	9.1	7.3	6.6	-3.1	5.1	0.9	3.4	8.6	3.6	
Final consumption by resident households in the rest of the world	-1.2	3.0	-1.2	-1.2	-1.3	-1.1	-0.1	0.1	3.5	9.8	3.0	
Other imports of services	5.9	4.7	10.6	9.0	9.1	-3.3	5.8	1.1	3.4	8.4	3.7	
Cif/fob-reclassification	14.6	22.8	11.0	13.7	15.5	17.7	29.4	26.3	19.6	17.2	0.4	
Imports of services (fob)	5.4	5.8	9.2	7.7	7.1	-1.7	6.9	2.7	4.6	9.3	3.4	
Imports of goods and services	8.6	11.7	8.9	9.1	9.0	7.4	14.8	12.5	10.0	9.8	7.4	

Tabel / Table 6.3.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks
Imports of goods and services, original series

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	10,3	11,3	2,8	2,6	2,2	2,7	3,1	2,8	2,4	3,0	3,4
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	26,5	32,7	5,6	6,4	7,0	7,5	8,1	8,3	8,3	8,0	7,2
Voedings- en genotmiddelen	16,5	17,8	3,8	4,2	4,1	4,5	4,1	4,4	4,4	4,9	4,6
Textiel, kleding, leder en lederwaren	10,5	11,6	2,7	2,3	3,0	2,5	3,0	2,6	3,3	2,7	3,2
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,8	7,2	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,8
Aardolie-producten, e.d.	10,3	14,0	2,1	2,1	2,9	3,1	3,1	3,6	4,0	3,3	3,6
Chemische producten	33,2	36,5	7,8	8,3	8,3	8,8	8,7	9,3	9,0	9,5	10,0
Rubber- en kunststofproducten	6,3	6,8	1,5	1,6	1,5	1,6	1,7	1,7	1,6	1,8	1,8
Basismetalen en metaalproducten	17,1	22,1	4,2	4,3	4,1	4,5	5,1	5,6	5,5	6,0	7,2
Machines en apparaten n.e.g.	14,1	17,6	3,3	3,6	3,4	3,8	4,0	4,5	4,3	4,8	4,9
Elektrotechnische machines en optische apparaten	66,0	70,2	15,0	15,2	16,7	19,0	17,2	16,5	16,8	19,7	17,2
Transportmiddelen	17,2	19,7	4,6	4,5	3,8	4,4	4,9	5,1	4,5	5,1	5,3
Overige industriële producten	9,9	10,9	2,3	2,5	2,3	2,7	2,6	2,8	2,6	2,9	3,0
Overige producten	62,3	65,5	14,9	15,9	15,5	16,1	16,0	16,2	16,0	17,4	16,4
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	10,2	10,5	1,8	2,7	4,1	1,7	1,8	2,7	4,2	1,8	1,8
Cif/fob-correctie	-2,4	-2,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-0,7
Invoer van goederen en diensten	314,8	351,6	73,5	77,4	80,1	83,8	84,4	87,1	88,1	92,1	90,6
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	249,6	283,9	58,6	60,6	62,4	68,1	68,8	70,3	69,8	75,0	74,4
Cif/fob-correctie en herclassificatie	-7,7	-9,5	-1,8	-1,9	-2,0	-2,1	-2,3	-2,3	-2,4	-2,5	-2,3
Invoer van goederen (fob)	241,9	274,4	56,8	58,8	60,4	66,0	66,5	67,9	67,5	72,5	72,1
Invoer van diensten (cif)	67,6	70,6	15,5	17,4	18,3	16,4	16,3	17,5	18,9	17,8	16,9
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	10,2	10,5	1,8	2,7	4,1	1,7	1,8	2,7	4,2	1,8	1,8
Overige invoer van diensten	57,4	60,1	13,7	14,7	14,2	14,7	14,5	14,8	14,7	16,0	15,1
Cif/fob-herclassificatie	5,4	6,6	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,6
Invoer van diensten (fob)	72,9	77,2	16,7	18,6	19,7	17,9	17,9	19,1	20,6	19,5	18,5
Invoer van goederen en diensten	314,8	351,6	73,5	77,4	80,1	83,8	84,4	87,1	88,1	92,1	90,6

Tabel / Table 7.1.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (volumemutaties)
Exports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
PRODUCTGROEPEN												
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	4,9	1,4	5,3	10,1	3,4	0,6	7,4	-2,3	1,3	-0,4	-4,5	
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	-1,7	-0,6	-1,4	7,0	-4,2	-6,4	12,7	0,0	-5,6	-12,2	-23,4	
Voedings- en genotmiddelen	3,9	4,6	4,9	3,7	4,4	2,5	4,1	3,5	5,7	5,0	3,6	
Textiel, kleding, leder en lederwaren	5,8	10,5	5,9	5,7	7,1	4,3	10,4	12,7	9,8	9,6	6,3	
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	4,1	1,9	0,3	3,4	4,5	7,9	4,4	5,3	-3,7	1,7	3,1	
Aardolie-producten, e.d.	0,6	6,8	-1,3	1,7	-4,2	6,3	1,4	5,6	9,7	10,1	0,8	
Chemische producten	4,8	6,3	2,9	4,4	7,4	4,6	7,6	7,9	2,7	7,1	10,4	
Rubber- en kunststofproducten	2,6	5,5	5,3	1,9	4,1	-0,6	5,2	4,2	4,4	8,5	7,5	
Basismetalen en metaalproducten	4,8	12,9	2,1	3,3	7,5	6,7	12,3	14,9	9,1	15,3	16,5	
Machines en apparaten n.e.g.	3,6	16,8	6,2	3,8	0,4	4,0	15,9	14,3	16,4	20,4	26,1	
Elektrotechnische machines en optische apparaten	14,3	11,9	17,9	17,2	15,0	9,0	17,4	13,3	8,1	9,8	9,3	
Transportmiddelen	-4,9	10,2	2,3	-0,8	-14,1	-6,3	2,1	9,8	14,3	15,2	21,9	
Overige industriële producten	4,3	7,1	2,6	4,6	5,7	4,2	6,1	7,6	4,6	9,6	9,8	
Vervoer en communicatie	5,1	3,0	6,3	3,1	5,1	6,0	4,9	3,2	2,0	2,1	2,9	
Financiële en zakelijke diensten	5,6	3,7	14,4	12,9	7,8	-8,7	10,1	2,5	3,8	-1,2	5,2	
Overige producten	9,4	1,7	7,1	14,2	9,5	6,9	4,5	-3,0	5,7	0,2	0,9	
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	0,4	3,9	5,8	-2,9	-0,3	0,0	0,4	3,4	7,4	3,4	0,1	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	27,2	26,5	36,7	29,9	25,2	18,4	18,9	27,4	30,5	30,0	4,4	
Cif/fob-correctie	6,8	19,8	5,7	8,9	7,7	5,1	21,1	20,2	17,7	20,5	3,0	
Uitvoer van goederen en diensten	5,9	7,0	7,4	7,5	5,9	3,1	9,0	6,8	5,9	6,5	6,2	
GOEDEREN EN DIENSTEN												
Uitvoer van goederen	6,1	8,1	6,5	7,4	6,0	4,7	9,7	8,1	6,6	8,1	6,8	
Uitvoer van goederen uit productie	1,0	3,9	1,2	2,7	0,2	0,0	4,6	2,8	2,9	5,1	3,8	
Wederuitvoer	12,4	13,1	13,4	13,4	13,1	10,1	16,1	14,5	10,8	11,4	10,3	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	27,2	26,5	36,7	29,9	25,2	18,4	18,9	27,4	30,5	30,0	4,4	
Uitvoer van diensten	5,1	2,9	10,6	8,1	5,6	-2,8	6,2	2,2	3,6	-0,1	3,7	
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	0,4	3,9	5,8	-2,9	-0,3	0,0	0,4	3,4	7,4	3,4	0,1	
Overige uitvoer van diensten	5,8	3,4	11,1	9,9	6,6	-2,9	7,4	2,6	3,5	0,1	4,1	
Cif/fob-correctie	6,8	19,8	5,7	8,9	7,7	5,1	21,1	20,2	17,7	20,5	3,0	
Uitvoer van goederen en diensten	5,9	7,0	7,4	7,5	5,9	3,1	9,0	6,8	5,9	6,5	6,2	

Table / Tabel 7.2.1
Exports of goods and services, original series (value changes)
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		I
	%											
GROUPS OF PRODUCTS												
Products of agriculture, forestry and fishing	5.9	6.8	6.3	8.3	7.2	1.8	9.2	1.8	7.2	9.3	5.8	
Crude petroleum, natural gas and other minerals	23.6	26.8	15.5	30.9	18.1	30.2	53.9	34.7	21.5	1.9	-20.2	
Food products, beverages and tobacco products	2.7	7.7	2.4	1.7	3.2	3.6	8.1	7.1	7.9	7.8	7.7	
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	6.5	11.5	5.9	5.2	8.7	5.9	12.6	13.0	10.5	10.0	6.0	
Paper and—products, printed matter and recorded media	4.4	3.7	1.5	3.7	3.6	8.7	4.2	6.5	-0.4	4.6	6.5	
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	35.0	23.4	27.7	30.7	34.5	44.8	43.5	38.3	18.2	3.1	-10.7	
Chemicals, chemical products and man-made fibres	10.6	10.8	13.0	11.6	10.9	7.1	10.8	12.2	9.3	10.8	12.7	
Rubber and plastic products	5.4	8.5	8.4	5.1	6.6	1.6	7.9	6.8	7.9	11.3	10.0	
Basic metals and metal products	11.3	25.5	15.2	10.9	10.6	8.7	15.4	24.8	27.9	33.4	37.1	
Machinery and equipment n.e.c.	6.5	18.5	8.6	7.3	3.4	6.9	17.6	15.9	18.4	22.0	27.9	
Electrical machinery and optical equipment	8.8	6.8	10.6	10.4	8.9	6.2	13.3	7.6	2.2	4.8	4.4	
Transport equipment	-4.4	11.6	2.9	-0.1	-14.1	-5.8	3.4	11.3	15.8	16.2	24.1	
Other manufactured goods n.e.c.	6.0	9.8	4.5	6.4	7.1	6.1	8.5	9.9	7.7	12.8	14.8	
Transport and communication services	8.3	5.1	8.9	6.4	8.8	9.1	7.4	4.4	3.5	5.4	4.8	
Financial and business services	6.4	2.7	15.0	13.7	8.4	-7.6	9.5	4.4	-0.7	-2.2	4.0	
Other products	12.6	4.2	8.7	18.2	14.2	9.3	9.3	-1.9	6.7	3.4	2.5	
Final consumption by non-residents in the Netherlands	1.2	5.6	6.9	-2.6	0.8	1.1	2.2	5.6	8.7	4.9	1.4	
Exports of used fixed capital goods	31.8	26.1	42.3	35.0	29.4	22.0	19.3	26.9	29.2	29.5	2.4	
Cif/fob-adjustment	10.2	21.5	8.8	11.0	11.1	9.9	24.8	23.4	18.6	19.6	4.0	
Exports of goods and services	9.0	10.1	10.5	10.1	8.7	6.8	13.6	10.8	8.4	8.0	7.3	
GOODS AND SERVICES												
Exports of goods	9.6	11.9	10.1	10.1	9.1	9.1	15.4	12.8	10.2	9.7	8.1	
Exports of goods from production	7.6	10.4	8.0	8.4	6.7	7.4	14.3	10.6	9.1	8.1	5.7	
Re-exports	11.9	13.6	12.4	12.2	11.9	11.1	16.7	15.4	11.4	11.3	10.9	
Exports of used fixed capital goods	31.8	26.1	42.3	35.0	29.4	22.0	19.3	26.9	29.2	29.5	2.4	
Exports of services	6.7	3.5	12.0	10.0	7.6	-1.3	7.1	3.7	2.0	1.2	4.2	
Final consumption by non-residents	1.2	5.6	6.9	-2.6	0.8	1.1	2.2	5.6	8.7	4.9	1.4	
Other exports of services	7.7	3.8	12.5	12.0	8.9	-1.3	8.3	4.1	1.6	1.4	4.5	
Cif/fob-adjustment	10.2	21.5	8.8	11.0	11.1	9.9	24.8	23.4	18.6	19.6	4.0	
Exports of goods and services	9.0	10.1	10.5	10.1	8.7	6.8	13.6	10.8	8.4	8.0	7.3	

Tabel / Table 7.3.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks
Exports of goods and services, original series

	2005■	2006□	2005■				2006□				2007●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	16,9	18,0	4,3	4,6	4,0	4,0	4,7	4,7	4,3	4,4	5,0
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	11,2	14,2	3,1	2,3	2,1	3,7	4,8	3,1	2,5	3,8	3,8
Voedings- en genotmiddelen	31,8	34,2	7,5	8,0	8,0	8,3	8,1	8,6	8,6	8,9	8,7
Textiel, kleding, leder en lederwaren	8,2	9,1	2,1	1,8	2,4	1,9	2,4	2,0	2,6	2,1	2,6
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,4	6,6	1,5	1,6	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,8	1,7
Aardolie-producten, e.d.	21,9	27,0	4,4	4,9	6,1	6,5	6,3	6,8	7,2	6,7	5,7
Chemische producten	48,0	53,1	11,6	12,1	12,2	12,1	12,9	13,6	13,3	13,4	14,5
Rubber- en kunststofproducten	6,4	7,0	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9
Basismetalen en metaalproducten	18,1	22,8	4,4	4,6	4,5	4,6	5,1	5,7	5,8	6,2	7,0
Machines en apparaten n.e.g.	16,2	19,2	3,7	4,2	4,0	4,3	4,4	4,9	4,7	5,2	5,6
Elektrotechnische machines en optische apparaten	69,7	74,4	16,3	16,3	17,2	20,0	18,4	17,5	17,6	20,9	19,2
Transportmiddelen	13,0	14,5	3,2	3,6	3,0	3,2	3,3	4,0	3,5	3,7	4,1
Overige industriële producten	6,2	6,9	1,5	1,6	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,9	1,8
Vervoer en communicatie	21,5	22,6	5,2	5,2	5,6	5,5	5,5	5,5	5,8	5,8	5,8
Financiële en zakelijke diensten	36,6	37,6	8,9	9,2	9,1	9,4	9,7	9,6	9,0	9,2	10,1
Overige producten	15,6	16,3	3,7	4,2	3,7	4,0	4,1	4,1	4,0	4,1	4,2
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	9,3	9,8	2,0	2,4	2,6	2,4	2,0	2,5	2,9	2,5	2,1
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,8	1,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Cif/fob-correctie	-2,4	-2,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-0,7
Uitvoer van goederen en diensten	355,3	391,3	84,7	87,8	88,6	94,2	96,3	97,3	96,1	101,7	103,3
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Uitvoer van goederen	280,6	314,0	66,8	68,9	69,6	75,3	77,1	77,7	76,7	82,5	83,3
Uitvoer van goederen uit productie	152,2	168,1	36,4	38,1	37,6	40,1	41,6	42,1	41,0	43,4	43,9
Wederuitvoer	127,6	144,9	30,2	30,6	31,8	34,9	35,3	35,3	35,4	38,9	39,1
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,8	1,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Uitvoer van diensten	74,7	77,3	17,9	18,9	19,0	19,0	19,2	19,6	19,4	19,2	20,0
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	9,3	9,8	2,0	2,4	2,6	2,4	2,0	2,5	2,9	2,5	2,1
Overige uitvoer van diensten	67,8	70,3	16,5	17,1	17,0	17,2	17,8	17,8	17,2	17,5	18,6
Cif/fob-correctie	-2,4	-2,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-0,7
Uitvoer van goederen en diensten	355,3	391,3	84,7	87,8	88,6	94,2	96,3	97,3	96,1	101,7	103,3

Conjunctuurinformatie op de CBS-website

Alle cijfers en publicaties van het CBS zijn beschikbaar via internet. De website van het CBS, www.cbs.nl, biedt toegang tot de Themapagina's, Dossiers, de statistische databank StatLine en het Webmagazine.

Themapagina's

Het CBS heeft in januari 2007 een nieuwe thema-indeling doorgevoerd. De nieuwe indeling is intuïtiever en toegankelijker dan de oude. De nieuwe indeling bestaat uit 19 thema's, die alfabetisch getoond worden op de website en in de databank StatLine. Naast de themapagina's zijn 9 verschillende dossiers gevormd.

Hoe vindt u conjunctuurinformatie?

Alle conjunctuurinformatie die beschikbaar is op de website van het CBS is samengebracht in het dossier Conjunc-

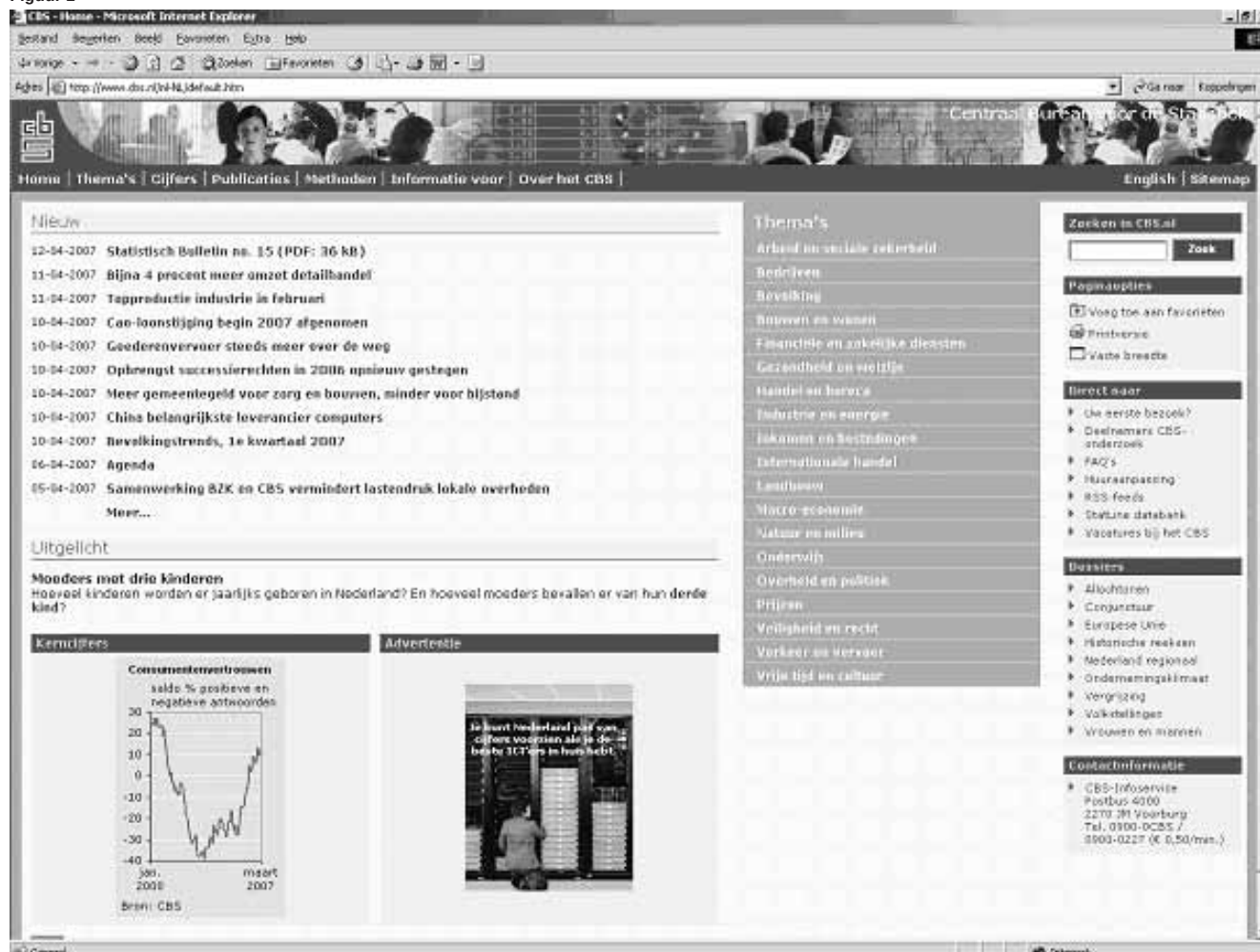
tuur. De dossiers vind u in de rechterkolom van de homepage van het CBS (zie figuur 1).

Alle thema- en dossierpagina's hebben dezelfde indeling. De informatie wordt daarbij ontsloten via de volgende vijf vaste rubrieken: nieuw, cijfers, publicaties, methoden en beschrijving. Deze rubrieken zijn als tabbladen aangegeven op de themapagina.

Ter illustratie is in figuur 2 de dossierpagina aangeklikt. U komt automatisch binnen in de rubriek 'Nieuw'. Daar vindt u een overzicht van de meest recente persberichten, artikelen en cijfers gesorteerd op datum van verschijnen. Boven deze lijst staan de vijf rubrieken, waarvan de rubriek die op het scherm zichtbaar is zich onderscheidt door een lichtblauwe kleur.

De rubriek 'Cijfers' bevat tabellen met de belangrijkste cijfers over het thema. Door een tabeltitel aan te klikken komt u in een StatLine-tabel. StatLine is de elektronische

Figuur 1

databank van het CBS. Met de icoontjes in de linkerkolom kunt u deze tabel opslaan, printen, of als grafiek laten tonen. Tevens kunnen de geselecteerde onderwerpen en perioden gewijzigd worden met behulp van het symbool 'mappenstructuur'. De conjunctuurgegevens in Statline zijn via deze rubriek het meest toegankelijk.

De rubriek 'Publicaties' is onderverdeeld in persberichten, artikelen (in webmagazine of elders verschenen) en boeken en periodieken. In deze laatste rubriek staan onder andere de pdf-files van De Nederlandse conjunctuur. Van de publicaties worden alleen de items uit het huidige jaar getoond. Bent u op zoek naar publicaties uit eerdere jaren, dan klikt u op 'Meer' waarna een lijst van de beschikbare jaren verschijnt.

De startpagina van het dossier Conjunctuur biedt onder het kopje 'In de schijnwerper' twee verwijzingen naar de meest actuele conjunctuurinformatie. Onder de verwijzing 'Conjunctuurbericht' kunt u alle actuele berichten over de conjunctuur vinden, waaronder een grafische uiteenzetting van de verwachtings-, maand- en kwartaalindicatoren van de economie. De optie 'Inhoudsopgave' (zie figuur 3) geeft een volledig overzicht van alle beschikbare informatie.

De conjunctuurklok biedt een beknopt overzicht in tekst en beeld van de actuele conjunctuursituatie.

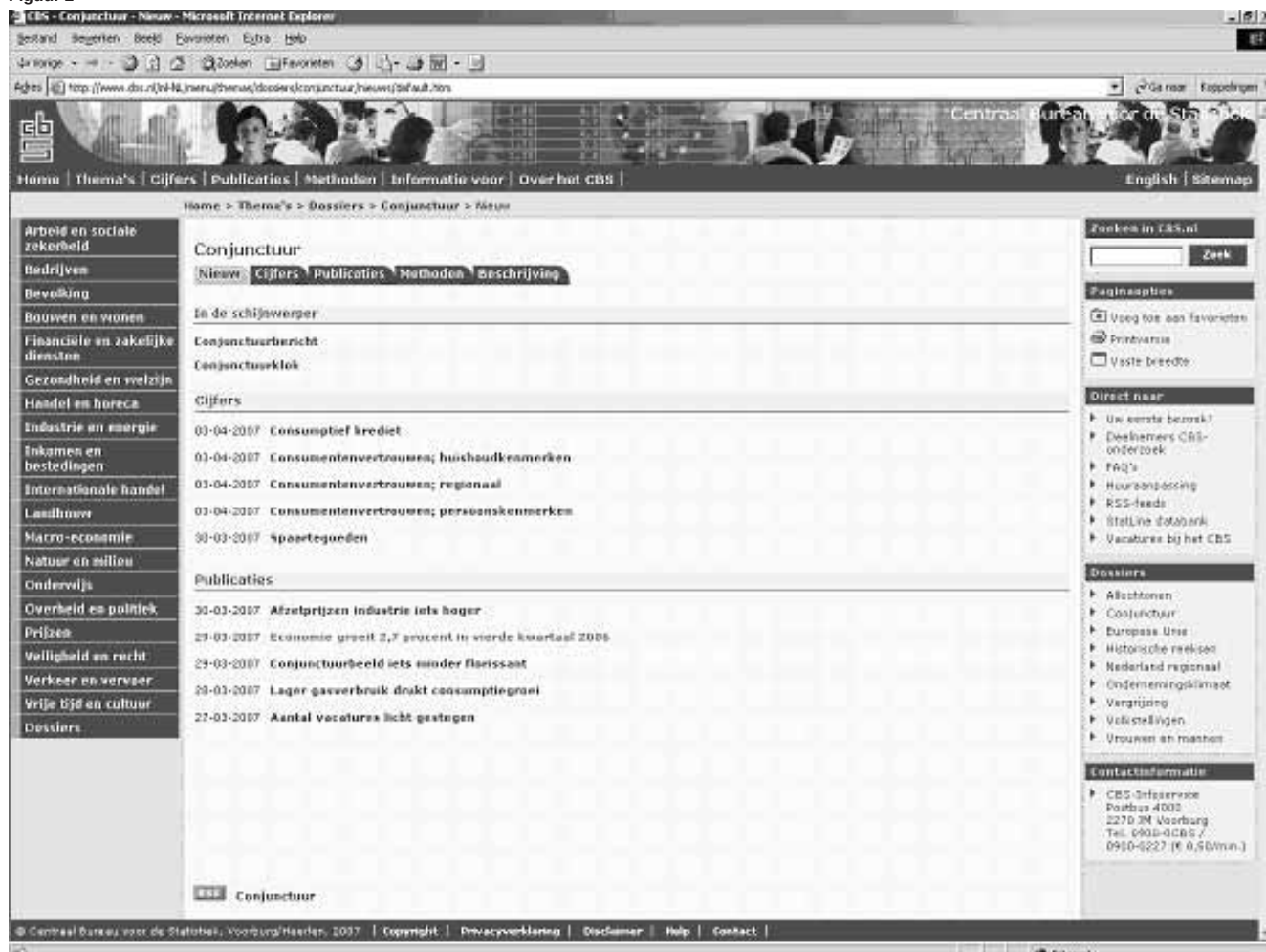
De rubriek 'Methoden' bevat een alfabetisch gesorteerde begrippenlijst, standaard classificaties die voor het thema relevant zijn, en onder 'Dataverzameling' korte beschrijvingen van onderzoeken waaraan het CBS haar cijfers over de conjunctuur ontleend. De rubriek 'Beschrijving' ten slotte geeft een globaal overzicht van de informatie die het CBS verzamelt over de verschillende aspecten van de conjunctuur en de bronnen die daarvoor gebruikt worden.

Actuele conjunctuurinformatie verschijnt niet alleen op de CBS-website maar kan ook gevonden worden op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Nieuwe cijfers

De bestaande tabellen worden regelmatig geactualiseerd. Op de homepage van het CBS vindt u onder 'Cijfers/Recente cijfers' een overzicht van StatLine-tabellen die zijn geactualiseerd of nieuw zijn verschenen.

Figuur 2

Figuur 3

CBS - Conjunctuur - Conjunctuurbericht - Microsoft Internet Explorer

Gezond Begeerten Boed Favorieten Extra Help

Goedge - - - Zoeken Favorieten - - -

Adres http://www.cbs.nl/nl-nl/menu/themas/dossiers/conjunctuur/publicaties/conjunctuurbericht/default.htm

Centraal Bureau voor de Statistiek

Home | Thema's | Cijfers | Publicaties | Methoden | Informatie voor | Over het CBS | English | Sitemap

Home > Thema's > Dossiers > Conjunctuur > Publicaties > Conjunctuurbericht

Arbeid en sociale zekerheid
Bedrijven
Bevolking
Bouwen en wonen
Financiële en zakelijke diensten
Gezondheid en welzijn
Handel en horeca
Industrie en energie
Inkomen en bestedingen
Internationale handel
Landbouw
Macro-economie
Natuur en milieu
Onderwijs
Overheid en politiek
Prijzen
Veiligheid en recht
Verkeer en vervoer
Vrije tijd en cultuur
Dossiers

Conjunctuur
 Persberichten | Artikelen | Boeken en periodieken | **Conjunctuurbericht**

Het conjunctuurbeeld van eind maart is wat minder gunstig dan in de voorgaande maanden. Dit komt vooral doordat het volume van de binnenlandse handel en van de consumptie minder hard zijn gegroeid.

Recent verschenen

03-04-2007	Rente vrijwel onveranderd
10-03-2007	Afzetprijzen industrie iets hoger
29-03-2007	Economie flink gegroeid in het vierde kwartaal
20-03-2007	Lager gasverbruik remt consumptiegroei in januari
27-03-2007	Aantal vacatures licht gestegen in vierde kwartaal

Conjunctuurklok

29-03-2007	Conjunctuurbeeld iets minder florissant
------------	---

Inhoud

03-04-2007	Inhoud Conjunctuurbericht
------------	---------------------------

Zoeken in CBS.nl

Paginaopties
☐ Voeg toe aan favorieten
☐ Printversie
☐ Vaste breedte

Direct naar
 Uw eerste bezoek?
 Dwellers CBS-onderzoek
 FAQ's
 Hoursoverlapping
 RSS-feeds
 StatLine databank
 Vacatures bij het CBS

Dossiers
 Alleenstaanden
 Conjunctuur
 Europese Unie
 Historische reeksen
 Nederland regionaal
 Ondernemingsklimaat
 Vergrijping
 Volcietellingen
 Vrouwen en mannen

Contactinformatie
 CBS-Informatie
 Postbus 4002
 2270 JH Voorburg
 Tel. 0900-0000 /
 0900-0227 (€ 0,50/min.)

Naar Publicaties

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Haarlem, 2007 | Copyright | Privacyverklaring | Disclaimer | Help | Contact |

Internet

Verwante publicaties

De Digitale economie 2006

In de samenleving is sprake van een steeds verdergaand gebruik van ICT. Bedrijven maken steeds vaker en geavanceerder gebruik van ICT. De overheid biedt steeds meer diensten ook online aan. Huishoudens maken voor een toenemend aantal zaken gebruik van Internet en gebruiken Internet ook steeds intensiever. Bovenstaande en andere ontwikkelingen worden door het CBS in detail beschreven in de publicatie De digitale economie 2006, de vijfde in een reeks. In de publicatie zijn de ontwikkelingen in Nederland in internationaal perspectief geplaatst.

ISBN: 90-357-1880-1. Kengetal: P-34.

Prijs: € 30,10 (excl. administratie- en verzendkosten).

Het Nederlandse ondernemingsklimaat in cijfers 2007

Een goed ondernemingsklimaat heeft een positieve invloed op economische groei omdat het een aantrekkende werking heeft op investeringen. Deze publicatie beschrijft aan de hand van een zeventigtal indicatoren de economische prestaties en het bijbehorende ondernemingsklimaat van twintig landen waarbij de meeste aandacht uitgaat naar de situatie in Nederland. De publicatie is op verzoek van het Ministerie van Economische Zaken door het CBS opgezet. Daarbij zijn ook belangrijke bijdragen geleverd door onderzoekers van het ministerie en het onderzoeksbureau Dialogic. De analyse is gebaseerd op de meest recente en betrouwbare internationaal vergelijkbare cijfers. Bij veel indicatoren gaat het dan om cijfers over 2004. Deze publicatie is de eerste van een reeks.

ISBN: 978-90-357-1676-6. Kengetal: I-74.

Prijs: € 44,40 (excl. administratie- en verzendkosten).

Kennis en economie 2006

Kennis wordt tegenwoordig als de vierde productiefactor gezien naast de traditionele factoren: land, arbeid en kapitaal. In de publicatie Kennis en economie 2006 staan de uitkomsten van de R&D-enquête over 2004 en de Innovatie-enquête over 2002-2004 centraal. Naast de vergelijking met Nederlandse gegevens van voorgaande jaren, worden de uitkomsten ook in een internationaal perspectief geplaatst: de cijfers van andere landen binnen de EU en de OESO worden hier ook gepresenteerd.

ISBN 90-357-1606-X. Kengetal: K-300.

Prijs: € 32,00 (excl. administratie- en verzendkosten).

De Nederlandse economie 2005

Dagelijks staan in de media berichten met cijfers en feiten over onze economie. Het ontdekken van de samenhang en het totaalplaatje wordt echter maar al te vaak aan de lezer of kijker zelf overgelaten. De Nederlandse economie 2005 van het Centraal Bureau voor de Statistiek is een

onmisbare gids voor iedereen die de voortdurende informatiestroom goed wil volgen.

ISBN: 90-357-1756-5. Kengetal: P-19.

Prijs: € 15,60 (excl. administratie- en verzendkosten).

Nationale rekeningen 2005

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en de overheid.

ISBN 90-357-1649-3. Kengetal: P-2.

Prijs: € 45,50 (excl. administratie- en verzendkosten).

Milieurekeningen 2005

Economie en milieu zijn nauw met elkaar verbonden. Enerzijds heeft de economie als input grondstoffen nodig die afkomstig zijn uit het milieu, anderzijds dragen economische activiteiten bij aan allerlei soorten milieuvervuiling. De publicatie Milieurekeningen 2005 van het Centraal Bureau voor de Statistiek beschrijft de relatie tussen milieu en economie in Nederland. Hierbij komen de volgende onderwerpen aan bod: luchtvervuiling, watervervuiling, afval, energie, milieubelastingen en de Nederlandse milieusector.

ISBN: 978-90-357-2004-6. Kengetal: C-167. Zie www.cbs.nl/publicaties.

Regionale economische jaarcijfers 2004

In deze publicatie zijn de regionale rekeningen voor 2004 opgenomen. Regionale rekeningen geven een kwantitatieve beschrijving van het economische proces van regio's binnen een land, die aansluit op de Nationale rekeningen. Als onderdelen van het economische proces worden in de Nationale rekeningen productie, inkomensverdeling, bestedingen en financiering onderscheiden. Bij de Regionale rekeningen ligt de nadruk echter op de beschrijving van de productieprocessen in de verschillende regio's. In 2005 zijn de Nationale rekeningen herzien. De revisie is uitgevoerd op het jaar 2001. De hier gepresenteerde gegevens zijn van na de revisie.

Zie www.cbs.nl/publicaties.

Bevolkingstrends

Bevolkingstrends houdt u op de hoogte van recente ontwikkelingen in de Nederlandse bevolking zoals de ontwikkelingen rond relaties, het krijgen van kinderen, de huishoudenssamenstelling, immigratie en emigratie, allochtonen en autochtonen, en sterfte en doodsoorzaken.

ISSN 1571-0998. Kengetal: B-15. Kwartaal,

Prijs: € 49,35 per jaar.

Sociaaleconomische trends

Het CBS verricht veel onderzoek naar ontwikkelingen en achtergronden op sociaaleconomisch terrein. De kwartaalpublicatie Sociaaleconomische trends is het belangrijkste medium om de resultaten van dit onderzoek in uitgebreidere informatieve artikelen onder de aandacht te brengen. ISSN 1573-2215. Kengetal: V-4. Kwartaal, Prijs: € 49,35 per jaar.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS.
Zie www.cbs.nl/publicaties.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat

tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl> of direct via: <http://statline.cbs.nl>.

Webmagazine

In het webmagazine verschijnen wekelijks korte webartikelen over opvallende zaken die naar voren zijn gekomen bij analyse van recente cijfers. Het meest recente webmagazine is te vinden op de homepage van het CBS. Een overzicht van alle webmagazine artikelen vindt u door op de homepage van het CBS te klikken op 'Publicaties' en dan te kiezen voor 'Webpublicaties'.

Bestellen

Voor het bestellen van CBS-publicaties kunt u contact opnemen met de afdeling verkoop van het CBS:

Fax.: (045) 570 62 68

E-mail: verkoop@cbs.nl.

Bij de Infoservice kunt u informatie opvragen over het CBS, zijn producten en de uitkomsten van onderzoeken. Alle informatie op onze website is gratis. Heeft u de gewenste informatie zelf niet kunnen vinden en wilt u dat wij het antwoord voor u opzoeken, dan kunnen daarvoor kosten in rekening gebracht worden. Over de hoogte daarvan krijgt u van ons vooraf een opgave.

Tel.: (088) 570 70 70